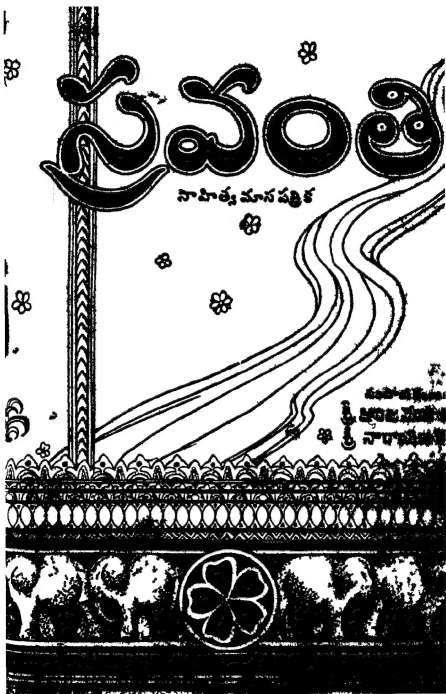

8209

సవంతి

నా హిత్వ మాన పత్రిక

ఫోన్: 4406

సంపుట 4

తెల్లిగ్రామ: హిందీపంథీ

సంచిక 11

ప్రవంతి

K Gopal a Krishna Rao
De churam Dehagru

సాహిత్య మాసపత్రిక N 12 an Calligal

ఫీబ్రవరి, 1958

*

వంపాదకులు

వేమూరి అంజనేయశర్మ

నీ నారాయణరెడ్డి

*

హైద్రాబాదు హిందీ ప్రచార సంఘం

827, రెసిడెన్సీ రోడ్డు - హైద్రాబాదు.

వంశశ్రవణ చందా

రు 8-0-0

విక్రయము

రు. 0-4-0

ఈ సంచికలో

సంపాదకీయం

సంస్కృతీకరణాలు

— డా గిడుగు వేంకట నీతాపతి

విశ్వనాథవారి మేనక కథ (సమీక్ష)

— “ గాండీవి ”

విజ్ఞాన విహంగం (గేయం)

— శ్రీ ఉండేల మాలకొండారెడ్డి

పరాజితుడు (నాటిక)

— “ భారతి ”

జీవనవనీతం (గేయం)

— “ గజ్జెవల్లి ”

కనుపించని కందకాలు (కథానిక)

— “ పేపర్ ”

కాద్యలము (ఉమర్ భయాం)

— “ స్ఫూర్తిశ్రీ ”

ఆంధ్రవచనం (వ్యాసము)

— శ్రీ యం. పరిశేఖరరావు, ఎం ఏ.

మరదలు (సాంఘిక నవల)

— శ్రీ అయ్యదేవర పురుషోత్తమరావు

సంపాదకులకు లేఖ

పుస్తక సమీక్ష

సంపాదకీయము :

రాజభాష - హిందీ

రాజభాషా తమిషన్వారి నివేదిత వెలువడి, హిందీ పార్లమెంటరీ సంఘ సమావేశములు జరుగుతూవున్న సమయంలోనే దక్షిణ దేశంలో హిందీ వ్యతిరేకోద్యమం తిరిగి విజృంభించి విస్తృత రూపాన్ని ధరించింది. హిందీని వ్యతిరేకించడానికి కార్యాచరణ సంఘం ఏర్పడడం, ఆ సంఘంలో శ్రీ రాజాజీ, నర్ సి పి వంటి ప్రముఖులు ఉండడం గమనించ దగిన విషయం హిందూవంటి ప్రముఖ ఇంగ్లీషు పత్రికలు ఈ ఉద్యమానికి తమ సంపాదకీయాల ద్వారా, తగిన ప్రోత్సాహాన్ని కల్పిస్తున్నవి

ఈ ఉద్యమంలో ఏదైనా గమనించదగిన విషయం ఉన్నదా అని ఆలోచించడం అవసరం. దక్షిణ దేశంలో ముఖ్యంగా - తమిళనాడులో - హిందీ వ్యతిరేకత ఏర్పడడానికి కారణం ఏమిటి అని చూస్తే రెండు కారణాలు కనబడుతున్నవి. ఒకటి, కేంద్ర ప్రభుత్వపు ఉద్యోగాలలో తమిళులు కేరళ ప్రాంతీయులు ఎక్కువగా ఉన్నారు. వారందరూ ఇంగ్లీషును ఆధారంగా తీసుకొని ఉద్యోగాలు సంపాదించినవారే బెంగాలీలు కూడా అదే విధంగా అధిక సంఖ్యలో ఉద్యోగాలు సంపాదించి వున్నారు హిందీ రాజభాషగా అమలులోనికి వస్తే ఇంగ్లీషు ప్రభావం తగ్గిపోయి తద్వారా ఉద్యోగాలలో వీరందరికీ ప్రాముఖ్యత ఉండదని వారికి భయం ఏర్పడి వున్నది. రెండవది, భారత దేశంలో హిందీ మాట్లాడేవారి సంఖ్య హెచ్చు వారు అఖిలభారత వ్యవహారాలలో భాషా ప్రాతిపదికపై ఇప్పటికీ చాలా సంకుచితంగా వ్యవహరిస్తున్నారు. వారి సంకుచితత్వానికి వంజాబులో జరిగిన హిందీ ఆందోళన తార్కాణమని చెప్పవచ్చును. అట్టి సంకుచితత్వం గల వారికి హిందీద్వారా రాజకీయ వ్యవహారాలలో ప్రాముఖ్యత ఏర్పడితే హిందీ మాట్లాడేవారికి తగినంత ప్రోత్సాహం లభించి ప్రాంతీయ భాషలు అణచివేయబడగలవని కూడా దక్షిణ దేశస్థులు సందేహిస్తున్నారు. దక్షిణాదివారు చేస్తున్న వాదంలో ఈ రెండు కారణాలు ప్రధాన స్థానాన్ని వహిస్తున్నవి. ఈ రెండు కారణాలు నిజమే అని అనుకొన్నా వాటిని సరిదిద్దుకొనడానికి తగిన ప్రయత్నం చేయడం ఉచితం గాని అసలు హిందీయే పనికిరాదనడం న్యాయంగాలేదు.

స్వతంత్ర భారత దేశంలో ఇంగ్లీషు రాజభాషగా ఉండవలెనని వాచించడం దేశగౌరవాన్ని ఏమాత్రం పెంపొందించే విషయంగాదు. తాత్కాలికంగా కొంతకాలం వరకు దేశపరిస్థితులనుబట్టి ఇంగ్లీషు, హిందీ రెండింటినీ సరిసమానంగా నడిపిస్తూ నెమ్మది నెమ్మదిగా ఇంగ్లీషు భాషకు బదులు ప్రాంతీయ వ్యవహారాలలో ప్రాదేశిక భాషలకు, అఖిల భారత వ్యవహారాలలో హిందీకి స్థానం ఇవ్వక తప్పదు అందుకు హిందీ, ప్రాంతీయభాషలు ఎక్కువగా వికసించి వున్నవా అనేదికూడా అలోచించవలసిన విషయమే. సాహిత్య దృష్టిలో భారత దేశంలోని ప్రాంతీయ భాషలన్నీ అభివృద్ధిలో వున్నవని అంగీకరించక తప్పదు. కాకపోతే విజ్ఞానము మొదలగు రంగాలలో ఆ భాషలు తగిన పదజాలము లేక వెనుకపడివున్నవి. ఇంతవరకు రాజభాషగా వ్యవహరించే అవకాశం వీటికి కలుగలేదు పారిభాషిక శబ్దాలను నిర్మాణం చేసుకొని ప్రాంతీయ భాషల నన్నింటినీ తగినంత సమృద్ధంగా చేసుకొనవచ్చును. అట్టి ఏర్పాటు జరిగేవరకు ఇంగ్లీషును కూడా హిందీ తోపాటు మనం అంగీకరించవచ్చును ఈ దృష్టితో పరిశీలించి చూస్తే గౌహతిలో జరిగిన అఖిల భారత కాంగ్రెసు సంఘమువారు చేసిన తీర్మానాలు చాలా ఉచితముగానే కనబడుచున్నవి పార్లమెంటురీ హిందీ సంఘం వారుకూడా దాదాపు ఇదే పద్ధతిలో తీర్మానించగలరని విశ్వసిస్తున్నాము ఈ సందర్భంలో కేంద్ర ప్రభుత్వమువారు ప్రాంతీయ ప్రభుత్వములవారు హిందీ అభివృద్ధికి తమకు తోచినవిధంగా కృషి చేస్తున్నప్పటికీ ఆ కృషి చాలదని మనవి చేస్తున్నాము ఇంతకంటే ఎక్కువ ఉత్సాహంతో నిర్మాణాత్మకమైన పద్ధతిలో కేంద్రప్రభుత్వమూ ప్రాంతీయ ప్రభుత్వాలు హిందీ వ్యాప్తికి తోడ్పడినట్లయితే 1985 నాటికి హిందీని సర్వ సమృద్ధమైన భాషనుగా మనం తయారు చేసుకొనవచ్చునని మా విశ్వాసం. ఇకనైనా రాజాజీ లాంటి పెద్దలు అన్ని విషయాలను గమనించి హిందీకి వ్యతిరేకంగా కాము చేస్తున్న ప్రచారాన్ని మానివేయగలరనీ, ప్రాంతీయ భాషలు, రాజభాష వికాసానికి తగిన దోహదం కలుగజేయగలరనీ విశ్వసిస్తున్నాము.

సంస్కృతీ కరణాలు

— డా. గిడుగు వేంకట సీతావతి

కళ్యాణీ - రూపకశాంః

(స్వీయా, మధ్యా, స్వాధీనవతికా : ప్రగల్భా)

ప కుశ్రగోపయామి త్వాం - కిం కరోమి కథ్యతాం

అ. ప సుందరతరవదనం తవ - చుంబితు మతి రమణీయం.

చ-1. మా త్వం ఇత స్తతశ్చరేః - ప్రాప్తం త్వాం వనితా స్తాః

అనుకూలనమయ మనిశం - మదవశ్యో మృగయంతే

గణనా తీతాః కథ మిహ త్వాం - గోపయామి కథయామి :

త్వా మవహర్తుం దృఢసంకల్పా - ఇతి కథయంతే.

2. బహుళో మమ నాథః బహి-ర్యా గమ స్త్వాం వందే

దుస్సహ మోహవేశాత్ - పశ్యంత్యో వనితా స్తాః

త్వస్మధురాధరమధురస - విసాసయాఽఽశ్లిష్య త్వాం

తవ వక్షః వక్షోజై - ర్మృదితు ముద్యుక్తాః.

3. సానందం చారు మువ్వ - గోపాంః ప్రాజ్ఞేః :

గురుతర మోహవేశాత్ - ఘటితాశ్లేష అవయోః

నిద్రా పరవశ నమయే - మా విశ్లేషో భూదితి

కిమహం త్వా మృచ - వేత్యా బధ్నామి :

కళ్యాణీ - రూపకశాంః

ప. ఎందు దాచుకొందు నిన్ను ఏమి నేకు నేను ?

అ. ప. అందమైన నీ మోము - అయ్యారే : ముద్దుగుల్మ-చున్నది.

చ-1. అందిందు తిరుగకురా - అతివలు నీ తోడి

బొందుగోరి యీవేళ - బొగరుచునున్నారు

ఎందరెందరని కాకు - ఎంతని నే విన్నవింతు

వందెమాడుకొన్నారట : పట్టుకుపోయ్యెదమనుచు.

2. పలుమారు నా పామి - బయలు వెళ్లకు మ్రొక్కేను
నిలువరాని మోహమున - నిన్ను జూచి చెలులు
అలరు నీ మోవిలేనె - యాని చప్పురించవలసి
కులుకు గుబ్బల రొమ్ము - గ్రుమ్మిపొయ్యెదమనుచు.
3. ముదముతో నా ముద్దు - మువ్వ గోపాలసామి
గుడికొన్న తమకమున - గూడి యిద్దరము
నిదుర పరవళమున - వదలునో కౌగిళ్ళు
పదిలముగ నా జడను - పట్టి కట్టుకొందునా ? ఎందు.

కాంభోజీ - ఆదికాలః

(స్వీయా-మధ్యా-ప్రోషిత పతికా , నాయకః

అనుకూలః , నాయకా ముద్దిశ్య విలపతి)

- ప. కీదృజ్జ్యోత్సోయ మహో దయతే:- ఈ దృగియానితి నాలం వక్తుమ్.
- అ. ప. ఆవయో ర్మనో న జ్ఞాత్వా నిఘర దుర్దైవ మయే -
అవా మేవం వియోజయన్ స్థితాత్మ్యగ్రం హేప్రియే :
- చ-1. విశ్లేషాదారభ్య దృశ్యతే - రూపం తే మన్నయనస్థ మివ
యద్యత్ కర్తుం యతతో మే - తత్ త్వత్ స్నేహకృతే
కృతమివ భాతి ।
యద్యల్లిఖితం యతతో మే - త్వదాకృతిరివ ప్రతిభాతి
కామస్యన్యా మాహ్వయతో మే - త్వన్నామైవ ప్రథమం
స్పృశతి.

2. యదా తవాధర సుధాం స్మరామి - తదాన్నమపి మే న రోచతే
త్వత్ పరిరంభం చింతయతో మే - రాత్రౌ నిద్రా నలభ్యతే ।
మదన సమక్షం ప్రమాణ సహితం - సత్యం వదామి నాన్యం ధ్యాయే
కదాఽపి కథమపి యత్నే కృతేఽపి - త్వాం విస్మర్తుం
నాలం కాంతే ।

3. ఆయాహి మువ్వగోపాలేతి త-వాహ్వనం సంయోగం ధ్యాయే
దిన మేకవర్షమివ గమయితు మరరే : కస్తు సమీర్థః
కిం కరణీయం ?

మదన బాణ కృత బాధాం సోధుం - నాలమహం మమ దయితే :
కీదృక్ పాపం మత్కృత మన్వైస్సహ సల్లాపః సమేరోచతే.

కాంభోజీ - జంపె

వ. ఎటువంటి మోహమోకాని ఓ యెలనాగ - ఇంతంతయనగరాదే.

అ. వ. మటుమాయ దైవము మన మనసు తెలియగలేక
మనల నెడబాపెనయ్యో : ఓ మగువా :

చ-1 కలికి : నిన్నెడబాసినది మొదలు నీ రూపు -
కనుల గట్టినట్లుండునే
చెలియ : నే నొకటి దలచెదనన్ను నీ నేయు
చెలిమి తలపై నుండునే
సొలసి నే నేమయిన వ్రాయ నీ యాకార
శోభనమె కనుపించునే

2 అతివ : నీ యధరామృతము దలచినంతనే - అహార మింపుగాదే
నతి : నీదు కౌగిటను ప్రతిదివము నెనసిన - గతిదెలుప విదురరాదే
మతిలోన నిన్నెకా వితరంబు నెడుగ రతి - పతియాన కల్లగాదె
సతతమును నిన్ను దలవకుండెదనన్ను - క్షణమైన మరుపురాదే
ఓ చెలియా :

3. మనత మా మువ్వగోపాల : రారా : యని కలసినదే తలచెదనే
దినమొక్క యేడుగా గడవ నెవ్వరి తరము : నన బోడి యేమిసేతు :
మనసిజాని బాణవేదనల నే సైరింప మగువ : వశముగాదే
మనము చేసిన పాపమెట్టిదో ఒరులతో - మాటాడనైన పైచనే
ఓ మగువా :

ముఖారి - మిత్రశాలః

(స్వీయా-ప్రౌఠా-ఐండితా-అస్యగోపనా . నాయకో దృష్టః.)

- ప. ద్విగుణ¹ తాంబూలాంచితాస్యో మమ సమీపం - మాగమ స్తప్తమ్
అ ప. అక్షమాహం - సోధు మేతత్ కలుషగాత్రం విజయరాఘవః !
- చ-1 తత్ర మధురస సిక్త మధరం - అగ్రసత్ త్వద్రంజదధరః
తత్ర లాఙ్ఘరాగ లసితం - దర్శయసి తే భాలభాగమ్
మాగమ స్తప్తం మమ సమీపం - నాల మహా మిహ సోధు మేతత్
యాహి మయ్యురరాధశీలః యాహి ధూర్తః అసత్యవాదినః
2. తత్ర కుచయుగ మర్దిత స్తప్తం - శిథిల జటయా తాడిత స్తప్తం
అల్పనిద్రాకృష్ట నయనో విస్మరన్నివ వదసి కలుషమ్
తత్ర బామాయాశ్చ సదనం - వర్తతే తే గమ్యతాం
అద్య తస్యాః రమ్యహర్యే - త్వం తయా సహ భటికు
మర్హసి.
3. సుందరాననః విజయరాఘవః మా మితిఃపర మఖింషసి కిం ?
తత్ర తస్యాః సదన మపి కిం - న ప్రయాసి ప్రేమసహితః?
కుత్ర ప్లానీకృతో హారః - కంఠమాలా కృతా జటిలా ?
నూన మస్యా మాదరస్తే - తత్ ప్రసంగం తత్ర కురుతమ్.

(ముఖారి - దాపు)

- ప. దౌంతెర విదెముతో నాచెంతకు రాకురా నీకు నాయాన
అ. ప. ఇంతకూ నే తాళగలనా ? ఏర విజయరాఘవః !
- చ. 1. జగ్గుగుల్కుమై బుక్కాతావి - చప్పరించిన నీకెమ్మోవి
విగ్గు నుదుటిలత్తుక తీవి - నీటుతోడను

1. సంయోగత్ పూర్వం కస్తూరీమద సంయక్త తాంబూల చర్యణం; సంయోగాంతే కర్పూరయౌత తాంబూల చర్యణమ్ - పూడితమ్.

దగ్గర రాకు పదరా - దాని కేను తాళగదరా
ఎగ్గుచేసి నాయెదుటను - ఈలాగు నీవే బొంకుదురా :

2. సిద్ధిపు గుబ్బలపోటు - చెమ్మిరేగిన కీర్ణదవేటు
మబ్బుమీరిన నిదురపాటు - మబ్బుతోడను
దబ్బర లాదేవు చాల - దానిదే గదరా యాళాల ?
గబ్బితనము నీకేల ? - కలికితో మాటాడు మీవేళ.

3. చక్కని విజయరాఘవా : సామిగా నిక నన్నేలుదువా ?
ఉక్కులాడి యింటి కిక పోవా ? మక్కువతోడను ?
ఎక్కుడివీ వాడిన విరులు ? చిక్కుపడ్డవి నీకంరసరులు ?
నిక్కుము దానిపై మరులు - నీవందు కక్కుడికే తరులు.

కాంక్షి - రూపకతాల :

(స్వీయా - ప్రౌఢా విరహోత్కంఠితా నాయకః కళక)

ప. మా ప్రలపే : - నఖి : యాహి : కిమర్థమయ మాయాతి ?
మాగమ ఇతి తం బ్రూహి.

అ. ప పురా తదేకయుగ మన్యజన్మ మద్య మే ప్రియే :
కోఽయ మహో : కాఽహ మయే :

చ. 1. అద్యాగచ్ఛతి నోచేత్ - పరేద్యు రాయాతీతి
వృథా ప్రతీక్షణేన మే - శ్వాసా ఉష్ణోపేతాః
ఉష్ణా దధరః కుష్కుః - జ్యోత్స్నా స్యాకపాయతే
శయనే శ్లేశావహుహునిశాః మయానీతాః

2. దయితాఽగమనాయ మమ - విరీక్షణే విఫలే
విషణ్ణహృదయా ప్రేమోద్వేగం న్యవారయమ్
అలం సారహీన మోహలాపేన మే
ఏకనాదాంచిత మధుమాసాః వృథా గతాః.

3 మువ్వగోపాలస్య దర్శనాయ శకున మప్పచ్చమ్
ప్రణయజననమాగమాన్ దృష్ట్యాహం వ్యలపమ్
ఈదృక్ కాయేన తస్య ముఖం కథం పశ్యేయమ్ ?
అలం మమ వ్రథమ సంగమేన తేన

కాంత్ శి - తిస్రిత్రిపుట

ప. వదరక పోపోవే - వాడేల వచ్చిని ?

వద్దు రావద్దనవే

అ ప అది యొక యుగము వేరే జన్మ మిప్పుడు

అక దెవరో : నే నెవరో : ఓ చెలియా :

చ. 1. నిచ్చ నిచ్చలు నేడె వచ్చిని రేపైన - వచ్చిని అని మదిలో
ఇచ్చగా బలువేడి నిట్టూర్పులచేత ఇంతిలో పెదవులెండి
హెచ్చైన వెన్నెల చిచ్చుల రాత్రులు - ఎన్నెన్నో గడపితి
ఇక నేటి మాటలే ?

2. వలపుకాడిదె కాదా వచ్చుననుచు తెరువులు జూచి వేసారితి
నెల రెంచి యలసితి - నిలువరాని ప్రేమ నెమ్మది నజరుకొంటి
కలకంఠ పికనాదములు మించు మధుమాన
ములు గడపితి వట్టి ముచ్చట లిక నేలే ?

3. భామరో : శకునము లడిగితి మువ్వగోపాలుడు వచ్చునాయని
కామించి నాథుల గలయు చెలుల జూచి - కరగి చింకనొందితి
రామ : రామ : ఈమేనితో నిక వాని - మోము నెటుల జూతు ?
నా మొదటి పొందే చాలు.

స మీ డ :

విశ్వనాథవారి మేనక కథ

— “ గాంధీ ఎ ”

నన్నయ్యయుఁ దిక్కన్నయు
నన్నావేలించిరి పరిజాహ మనస్సం
చన్నత వారలు పోయిన
తెన్నున మెఱుఁగులను దీర్చి దిద్దుదుఁ బోదున్.

(అవతారిక)

ఈ విశ్వనాథవారి ప్రతిజ్ఞను మనమున విడుకొని, వార్తాకి రచనముతోఁ
చారతమ్య విరూపణము చేయుచు మేనక కథలోని వైశిష్ట్యమును వివరించుట
యా వ్యాసోద్దేశము.

రామాయణ కల్పవృక్షమున మేనకకథ వనంతాగమన వర్ణనముతో నారం
భింపఁ బడినది. ప్థలాంతరములందు వలెనే యిచ్చటి యీ వర్ణనమును పందరో
చితముగాఁ గథాగతితో మేళగింపఁబడి యుండుట ప్రశంసార్హము.

మాకందకరుణాభిరా కోకిలాలాప

కౌశూహలాకార కలవఁజేసి

తరుణ శాలిన కోమలాకవనిసారి

హృదయవాంఛా ప్రవక్త్రేనురేఖఁజేసి

శకరిత మరాళ కూటహాసంబుగా, వ

సంత నవశోభవచ్చె నవ్వరనవోరె.

ఇందరి “వనంత నవశోభవచ్చె నవ్వరనవోరె” అనునది యవ్వరనయగు మేనక
రాకను సూచించుచున్నది. “హృదయ వాంఛా ప్రవక్త్రేనురేఖఁజేసి” అనుచోటి
ప్రేమశబ్ద మా చచ్చు నవ్వరన వప్రతప్రేమ వ్యయాపిణిగాఁ జీత్రింపఁబడునన్న
విషయమును ద్యోతకము చేయుచున్నది.

“ఎడమమూపు గ్రహించి కుడిచేతఁ గుఱమండలము గోపనముపేయ
లరికరేఖ” ఇక్కాది వద్యము హావభావ విలాస విభ్రమ విధియగు మేనకా మనో
హరమూర్తిని బాపుకుల మనోముకురమున పాడెక్కరింపఁ జేయుచున్నది. తాదృశ
మనోజ్ఞాకారయగు మేనకనుజూచి గాదిజాఁడు “తనగోళ్ళు డువ్వుచున్. గప్పిన
యోడు పీసలును గడ్డముఁ దర్జవఁబాయఁ ద్రోయుచున్, ఎప్పుగుఱొమ్ముగా నిలచి

విశ్రమవార్నిదిఁ జేరనేగి" నాడు. "కన్ తెప్పలు మూయ రిద్దరును హృత్పద నంబు కవాటముంబెరిన్" అనుటచే విశ్రమవార్నిదిఁ జేరనేగిన విశ్వామిత్రుఁ డామెను విన్నపేన దృష్టి పవలోకింప మొదలిడెననియు, ననిమిషకాంతయగుటచే మేనక తెప్పలు మూయుటయే తటస్థింపఁదయ్యెననియు గ్రహింపవగును. "నవ్వెను మౌవి యవ్వరయు నవ్వెను నవ్వలలోన నర్థమై" కొళికుఁ డామె ననువరించెను. వారి శృంగారము రసవంతముగను నౌచితీయంతముగను పర్ణికమైనది "కోకిల కొమ్మలోఁ గూసిన నీచటే, నన్నుఁ బిల్పితివంచు నవ్వుమౌవి" "తనపాద మామె పాదము జతగాఁబెట్టి, యన్మత్పదంబు మోటని వచించు" ఇత్యాది పద్యములలోని భావము లభార్యములు. పాదారణముగాఁ బ్రబంధములం దిట్టి పట్టులఁ బిచ్చిగ వందోగ శృంగారాదులను పర్ణించుటయే కన్పట్టును.

"ఒకనాఁడు ప్రౌఢున నాశ్రమ పురస్థతరుణ నారికేళ వలయంబులు లెక్క పెట్టి" వదేండ్లు తాను తనస్సు 'మూలఁద్రోచి' నట్లు విశ్వామిత్రుఁడు తెలిసి కొన్నాఁడు. వ్యర్థరక్షతై యిత్పించు మహేంద్రునందును నతని యడుపాజ్ఞలలోని దగు మేనక యందును దోషము లేదనియుఁ దన హృదయ దౌర్బల్యమునందే దోషమెల్లఁ గలదనియుఁ దలంచినాఁడు శపించుట కోపమగుననియు నది మఱి జితేంద్రియత్య మ్రాన్యమునకు మూలమనియు భావించినాఁడు. ఇట్టి స్థితిలో మేనక వచ్చి "మౌవి మోమునుగని నర్థముం దెలిపిపో విలువెల్లె పఱంకిపోయి నీతునఁ గనుదోయివారిచి యతోముఖియై కరయుగ్మ మంజరింగొవి" విలువఁబడినది. అప్పటి తన మనోభావములు విశ్వామిత్రుఁ డామెకు వ్యక్తీకరించినాఁడు కీడులో మేలన్నట్లు కొళికునకు మేనక "కోరి ప్రత్యక్షమన్నత గురువే" కాక "కోరక వరోక్ష నైరాగ్య గురువు"ను నైనది "ఏ కోకిలకూత నాదయన గుండీయ రాగడు సువ్వె బారికా" అన్న స్థితిలోనికి విశ్వామిత్రుఁడు వచ్చినాఁడు. .

పుష్కర తీర్థమున స్నానముచేయు మేనకను విలోకించి కామ వరవకుఁడై విశ్వామిత్రుఁ డిట్లనెని వార్మికి రచనము.

శ్లో. అప్పుర స్వాగతం తేస్తు పవచేహ మమాశ్రమే
అనుగృహ్ణీష్య భద్రంతే మదనేన సుమోహితమ్.

ఇట్లు మని పలుకగా నామె యట వసించినట్లు "ఇత్యుక్తా సావరారోహ తత్ర వా పమథాకరోత్" అని చెప్పఁబడి యున్నది. ఇట్లే వదేండ్లు దాటిన పిదప విశ్వామిత్రుఁడు వశ్పాత్రస్త్రై మేనకను మధుర వాక్యములతోఁ బరిత్యజించినట్లు

చవిత చరిత్రగా మేనక చిత్రింపఁబడుట గమనార్హము. మేనకా వ్రణయ చిత్రణ మున కనుకూలములగు నొందు రెం డవార్జిక విషయము లనంతరకథయందును జేర్చఁబడెను.

రంభను మహేంద్రుఁడు కౌశికుని తపో విష్ణుమునకుఁ బంపునపు డామె ముని కోపించునని భయపడినట్లు వాల్మీకి రచనము.

“అయం సురవతే హైరో విశ్వామిత్రో మహామునిః

హైరముత్సృజతే క్రోధం మయి దేవ న నంశయః

తతోహి మే భయందేవ ప్రసాదంకర్తు మర్హసి”

ఇట్లే రంగనాథ రామాయణమున “నాకేళకోపించి నన్ను శపించుఁ, నాకౌశికుఁడు” అని రంభ యన్నట్లు కలదు “నన్ను శపించుఁ గిన్న న. మృచితెరు వేను పోవెఱు మూర్ఖుఁడతం డని వల్క” అని భాస్కర రామాయణము. ఇట రంభ విశ్వామిత్రుని మూర్ఖుఁడనుట నముచితమని తోచకున్నది.

రామాయణ కల్పవృక్షమున రంభ “ఇది మేనకకును వీర్ధ్యాపద మగునో” అనియును నన్నట్లుకలదు. ఇట్లనుటకుఁ గారణమూహ్యము. మేనక దేవలోక మున కేగిన పిమ్మట రంభాదులతో విశ్వామిత్ర తపోభంగ వృత్తాంతము చెప్పి యుండును. ఆ చెప్పు తీరులో నామె యతనియెడ స్నిగ్ధయైన స్ఫూర్తి యుండి యుండును. “మేనా ! నవ్వకు మవ్వె నాడు కథ నామి యవ్వరః పాశితోఁగానీ చెప్పి” అను విశ్వామిత్రుని వాక్య మామె తన పలులతో (రంభాదులతో) నీ వృత్తను చెప్పుననుట కుపస్కారకము “నలకూబర విరు విడరా” అను మఱి కందర తపోవిష్ణు కారిణియగు రంభా వ్రవర్తనము వంటిదికాక యిట మేనక వర్తనము చవిత వ్రణయభావ భాసురముగ నుండుటచేతనే రంభ యిట్లు శంకించె ననుట నందర్ప పడుచున్నదని గ్రహింపవలయును.

“మునులును ద్రిదళ పతులు ఁట గుడులు గుడులుగ గట్టిరటె వెట్టి గుండియదానా” అని రంభను వమరావ పఱచుట కార్యసాధనకై తత్పరుఁడగు వింద్రునియెడ పహజమే. ఇట్టింద్రునిచే వమరావ పఱువఁబడి తపోభంగార్థ మేగిన రంభ శవ్రయైన మఱికొంత కాలమునకు విశ్వామిత్రుఁడు బ్రహ్మర్షియైనాడు. అప్పుడు మేనక ప్రకటించిన యావందము తత్రప్రణయివీత్య చిత్రణము నత్యంత పుష్టము చేయుచున్నది

కం. అప్పరవయైన మేనక

లిప్పా మధుమూర్తి కాకలికలకేతా

లిప్పా కీర్తనఁ బాడెఁ గ

కుప్పమూర్జనము తావ కూలంకషమున్.

ఇందరి 'లిప్పా మధుమూర్తి' అనునది "నిమ నేల శపింపవలయునే మధుమూర్తి" అను పద్యపాదమును స్మరింపఁజేసి తద్వారమున నామె పవిత్ర ప్రేమభావుకుల మనోవీధివి విహరింపఁజేయుచున్నది

అరయనరయ నీ విశ్వనాథచారి మేనకా పాత్రచిత్రణమునకు నన్నయ్యగారి మేనకాపాత్ర చిత్రణమే హస్తాపరింబ మొనఁగి యుండునని తోచుచున్నది. "ఊర్వశి పూర్వదిత్తి, నహజన్య, మేనక, విశ్వాది, మృతాది" యను నాట్యులు నప్పరవలలో శ్రేష్ఠరాండ్రవియు నందు మేనక విశ్వామిత్రునివలనఁ దన్నుఁ గనె ననియు శకుంతల దుష్కంతునితోఁ జెప్పినట్లు వ్యాసభారతమున నుండఁగా (1-88 అధ్య. 67-88 శ్లో) నన్నయ్య యారీతినిఁ జెప్పించినాడు

క. క్షత్రియ ఋషియగు విశ్వా

మిత్రునకుఁ బవిత్రయైన మేనకకున్ న

త్పత్రినయ బొంకువలుకఁగ

రాత్రీకలనాథ యంత ధర్మేతరనే :

ఇందు "పవిత్రయైన మేనకకున్" అనునది గమనింపవలసినది. 'షడే వాపురసాం వరాః' అని వ్యాసభారతము. నన్నయ్యగారి యీ పద్యము క్షత్రియ ఋషియగు విశ్వామిత్రుఁడును పవిత్రయగు మేనకయు శకుంతలవంటి నత్పత్రిని గన్న పుణ్యదంపతులన్న విషయమును విశదీకరించుచున్నది. మేనకా పవిత్ర చరిత్రమునకుఁ గుత్తికాక్షేపణములు చైతము నమంజనములు కావని తలంచి కాఁబోయి నన్నయ మూలమునందలి దుష్కంతుకృత మేనకా వ్రత్యుల నిరసనము పరిత్యజించినాడు.

శ్లో. మేనకానిరసుక్రోశా బంధకీ జననీ తవ

యయా హిమవతః పృషే నిర్మాల్యేవ వ్రవేరితా

నదాని విరసుక్రోశః క్షత్రయోవిః పితా తవ

విశ్వామిత్రో బ్రాహ్మణత్వే దుర్జః కామవరాయణః

మేనకాపురసాం శ్రేష్ఠా మహర్షీణాంవ తే పితా

తయారవత్కం కప్పాత్వం పుంశ్చరీవానిరావ్యసి
అశ్రద్ధేయ మిదం వాక్యం కథయంతి సంజ్ఞపే
విశేషతో మత్పకాశే దుష్టతావసి గమ్యతామ్
సువికృష్టాచ యోవిస్తే పుంశ్చరీ ప్రతిభాపి మే
యదృచ్ఛయా కామరాగా జాతా మేనకయాహ్యసి.

ఈరీతి దుష్కంతుని వాక్యములు విడచి మేనక వనిత్ర యనుటలో విప్రతి
పత్తియే లేవట్లు నన్నయ్యచూచినాడు ఈ నన్నయ్య పోయిన తెమ్మన విశ్వనాథ
వారు మెఱుగులను దీర్చి దిద్దినారు.

ఇది వేటొక విషయమును బరిశీలించవగును. ఉత్తరరామాయణములోఁ
గంకంటి పావరాజు రంభారావణ సంవాద ఘట్టమును మనోహరమగు నుక్తి
ప్రత్యుక్తి నైపుణ్యముతో నడపినను నామె వేశ్యాత్వమును దొలఁగింపలేదు.
విర్వచనోత్తర రామాయణమునఁ దిక్కన యామె వేశ్యాత్వమును దొలఁగిండు
టయేకాక దేవత్యమును బ్రదర్శించుచు నామెనొక యమృత ప్రణయస్వరూపిణిగాఁ
జీత్రించెనని యొక సిద్ధాంతము.

నావుడు నమ్మ్యుగేక్షణ మనంబున రోయుచు నేను లంజియం
గావుడు వాచికోడి తమకంబది లంజియగాడు ప్రేమ వ
ద్వాన మెఱుంగవైతి గుణభాగినిపో వినుఁ గోర్కెవెందునే
ఏవదనంబు తప్పకట నీకుల పట్టున నేయి మందొక

ఈ విర్వచనోత్తర రామాయణ పద్యమే యట్టి సిద్ధాంతమునకు హేతువు కానో
వును ఈ తిక్కన మార్గము కూడఁ బ్రకృత మేనకా పాత్ర చిత్రణమున విశ్వ
నాథ వారికి దోహద మిచ్చియుండవచ్చును.

కథాంతమున 'పీఠంతర్గిష్టలు బహుభారూపిత సూక్ష్మతర కథాంతులు
మమ్మీ' అని ఋషియు వక్తయునగు శశానండుని ప్రశంసకలదు. ద్రష్టయన,
విచిత్రమైన వస్తువుల ధర్మాంశము వెఱుగువాడు.

నాన్నుఁ: కవిరిత్యుక్త మృషిశృకిల దర్శనాత్
విచిత్రభావ ధర్మాంశ తత్త్వప్రఖ్యాత దర్శనమ్.

(పరస. వ్యాఖ్యనుండి)

[తరువాతి 18 వ పేజీలో]

విజ్ఞాన విహంగం

— శ్రీ ఉండేల మాలకొండారెడ్డి

విజ్ఞాన విహంగమదే
విజృంభించి యెగసింది
భూలోకం తెక్కల పెను
గాలికి కంపించుతోంది

మానవ మస్తిష్కముల
మహాగాధ కుహరాల్లో
విద్యుద్వల్లీ సమిధల
విఠిచి తెచ్చి గూడుకట్టి
పరమాణు గణము పొదిగి
ప్రళయశక్తి సృష్టించిన
విజ్ఞాన విహంగమదే
విజృంభించి యెగసింది
భూలోకం తెక్కల పెను
గాలికి కంపించుతోంది.

“సహారా” యెడారిలోని
నైకశాలు చిమ్ముతోంది
జ్వాలా ముఖపై “లావా”
జ్వాలలు కబళించుతోంది
మందరమటు సంద్రమెల్ల
మథియించి కుదించుతోంది
కాకోలం పీయూషం
ఏకం కావించుతోంది.

“స్పట్టిక్కులు” దాని కండ్లు
 చుక్కలు దూరంపు పెటలు
 చందురులో జింకతోడి
 చెలగాటం దాని కెప్పుడు
 ఉల్కా శకలమ్ము లద్దె
 ఉప్పని పైకూదివేయు
 శూన్యాకాశం వెలుపల
 సూర్యుని ధీకొట్టతోపు
 నవగ్రహాల దాపులలో
 నరవాసన పసికట్టును.

ఉదజని “బాంబు”లు దానికి
 ఒడవిని రక్కసి పిల్లలు
 “రాకెట్టు”లు విచ్చుకొన్న
 రక్కెన అంపాల గోళ్లు
 గోళమధ్య చిక్కివేలు
 కోట్ల ప్రజా కంఠమ్ములు
 కరణిని జీమూతవాహ
 సంస్కరణం చేస్తున్నవి

విశ్వనాథవారి మేనక కథ (18 వ పేజీనుండి)

అని బట్టతొడుగు చెప్పియున్నాడు ఈ యంతర్దృష్టత్యము, బహుదారునిక
 సూక్ష్మతర కథాంశత్యము మేనకా విశ్వామిత్ర వమాగ మిడులందును మేనకా
 పాత్ర చిత్రణమునందును బరమావధిని బొందుటయే యీ మేనక కథలోని
 వైశిష్ట్యము. “అన్ని యంశమ్ములను జెప్పినట్టితీరు వేలు మేనక కథ తీరువేలు”
 అనుట వర్వదా సార్థకము.

నాటిక :

ప రా జి తు డు

— “ భా ర తి ”

— ఇందరి పాత్రలు —

★ కుమార్ ★ నాగభూషణం ★ శ్రీమన్నారాయణ

★ కృష్ణమూర్తి ★ సత్యమూర్తి

(అది క్లబ్ హోలంకా ఖర్చీలతోను, డ్రాయర్లతోను నిండివుంటుంది
రేడియోనుంచి అస్తవ్యస్తంగా మాటలు వినిపిస్తూంటాయి టేబిల్ టెన్నిస్
బోర్డుమీద బేట్లు బాలు పడుంటాయి ఇంకో డ్రాయరుమీద నాలుగుసెట్ల పేకలు
చిందరవందరగా పడుంటాయి ఒక ఖర్చీలో చార్లముతక బసీను, చిరిగిపోయిన
ఖద్దరు వంచె (మాసినవి) తోను, గెడ్డం పెరిగిన ముప్పయి సంవత్సరాల యువ
కుడు జీర్ణించిన సేకాలతో, గత జీవితంలో ఏదో పోగొట్టుకున్న వానిలా,
ఎవరిరాకకోసమో ఎదురుచూస్తూ, బీడీ కాలుస్తూ, ఆర్పుతూ, మళ్ళీ కాలుస్తూ,
బిక్కమాపులు చూస్తూ, అపుడపుడు విచారంగా ఏడుస్తూంటాడు 'నిర్మలా'
'నిర్మలా' అంటూ వికటంగా నవ్వుతూంటాడు

అది ఆదివారం క్లబ్ ప్రక్కన ప్రశాంతంగా వుంటుంది తోవలగదుల్లో
మాత్రం బల్లలు పర్చే శబ్దం వినిపిస్తూంటుంది)

సమయం రాత్రి 10 58 గంటల కాలం

కుమార్ ఆదిగో కాలవాహిని, కరాలు చాచి రమ్మంటుంది (పిచ్చిగా)...

హు...హు...హు, ఎందుకు రమ్మవను తాను మహారాణి! నేవే
నేమిటి అంత రాజు కానివాడిని!! .. ప్రకృతట ప్రకృతి... వికృతి
రూపంలో గంతులేస్తుందదిగో... నిర్మలా... నిర్మలా... నీలో వున్న
నిర్మలత్వమే నిన్ను నిలుపువా చీల్చింది కరుకుగా ప్రవర్తించమంటే
మరి చురుకై పోతుందనేదానివి అంత శాంతం కొరగాదంటే గాంధీ
మహాత్మునికి లేదా అతనేమైనా పాదయ్యాడా అనేదానివి...నిర్మలా...
కాలరాక్షసికి అంకితమైపోయావా? సంఘంలో వున్న ధనోన్ముత్తుల
వివోదపు అటలలో విరగడై పోయావా? ... ఇది టౌను హోటల్...
'టౌను హోటల్' ఎంతమంది వేలమీద పోగొట్టుకుంటున్నారు...ఏమిటి?...
వేలు... ఎన్ని సీపాలు భాళీ అవుతున్నాయి... ఇక్కడకొచ్చేవాళ్ళంతా

నీటి నిజాయితీ ఉన్న తాళమనుకుంటారు ఎన్ని ప్రచున్న వేపాలు వేసి ఎందరినీ తెల్ల తొట్టాడిస్తున్నారో?... నిర్మలా... దోషరోపపూరితంగా ప్రవర్తించి ప్రవర్తించని విధంగా ప్రవర్తించి, నల్లకోట్లని అడుకుంటారు. అదీ ఒక నిజాయితీ యోగోసం... నిజాయితీ అట... నిజాయితీ! జాతీయత చచ్చింక రావడం మహా ఏమిటో స్వార్థపు పీనుగులికి తెలిస్తేగా! మజా తేల్తే సజలంలానన్నా వుందరేమో? నీటి నియమాలు ఒక్కొక్కటిగా నానబెట్టి చానలా కురిపిస్తున్నామంటారు తెర వెనుక భాగోళాలకు గోతులు చాలవు ఎన్ని అమాయక జీవికాలు అంకురార్పణై సమర్పణ రూపంలో సమసిపోకున్నాయి “మనస్సులు వికలంగా జోలింది, దాని తరువాత వోయిగా ముద్దాడి, అలింగనం యిదిగో అంటే కలిపినచ్చేది కనకమయివా వీడి, పెనుకుఘానులో వైవా ప్రయాణిస్తామని కాంచన మని కాలెనక్కిడి బంధనంలో బంది అవుతాడా?... నిర్మలా... నీ నిర్మలత్వపు చూపుల్లో వుండే తీక్షణత తూటిరపు మొనలోవుండే ప్రకాంతత అనేవారు వారంతా అందుకేనా? అర్థంచేసుకోలేక దిక్కులు వెతికేవాణ్ణి... నిర్మలా... మర్మంతెలియక ధర్మంగా వాళ్ళ కావాల పంజరల్లో బందీయై వాళ్ళ జ్వాలల ప్రవాళములకు అంకితమై పోయావా?... (పడుస్తూ) ఏంచేయను... నిస్సహాయుణ్ణి... వాళ్ళపై పగపాధించి నిన్ను పొందుదామంటే చాలేది... ఇక నాకు మిగిలింది గోదారి మాత్రమే?... అక్కడై నా నీ ప్రకాంత పాస్తుపై నాకు చోటిస్తావా! కలుషాత్ములు—అత్తలు, ఇంత తనివితీరని విషాదాన్ని సృష్టిస్తాయనుకోలేదు తెలిస్తే, వాళ్లు దీర్ఘంగా పురమాయించే పనుల్లో తలోగుతావా? నిన్ను వీడి నిముషమైన మనలలేని నా అంకరాత్మ ఎంతగా జోలింది విలపించిందో నీకు తెలియనిదా? (విచారంగా) ఆఖరికి వాళ్ళ ప్రవాహపు మడిలో నీ పాదాలుంచి నీ కాధ్యంత తీర్చు కున్నావేగాని నా గోడు ఏమైనా యోచించావా?... నిర్మలా... నిర్మలా...

(గడియారం 11 గంటలు కొద్దుది)

ఎన్ని ప్రచున్న వేపాలవైవా విచ్చిన్నరూపం చాల్చినా వాటిని తిరుగు మరుగు మరుగుతిరుగు సృష్టించి పుష్టిగాచేసి తమపేరు చక్కగా నిలుపుకుని కులుకుతాయి ఈ నల్లకోట్లు.

(మోటారుపైకిలు వచ్చే శబ్దం అశిఖోరుగా వినవస్తుంది)

నల్లకోటుల్లో వేపుంది ఫోరమంతాను అన్నాడందుకే ఆ తొడరి ఎక్కడో తిసుంటాడు తియ్యవి పాక్ లేకపోతే యీ నల్లకోటుధరించి స్లీడర్లను కుని తిరిగే యీ వాగభూషణం చేసినదేమిటి ?

(బూట్ల శబ్దం టక్ టక్ వినిపిస్తుంది)

వాగభూషణం (బూట్ల శబ్దం దూరమవుతుంది) ఒరేయ్! .. సుశ్మారావూ!...

ఎక్కడకు పోయావురా . యూస్ లెస్ ఫెలోలు ఎంతమందుంటే పం లాభం— అవుసరం వచ్చిన వా డొక్కడు లేకపోయాక .. (బల్లలు లాగే శబ్దం కీచుమంటూ వినిపిస్తుంది) అబ్బబ్బ ఇది ట్రెనుహాలుగాదు, కుక్కలు రాగాలుతీసే కుక్కలపేట .. ఛీ...ఛీ (కోపంగా) ఒరేయ్ సుశ్మారావ్! సుశ్మారావ్!! — ఎక్కడ వీడుస్తున్నావురా.....

కుమార్ (ప్రశాంత వదనమూర్తిలా, కాలి అరిపోయిన వీడి నోట్లో పెట్టు కుని వచ్చి) ఏమండి అంత కోప్పడుతున్నారు. ఏమండీ నెలవు!

వాగ (ఎగాదిగా చూసి) ఎవరు నీవు?

కుమార్ (వికటాబ్జహాసంగా నవ్వి) నన్ను తెలియదూ! నేను, నేనా! ఎవ రయితే పం లెండి! దేనికండి పిల్లారు?

వాగ ని న్నెవరు పిల్లారు ఎవరు నీవు- ఇది ట్రెనుహాలు నీలాటివాళ్లు రావటానికి వీలేదు తెలుసునా?

కుమార్ తెలియకేమండీ, తెలుసు— మీరు పిలిచేరని, ఎందుకో తెలుసు కుండామని (మీదికొస్తుంటాను)

వాగ ఏమిటోయ్ నీ కా పొగరు మీదమీద కొస్తున్నావే! ఫోవోయ్ నిన్నెవరూ విలవలేదు వెళ్ళు సుశ్మారావూ వీ డెవడో చూడరా మీదకు వస్తున్నాడు

కుమార్ అంతేనాండీ? మీ రేదో నల్లకోటు కట్టుకుని స్లీడర్ లా కనిపిస్తుం చేను! ...!

వాగ ఏదో స్లీడర్ లా కనపడ్డ మేమిటి?

కుమార్ చెట్టుక్రింద స్లీడరు కాదులెండి- చట్టిగొట్టించే స్లీడరీలెండి

వాగ ఏయ్- ఏమిటోయ్ ఆ పొగరు- ఒరేయ్ సుశ్మారావూ ఎక్కడ చచ్చావురా... పోనీ నీ వైవా చావరా సూర్యం...

కుమార్ వాళ్ళుదేనికండి? నే మన్నానుగా— (మీది కొస్తుంటాడు)

నాగ ఏమిటోయ్ నీకా చనువు— మరి మీదికొస్తున్నావు నా పేరెవరో తెలుసా ?

కుమార్ తెలియకేమండీ తెలుసు కాగా తెలుసు ఏదీ ఓసారి అగ్గిపెట్టిస్తారూ వెధవబిడ్డీ మధ్యలోనే అరిపోయింది కొనకంటూ కాలకుండా

నాగ నాపేరు తెలుసుండేనా యీ వేషాలు—

కుమార్ తెలియకేమండీ—వచ్చగా జరిగే జీవితాలు అంతం చూడకుండానే సరికే మీలాటి గొడ్డలి జీవితాలపేర్లు తెలుసుకోకపోతే వృధాకదాండీ మరి—

నాగ ఏమిటోయ్ ఆ వాగుడు ఏం వాగుతున్నావో తెలుసా వళ్ళు రాలి తాయి జాగ్రత్త..

కుమార్ నా వళ్ళరాలితే మీకు డబ్బేమీ రాలడండాలోయ్ ప్లిడరుగాదూ ! మీ అమ్మాయి పాడరు ఖర్చుకూడా రాదండీయ్ ! !

నాగ ఏయ్ నీ కేసోయ్ చెప్పేది ఛీ గెబాట్, చిన్న పెద్ద మంచి చెడ్డ లేదీక యూస్ లెస్ ఫెలోస్

కుమార్ అవునుమరి సలహాల పేరుతో మీరు మా ఉపయోగపడుతున్నారు. ప్రశాంతంగా జీవించే స్వర్గనీమలో విషపురుగులా ప్రవేశించి

నాగ ఏమిరా రాస్కెట్ (రెంపమీద ఛెక్ మనిషిస్తాడు) అతివాగుడు ఘను ణ్ణునుకుంటున్నావా ?

కుమార్ నాచంప చ్చో మనిషించారుగాని హృదయం ఎంత ఊళించిందో తెలుసుకోలేని పశుప్రాయుడవు నాగభూషణంగాదూ..

నాగ నాపేరూ నా ప్రతిభా తెలుసుండే ప్రేలుతున్నా వన్నెమాట అర్థం కాని ప్రేలాపన తగిన కాస్త జరిగిందాగా ఇకనయినా వెడతావా, గెంటించమంటావా ?

కుమార్ అవునుమరి గెంటిస్తావు. అంతగా కాకపోతే మట్టికరిపిస్తావు నీకేం ? నీ ప్రాణస్నేహితు లున్నారగా, ఏనీమావోలు కృష్ణమూర్తి, సారాబట్టి శ్రీమన్నారాయణ, మున్నెలు సత్యంబూర్తిమ నీ కేమయ్యా— ఎన్ని కొంపలయినా బాలుస్తావు పచ్చని కాపురాల్లో ఆరనిచిచ్చు అంత రద్దంగా పెట్టి మంటకేసీ మిమ్మ ముట్టిస్తావు అభ్రమూ, శుభ్రమూ తెలియని అబలల్ని పురికంజాని కెక్కించేలా నీ అమూల్యమయిన సలహాల నిచ్చి ప్రాణాలు నిలుపునా జీయిస్తావు అంతా నీ తప్పు కాదులే. ఈ

ఊరికి పెద్ద ఎద్దైజరువని పున్న పేరు మహామ. నీ అమయాయులు ఆర్థిక బలమూను

వాగ అయిందా వాగుడు, ఇంకా మిగిలినదా? నీ మితిమీరిన వాగుడుతో నన్ను మళ్ళీ పెట్టి ఏదో కొట్టేద్దామని చూస్తున్నావే, సాగుతుందనుకున్నావా ఓరి రోగ్...

కుమార్ ఎలా సాగుతుంది నిర్మలలాటి నిండు జవ్వమల యవ్వనం నిలుపునా కూర్చేయటం తెలుసుకొని నీ యంతటి కుటిల స్వభావం కాదు నాది

వాగ ఏం . పూరుకున్నాననా పైపైకి పోతున్నావు నిర్మల తీవ్రతాన్ని నేనేం చేశాను, అయినా ఎవరు నీవు—

కుమార్ నే నెవరో కావలసివచ్చిందే!... నేనా.. (చికటంగా వచ్చి) దానికి మంగళనూత్రం కట్టి మొగుణ్ణినిపించుకున్న కుమార్ నీ తెలుసా!

వాగ (నిష్క్రమించి) కుమార్.. . నీవా నీవా?

కుమార్ అ... నేనే... పిల్లా మల్లారావును నేను లేకుండగా, నల్లమందు దొంగిలాటగా అమ్ముకున్నానని, మా యిల్లు పోదాచేయించి, తాళం వేసివున్న నా స్వంతగదిని పగులకొట్టి, పిల్లు చూచుకుని 'నా' అన్న వాళ్ళ ఇక మిగిలిలేని నా భార్యను కేసుపేరుపెట్టి అంతకుముందే శ్రీమన్నారాయణ తెచ్చిన నల్లమందు ప్యాకెట్లు పాత్యం చూపించి, నా భార్యను అరెస్టు చేసినట్టు చేసి తీసుకువెళ్ళి, యీ 'వినోదపురాయు' శ్శయిన శ్రీమన్నారాయణుడు, అతని సహచరడు కృష్ణమూర్తి నా భార్యను కేసు తీయించేస్తామని మళ్ళీ పెట్టి దాన్ని సాంతం పాడుచేసి, పదిపానురోజులు పూపిరి నలవకుండా సముద్రానికి నాలుగుఫర్లాంగుల్లో వున్న వాళ్ళ స్వంతమేడలోపెట్టి నానాహింసల పాల్గొని, దాని అంతర ఊళనయినా గుర్తించకుండా నిలుపునా పాడుచేశారే! నేను తిరిగివచ్చి దానిశీలం శంకిస్తానని ఆత్మలో ఆర్థంకాని ఆవేదనతో అలమటించి, ఆఖరికి తన పవిత్రతకు తార్కాణంగా నూతిలోపడి ప్రాణాలు విడిచే, తిరిగివచ్చిన నాకు తెలిశాక తమందరికీ ముప్పు వాటిల్లుతుందని శ్రీమన్నారాయణుడు ఆ కృష్ణమూర్తి ఆడిన ఆటలు, పాడిన పాటలు, కళ్లారాగాంచి, పీనులువిందుగా విని వాళ్ళు నీ కిచ్చే వినోద విజ్ఞానాలలో వాళ్ళు చెప్పినట్టే విని 'గంగిరెద్దు'లా తలూపి, ఆఖరికి నాభార్య

నిర్మలతో నేనే పెద్ద ఘర్షణపడి, నాతో తిరుగుతున్న నా ప్రాణ స్నేహితుడయిన భాస్కరుతో తిరుగుతుందని అనుమానించి, దానితో వివాదం పెంచుకున్నానని, దాని జీవితాన్ని పాడుచేసిందిగాక, భాస్కరునిగూడ దీనిలో గ్రుచ్చి, అందుమీదట ఆమెను నేనే హతమార్చానని, నూతిలో వడేశానని తప్పుడు సాక్ష్యాలు అందజేసి నాకు తైలుకెడ ప్రసాదించేలా చేశావు... గుర్తులేదేంపాపం... ఎలా గుర్తుంటుంది? వాళ్ళ వినోదపు ఆటల్లో ప్రాద్దే మర్చిపోతున్నావుమరి ఏం మాట్లాడవు (కత్తి తీస్తాడు)

నాగ నాదాతపు . అదేమిటి ఆ కత్తి తీశావెందుకు—

కుమార్ ఆర్థిక మదాంధకారంలో కళ్ళుగానకుండా యిలాంటివిచేస్తే నాలాటి ఎంతమంది ఆశలు అడియానలౌతాయ్! దీనితో నీన్న కడతేరిస్తే హమనస్సుకూ శాంతి లభిస్తుంది ఇక నీమూలంగ అల్లరిపాలుకాదలచివున్న సంసారాలు చక్కబడి చల్లగానన్నా వుంటాయి

నాగ నన్న హతమారిస్తే నీకేమిస్తుంది నేను నీకేమీ అన్యాయం చేయలేదే అంతా వాళ్ళదే! నా దంతా నేను చూసిన ప్రకారం చెప్పటమే. .

కుమార్ చాడీ అంతే! అన్యాయంగా చేయిదూర్చి, అధమూ, శుభమూ తెలియని వారి గొంతులు పిప్పి పారేసే నీలాటి వారి ప్రాణాలు యీ భూమ్మీద వుండకుండా చేయటమే నా విధి ఏం చేయను? నీకు భగవంతుడు అలావ్రాశాడు— నా కిలా వ్రాశాడు ఏం చేస్తాం... ఎంత నీవు క్లబ్ సెక్రటరీవయితే మాత్రం

నాగ కుమార్, నాకేమీ తెలియదు, అంతా శ్రీమన్నారాయణుడు, కృష్ణమూర్తి ఆడించేరు, అంతే! అయినా ఎప్పుడొచ్చేవు తైలునుంచి? తైలుకు వెళ్ళేటప్పుడు నీ ముఖం చూస్తే చాలా జాలేసింది, ఏంచేయను విధి విషపు విన్యాసము అదీ కాకుండా వాళ్ళు నీ గురించి చెప్పిన కథాసంవిధానం కూడ అలానే వుంది

కుమార్ అనునయమైగ మాటలుచెపితే విడిచిపెడతాననా— అది జరుగుదులే! అదేగేవు కాబట్టి నేను నిన్ను నేనచ్చేలే— విన్ను చంపితే నేను మళ్ళీ తైలుకెడతానని నాకు తెలుసులే! ఒకసారి రుచి చూపించావుగా! . అయినా ఇక్కడ నాకింకెవరున్నారని .. (విచారంగా) నా నిర్మల నేల

రాలిపోయిందిగా ? నా నిర్మల నా కళ్ళముందు లేనిదానికి నీవుమాత్రం దేనికి (కత్తి వైకెత్తుతాడు) —

నాగ ఆ కత్తి ఏదుమకు నన్ను ఎరగావేసి నీకడ తీర్చుకుంటావు— నీ దాహం తీరుకుందా ? నా భార్యపిల్లలు గోడుగోడున ఘోషిస్తారు కుమార్— చాలమంది పిల్లలు గలవాణ్ని — ఒక్కళ్ళు ఇంకా చేతికందలేదు.

కుమార్ నీ భార్యపిల్లలు కావలసివచ్చేరే ? అనాడు నా భార్యను నేను అనుమానించి, నిందించి, నిలదీసి, రొక్కించి అడిగి 'చతిత' క్రింద జమ కట్టి నిలుపునా ప్రాణంతీసి నూతి నీళ్ళకు నమర్పించానని బల్లగ్రుద్ది చెప్పే చే— అదే నోటితో నీ భార్యరత్నం నిలపిస్తుందని అంటున్నావా ? నాకు లేదనుకున్నావా నీలాటి మమకారం నా భార్యమీద ఏం మార్పాడవు ముఖం వేలాడవేసేవే . నిర్మలా . కలుషాత్ముల కారివ్యానికి ఆవోరంగా అయిపోయావా ? నిన్ను హతమార్చి తీరుతాను.

నాగ కుమార్ నా భార్య నా భార్య.. నా భార్య మంగళసూత్రం కాపాడు కుమార్. నీ భార్య ఏనాడో పోయింది. పోయింది తిరిగి రాదుగా నా భార్య మంగళ్యం కుమార్ ..

కుమార్ భార్య మంగళ్యం భార్య మంగళ్యం. నిర్మలా నిర్మలా మంగళ్యం చాల ప్రభావమైందనేదానిని దానిలో ఆంతర్యం అర్థమయ్యేదిగాదు అదా . అదా పిరికివాడా (వశ్యాత్తావదే) నీలా అనవసర అన్యాయాలుచేసి పాపాలకు అధిగమించి ఆ స్థానం ఆక్రమించను ఛో నిన్ను విడిచిపెద్దున్నాను ఛో ఛో ఇక క్లబ్ ముఖం చూడకు ఛో

నాగ కుమార్ ! కుమార్ నిజమేనా ! (వెళ్ళిపోతాడు)

కుమార్ ! నీలాగ నాకు నాలుకలులేవు ఛో

(అలయంనుంచి గంటారావం వినిపిస్తుంది)

పిరికివాడు పిణ్ని నరికితే పాపమేగాని పుణ్యమేమాత్రం అంటుకోదు.

“ప్రళయం వికసించినపుడు మనస్సులు ఊళించి, ఎంత చెనుకుపాన్నయినా తుదటానికి చెనుకాడవు” అనేది తెలియదు, మూర్ఖుడు.

(చిన్నకారు క్లబ్ కాంపౌండులోకి వచ్చిన శబ్దం)

(బూటు టక్ టక్ .. శబ్దం వినిపిస్తుంది)

శ్రీమన్నా • ఒరేయ్! బోయ్ (boy) .

(లోపలనుంచి అస్తవ్యస్తంగా గోల వినిపిస్తుంది)

అరెరె ఇది క్లబ్ కాదురా— చేపల మార్కెట్— అరై నా మెరుగే నేమో? (రణరణ ధ్వని) ఛీ ఛీ ఛీ ఒరేయి సుబ్బారావు

నిగరెట్టు తీసుకురారా (కళ్ళు నులుముకుంటూవుంటాడు)

కుమార్ ఇదోసార్ (నిగరెట్టు నోట్లోపెట్టి అగ్గిపుల్ల గీచి అంటిస్తూంటాడు)

శ్రీమన్నా ఏయ్ ఎవరు నీవు లోపలికెలా వచ్చావు?

కుమార్ నేనేనండి లోపలికెలారావటం ఏమిటి? విచిత్రంగా మాట్లాడితారండి మీరు

శ్రీమన్నా పరిచయమున్నవాడిలా మాట్లాడుకున్నావే? నీ సమయస్ఫూర్తి మాటలు తీసేసి ఎవరో చెప్పు లేకపోతే గెంటించేస్తాను.

కుమార్ అంత శ్రమ ఎందుకులెండి? నిగరెట్టు కావాలన్నారూగా, ఇదిగో తెచ్చాను

శ్రీమన్నా అధికంగా మాట్లాడకు పళ్ళు రాలితాయి

కుమార్ సరి ఉపకారం చేసినా తప్పేనా సరి అయితే నిగరెట్టు వద్దేమో తీసుకుపోతాలెండి (తీసేస్తాడు)

శ్రీమన్నా ఓరి యూప్ లెస్ ఫెలో ఏమిరా నీకాసాహసం అరే మరి మీద కొస్తున్నావే? నేనెవరో తెలుసా

కుమార్ తెలియకేమండీ... మీ వాటం మీ వాలకం కనిపిస్తుందిగా- ఏదో "ఫర్స్ట్"కు యజమానులని...

శ్రీమన్నా కనపడ్డ మేమిటి—ఇప్పుడు మన బిజినెస్ అరేగా పెద్ద వ్యాపారం!

కుమార్ అవునండి ఈరోజుల్లో చాలా వ్యాపారాలున్నాయటండి, నాలాటోడి కెలా తెలుస్తాయిలెండి? (సందిగ్ధంగా)

శ్రీమన్నా అయితే నే నెవరో నీకు తెలియదన్నమాట. ఒరేయ్ సుబ్బారావు! ఇలా రారా— మనల్ని గురించి ఇత నొక్కడు మిగిలాడురా తెలుసుకునేవాడు, చెప్పరా..

కుమార్ మళ్ళీ అత నెందుకులెండి— నేనే తెలుసుకుంటాను!

శ్రీమన్నా అరేమిటి మీద కొస్తున్నావే! ఐనా నేనెవరో తెలియదన్నావు?

కుమార్ తెలియకేమండి బాగా తెలుసు ఏదీ ఓసారి తప్పదు డైరీ చూపి

స్తారూ! ఈవారం ఏరూట్లో ప్రయాణం చేస్తున్నారో తెలుసుకుంటా!

శ్రీమన్నా నా పేరు తెలుసుందేనా యీ వేషాలు?

కుమార్ వేషాలూ, దోషాలూ నాకెమీ తెలియదండీ! అవేవో మీకే పట్టు పడివుంటాయి కాలాన్ని ప్రశాంతంగా అధిగమించి కాలయాపనచేస్తున్న కరుణాత్ముల్ని విషపూరితం చేసి, ఆకాశంలో విహరించే గాలివల్లాలా తయారయ్యే మీలాంటి స్వార్థపూరితులున్నారంటే తెలుసుకునేబాధ్యత మామీద వుండిగా మరి!

శ్రీమన్నా (గంభీరంగా) ఏమిటా ప్రేలాపనా ఏం వాగుతున్నావో, ఎవరో తెలుసా? శాంతంగా వున్నాననా పైపైకి పోమాన్నావు.

కుమార్ మీ ప్రశాంతతకు భంగం కలుగుతుందనుకుంటా ఎదుటివారి జీవిత స్రవంతి ప్రశాంతంగా ప్రవహిస్తుంటేమాత్రం చూడలేదు

శ్రీమన్నా ఏమిరా ఆ పొగరు (చెవమీద ఫోన్ కొడుతాడు) ఏమిరా కళ్ళు నెత్తిన పెట్టుకుని మాట్లాడుతున్నావు ఇది కల్లు తెలుసా?

కుమార్ నా చంప ఫోన్ మనిపించావుగాని వెనుతిరిగి గతచరిత్ర స్మరించలేని శ్రీమన్నారాయణగారూ!

శ్రీమన్నా వాపేరూ, నా ఉచ్చస్థితి తెలుసుండి నన్నే రెచ్చగొట్టిస్తున్నా వన్న మాట—ఎంతవరకూ తెగిస్తున్నావురా! నీకు రోజులు గడవకపోతే ఏదో అడిగి తీసుకువెడతావా. ప్రాణం విసిగించి తన్నులు తింటావా??

కుమార్ అవునుమరి— ముందుముందు మహాసహాయాలు చేసినట్టు ఎంత మమకారం, ఒక్కొక్కటిగా కలిగింది? విలాసవతుల ఆలింగనాల్లోఅంతర దహనమయ్యే మీలాటిమనస్సుల్లో వెన్నెల కాపురం వుండాలంటే వుంటుందా? అయినా వెన్నెలకయినా తెలియదా! నీ సత్యమూర్తి, నీ కృష్ణమూర్తి వుండగా నీహృదయం కరుణామయంగా ఎలావుంటుంది

శ్రీమన్నా అయిందా వాగుడు ఇంకా వుందా వాళ్ళుకూడ కావలసి వచ్చేరే నీ 'సత్కత్రమాల'లోకి— ఇలా తర్జన భర్జన జరిపి నానుండి ఏదో సంపాదించాలని చూస్తున్నావా? టెగ్గర్...

కుమార్ (వికటంగా నవ్వి) అవును టెగ్గరే! నాకన్నా టెగ్గర్ గా వుండేవారు, జ్ఞానకం లేదేమో? అంతా చెప్పుకునే విషయమేలే ఆ విధవ చౌదరి

కూతురు కనక వేడి మాడకపోతే పరి యీపాటికి స్మశానాల్లో తమరి
క్కుడ స్థానం వచ్చేది.

శ్రీమన్నా ఏ...ఏమిటది— నా చరిత్రంతా నీ క్కావలసివచ్చిందా ఏం
తన్నమన్నావా? ధో అవతలికి నీలాటివాణ్ని కొట్టినా ఒకటే, కుక్కని
కొట్టినా ఒకటే...

కుమార్ అవునుమరి స్వభావమేవేరు లేకపోతే నిర్మల లాంటి నిండుయవ్వని,
చంద్రముఖారవింద, కుసుమకోమలి నిలుపునా ఎందుకు రాలిపోతుంది?

శ్రీమన్నా, ఏ .పూరుకున్నాననా పైపైకి పోతున్నావు ఊరుకున్నాననా—
నిర్మల తెవరు, నేనేం చేశాను సంధి ప్రేలాపనలు ప్రేలకు - ఎవరునీవు?
కుమార్ స్కూలుపైసలు వరకూ వెలగతెట్టి, తింటానికి గతిలేక, ఏ గడ్డి
బడితే ఆ గడ్డి కరవడానికి తయారై, ఆఖరికి క్లీనరు గాను - డ్రైవరు
గాను పనిచేయడానికి నీ దగ్గర తేరి (తొందరగా) ఆదర్శజీవి అమృత
మూర్తయిన భార్యను కోల్పోయిన కుమార్. . తెలుసా ..!

శ్రీమన్నా (నిర్విఘ్నం) అః కుమార్ నీవా! మాటల ధోరణి
కూడ అర్థంకాలేదునుమా!! ఇలా వచ్చేవే? (తొందరగా) ఏమైనా
సహాయంకావాలా?

కుమార్ (వికటంగావవ్వి) సహాయం నీ దగ్గర! ఛీ ఛీ కొంతమంది
కన్నా ఆ కుక్క మెరుగు కాస్త విశ్వాసమన్నా ప్రకటిస్తుంది సహా
యం చేస్తాడట—సహాయం ఏలూ సుఖ్యరావును తన్నిద్దువుగాని
ఊ—కానీయి నీ పని?— నిర్మల తెలియదే! పాపం ఎలా తెలుస్తుంది?
దొంగ సారా పీపాలుపీపాలుగా అమ్మించి ఇనప్పెట్లు నింపుకుని అనవ
సరంగా అన్యాయంచేసి, లారీలో సారాపీపాలు వేసి నేయిడబ్బాలని
చెప్పమని పదిపాను రోజులు గ్రామాంతరానికి నన్ను పంపేవే? మర్రి
పోయావనుకుంటా పంపి ఏంచేశావు? (ఏడుస్తాడు) నిర్మలను,
నా ప్రాణాన్ని నిలుపునా నాశనంచేశావే! మర్రిపోయింటావ్.
ధనమదాంధం నీ తప్పు కాదులే!!

శ్రీమన్నా (తడబడుతూ) నేనేం చేశాను! నీ భాస్కరం చేసినవని దానికి
నేనా బాధ్యుణ్ని?

కుమార్ భాస్కరంఅట భాస్కరం! నా ప్రాణస్నేహితుణ్ని అడ్డం వేసుకుని
ఆడిన నాటకమంతా ఆడారు, ఆ కృష్ణమూర్తి, సత్యమూర్తి, నీపూను

నీకింకా అక్కను తీరలేదే? నీ ప్రచ్ఛన్న వేషాలు తెలియవనా! పది పాను రోజులు నన్ను గ్రామాంతరం పంపి నా యిల్లు సోదాచేయించి నా నిర్మలను కేసుపేరు పెట్టి బంధించి దాని నాశనానికి ఒడిగడతావే? దొంగచాటుగా సారా అమ్మించి ధనం సేకరించే నీ దగ్గర పనిచేసే వాకు, నల్లమందు ఎక్కణ్ణుంచి వచ్చింది ఏం మాట్లాడవు చెప్పు? (కత్తి తీస్తాడు)

శ్రీమన్నా (ఓక్కిరిబిక్కిరై) నేనేం చేయలేదే! ప్రభుత్వం దృష్టిలో నీవు నేరస్థుడిలా కన్నుద్దావు అంతే—నేనేం చేశాను ఆ కత్తి (తడబడుతూ) తీశావెందుకు—

కుమార్ ఆర్థిక మదాంధకారంలో తన చరిత్ర తెలియక తైతెక్కలాడే నీలాటి ప్రచ్ఛన్న వేషాలు వేసే స్వార్థపూరితుల్ని దీనికెరగావేసి మనస్సు 'శాంతి' చేసుకోవటమే నీకా 'త్రయం' సరిపోయారు వాగభూషణాన్ని కళ్ళముందునిల్పుకుని కృష్ణమూర్తిని, సత్యమూర్తిని 'దబ్బు'తో మథ్యపెట్టి నా నిర్మల కేసులో ఉపయోగించుకుని, నాకు తైలు శిక్ష విధించావ్! గుర్తుదా? నా నిర్మలను నేను లేని పదిపాను రోజులు చిత్రిహింసల పాజ్ఞేసి ఇటు నాకు లేనిపోని కల్పనలు చేసి తైలు శిక్ష ప్రసాదించావు అన్నీ అయిపోయాయిగా ఆ చివరనుంచి యీ చివర వరకు ఇండియా అంతా గాలించి విడిచిపెట్టావు పచ్చని సంసారాల్లో చేయిపెట్టి తెలికి, వాళ్ళను నాశనంచేసి నీపేరుమాత్రం యథాప్రకారం గానే నిలుపుకుంటున్నావు "దేశోద్ధారకుడవు"— లోకం దృష్టిలో సంఘ పోకడలో నీవొక ఆదర్శవాదివి ఈ సమయం అయిపోయింది నీ అంతిమ ఘడియల కోసం చూశావా యీ నా పవిత్రమైన "వస్తువు" ఎంతగా కళ్ళు కాయలుకాచి నిరీక్షిస్తుందో?

శ్రీమన్నా (భయంగా) నా మీద కత్తిదూస్తే నీకేమిస్తుంది? అంతా వాళ్ళు వన్నివ వన్నాగమే నా దగ్గర పనిచేస్తున్నావు కాబట్టి, నన్ను విల్చి అడిగేరు చెప్పి, కాస్త శిక్ష తగ్గించేలా చేశాను అంతే!

కుమార్ నాదీ అంతే! అన్యాయంగా నిర్మలమూ, ధార్మికమూ కల్గిన కుటుంబంలో తలదూర్చి వారిని నాశనం చేసినందుకు యీ ప్రాణాలు యిక్కడతో పూర్తిచేస్తే భగవంతుడు శాంతిస్తాడు ఏం చేస్తాం? నీ ప్రాత్రను అలా సృష్టించాడు నన్నీమారిగా వంపాడు, ఏం

సాగేట్టు లేదా? "తప్పులున్నవాళ్ళ పప్పులుడకవు ఎన్ని కుప్పిగంతు లేసినా చప్పగానే వుంటుంది"—

శ్రీమన్నా నే నేదో తప్పుచేశావని నా ప్రాణం తీస్తా నంటున్నావు (దై ర్యాన్ని చిక్కిబట్టి) పోయిన నీ భార్య తిరిగివస్తుందా?

కుమార్ కల్లబొల్లి మాటలతో దాటుకుపోలేవులే నా భార్యనెలా అన్యాయంగా ప్రాణాలు తోడించేసో నీ ప్రాణంకూడ అలా ఎరగావలసిందే! నా ముందు నా నిర్మల లేనిదానికి నీవు మాత్రం దేనికి (కత్తి పైకి ఎక్కుతాడు)

శ్రీమన్నా (బిత్తరపోయి) నన్ను చంపుతావు నీ దాహంకెందుదా అన్యాయ స్థానం మోపించేశావు? నా సంసారం నట్టేట్లో ముంచటం నీకు వ్యాయమేనా? నా భార్య ముఖం ఇక చూడనియ్యవా కుమార్ నాకు ఒక్క కొడుకూ లేడుగదా, అంతా కూతుళ్లే, నీకు తెలుసుగదా!

కుమార్ అందుకని నా పని మోనమంటావా? అది జరుగదు నీ భార్య ముఖం నీకు కావాలే, నా భార్య ముఖం నాకక్కలేదనా అంతవరకూ తెగించావు నీలాంటి దయా, కరుణా నాకు లేవనా— నిర్మలా (చాల విచారంగా) కారిన్యానికి అంతిమమైపోయావా? తప్పదు నా నిర్మల కూడ నాకు పై గ చేస్తుంది, ఆలస్యం చేయవద్దని

శ్రీమన్నా (కంగారుగా) కుమార్ నా భార్య అదిగో నా భార్య ముఖం నా కోసం ఎంతగా చూస్తుందో అదుగో

కుమార్ భార్యలు భార్య రాత్రి యింటిదగ్గ రేడిపించి పట్టుకొచ్చేవు చేతికందినంత— దాన్ని ఇక్కడ అప్ప తెప్పిపోతావు యింటికి— (నిరసనగా) ఇంకా ఎందుకు నీకు భార్య ?

శ్రీమన్నా అదికాదు కుమార్! నా భార్యకు నేనంటే ఎంతో ప్రాణపదం నన్ను విడిచి ఒక్క డాం ఉండలేదు కుమార్! నన్ను విడిచిపెట్టు కుమార్ (లేవదోపును)

కుమార్ విడిచిపెట్టాలిట విడిచిపెట్టాలి నిర్మలా నిర్మలా (ఏడు సాదు) (పశ్చాత్తాపపడి) అవును భార్య కాచుకూచుంటుంది, నిజమే!! అదుగో నా నిర్మలకూడ చెప్పుతుంది విడిచిపెట్టమని భార్య ఎదురుతెన్నులు చూస్తుందట! నిర్మలా నీవు చెప్పినట్టే చేస్తా నిన్ను రాటిపోలేను నిర్మలా (ఏడుపు) నిర్మలా.... విరికివందా! అంధుడవై

అవ్యాయాలుచేసి పశ్చాత్తాపపడి మనస్సు మార్చుకున్నావని విడిచిపెట్టు
న్నాను— ఛో ఛో నీ భార్య ఎదురుచూస్తుంటుంది ఛో
(శ్రీనున్నా కుమార్ నిజమేనా (తడబడ్డా) నిజమేనా నిజమేనా
(నీరసంగా) ! (వెళ్ళిపోతాడు)—

కుమార్ నీలాగ ప్రవర్తించనుపో—ఇక క్లబ్ ముఖం ఎప్పుడై నా చూశావా
ఇదిగో (కత్తి చూపిస్తాడు)

(ప్రక్కనుంచి కోయిల రాగం సన్నగా వినిపిస్తుంది)

పిరికివాడు వాళ్ళను చూసి అటం అడుతున్నాడేగాని సహజంగా చాల
శయస్థుడు విగ్రహం మాత్రం వుంది పిరికివానిమీద చేయిచేసుకోకూడ
దన్నారుగా! .. మూర్ఖుడు

(అటోరికా వచ్చే శబ్దం)

కృష్ణ ఒరేయి సూర్యం... మనప్పేమీ కాగోలేదురా ఓవల్లిన్ను తీసుకు
రారా... అబ్బబ్బ తలనొప్పి దంచేస్తుందిరా—తొందరగా రారా...

కుమార్ ఇదోసార్—(ఓవల్లిన్ను తెస్తాడు)

కృష్ణ ఎవరు నీవు? గొంతుకు మారిందేమిరా అనుకున్నా ఎందుకొచ్చేవు
ఇక్కడకు? ఇది చౌనులో వున్న పెద్దవాళ్ళకు సంబంధించిన క్లబ్
తెలుసా...

కుమార్ తెలుసండీ

కృష్ణ తెలిసేనా! సుశ్చారా వేడీ? ఎవరువాయి నీవు?

కుమార్ నేనొక మానవుణ్ణండీ! కనపడ్డంటే—

కృష్ణ కనపడ్డంటే, ఏమిటావాగుడు? తలతిరుసుగావుందా? చిన్నంతరమూ
పెద్దంతరమూ లేదా?

కుమార్ లేకేమండీ, బోలెడుంది మీకేమైనా కావాలా?

కృష్ణ కావాలా! సరి, పరిహాసంకూడానా!!

కుమార్ పరిహాసం వాక్కాదే? ఎదుటి మానవ జీవితాలు ఊడికాలు తన
జీవితం ఓ మధుర రసభరితం అనుకునేవారికి పరిహాసం గాని...

కృష్ణ (బిగ్గరగా) నీ సొదంతా వా కెందుక్కాని- అసలు ఎవరు నీవు?

కుమార్ (వికటంగా చిన్నగా నవ్వి) ఎదుటివారి జీవితాలను వివేచారికం
చేసి, తమతమ జీవితాలను బంగారపు కొమ్మమీద ఆరవేసేమనుకుని
కులుకుతూన్న స్వార్థజీవితాలను ఆహ్వానించే మానవుణ్ని- తెలిసిందాండీ

కృష్ణ (అర్థం కానట్టు) సరి, వేదాంతం కూడానా (చిన్ననవ్వు)
కుమార్ కావాండిమరి కాచినడబోసిన కరుడుగట్టిన సత్కాన్యైషకులు,
మీలాటివారికి యీ వేదాంతం ఎలా ఎక్కువమంది? అది కాస్తా చల్లారి
పోతుంది, సేవించండిమరి .. సిగరెట్లు తెమ్మన్నారూ!
కృష్ణ సిగరెట్టూ!! అటువంటి పాడు అలవాట్లు లేవుగానీ, నా గురించి
చాలా శ్రమపడుతున్నావు పాపం ఎవరవయ్యా నీవు (వ్యంగ్యంగా)-?
కుమార్ నేనేనండి!

కృష్ణ పమిటా డొంకతిరుగుడు సమాధానం?
కుమార్ అవును కుటిలస్వభావాలు కలవారికి అలానే పుంటాయని అన్నారు
లెండి మా సమాజం వాళ్ళు
కృష్ణ (కోపంగా) ఏంమాట్లాడుతున్నావో తెలుసా?
కుమార్ తెలియకేముడి, తెలుగులోనేమాట్లాడుతున్నావో—అయినా నాకు
తెలుగుతప్ప ఏ భాషా రాదులెండి—

కృష్ణ అందుకని నీ యిష్టమొచ్చినట్టు మాట్లాడడమేనా?
కుమార్ ఇష్ట మొచ్చినట్టా! అ రెలా కుదురుతుందండి?
కృష్ణ అయితే నీవు మాట్లాడేది తెలుసుండే మాట్లాడుతున్నావన్నమాట!
కుమార్ అబ్బెబ్బె అ చెవ రన్నారండి?
కృష్ణ అయితే పమిటి నీ వనేది? అసలు ఎవరు నీవు?
కుమార్ నేనే నంటూంటే, ఎవరంటా రేమిటండి? నేను తెలియదూ? నేను
(చికటంగా నవ్వి) నన్ను తెలియనివారండరు

కృష్ణ సరిగ్గా చెప్పుతావా, యీడ్పించుకున్నావా. శుభ్రారావు?
కుమార్ శుభ్రారావు లేదూ, సూర్యం లేదు అంతా స్మశానానికి వెళ్ళేరు?
కృష్ణ పమిటా పొగరుమోక్షనం పొగరు దింపించేస్తాను— తెలుసా
కుమార్ అవును తెలియకేం. ఉన్నారగా శ్రీమన్నారాయణ, పశ్యమూర్తిను
బరితెగిన బర్రెల్లా తయారయ్యేరు
కృష్ణ పమన్నావురా (చంపమీద చుట్టమనిపించి) గర్భదరిద్రుడికూడా పొగ
రేనా? మళ్ళీ పిళ్ళ అడుకుని అదరించకపోతే గడువదు వేలెత్తి వెక్కిరి
స్తున్నాడు సన్యాసి
కుమార్, అవును సన్యాసివిగమకే ఎక్కేగడపా, దిగేగడపాతో సరిపోతుంది
కాలం కృష్ణమూర్తిగారూ!

కృష్ణ సరి పేరు తెలుసుకునే దిగేవన్నమాట రంగంలోకి ఇహనేం కానీయి నీ ఉపోద్ఘాతం

కుమార్ ఇంకేం ఉపోద్ఘాతం. మిగిలిందంతా అఘాశమేగా? నిలువునా కూలిపోయింది పాపం నిర్మల దాన్ని పొట్టన చెట్టుకున్నావు—

కృష్ణ (గద్దించి) ఎవరది? దానికి నాకూ సంబంధం ఏమిటి?

కుమార్ అవును, నిజమే! సంబంధం ఏమిటి? చీర చించాలేకుండా జీవించే జీవితాల్లో విషపురుగులా ప్రవేశించి వారిని నేలమట్టానికి రాసేయటమే నీకు మిగిలింది

కృష్ణ ఏమిటిరా కూస్తున్నావ్?

కుమార్ లూస్తాను, కాసేపుంటే చీలుస్తాను నేనెవరో తెలుసా (కత్తి తీస్తాడు)?

కృష్ణ ఏమిటా దౌర్జన్యం?

కుమార్ నీలా దౌర్జన్యంచేసి తప్పుడు సాక్ష్యా లిచ్చి వేలకువేలు అపహరించ టానికి రాలేదు బ్రోకర్ యాక్టున్నాకూడ నీవు వేసే వేషాలను అరికట్టా లని రాలేదు సస్యమూర్తితో స్నేహించేసి అతన్ని ఎలక్షనులో దింపి అతన్ని సర్వనాశనం చేయదలచుకున్న నీతో విరోధాన్ని ఆశించిరాలేదు. కాని, శ్రీమన్నారాయణతో దేయకలిపి, అన్యాయంగానిర్మలప్రాణాలు ఓడేసి నిర్మలమూర్తివై జీవిస్తూన్న నీ జీవితాన్ని అంతం చేయాలని వచ్చిన కుమార్ తెలుసా

కృష్ణ ఆ... కుమార్ . నీవా? . నీవా కుమార్

కుమార్ అవును నేనే ఎంతోమంది శీలాలను సర్వనాశనంచేసి కులుకుతూన్నది చాలక ఆ శ్రీమన్నారాయణతో షరీకై నేను లేకుండా చూసి తప్పుడు సాక్ష్యాలు అందజేసి నిర్మల జీవితాన్ని నాశనంచేశావు—అవునా ..

కృష్ణ (భయపడుతూ) నేనా! నేనా .. కాదు కుమార్, కాదు శ్రీమన్నారాయణ సత్యమూర్తిను .

కుమార్ (కత్తి చూపిస్తూ) ఊ... సరిగా చెప్పు— అందుకా శ్రీమన్నారాయణ నన్ను క్యాంపుకు వెళ్ళమంటుంటే వంశపాటపాడి తొందరగా వెళ్ళమని తొందరచేశావు మీరు చాలకాలంమంచి పొంచివున్నారన్న మాట సమయంకోసం సమాజంలో చీకపురుగుల్లా తైలుదేరి వున్న డబ్బును అడ్డం చెట్టుకుని ఆడుకున్నారా ఆటలు మీరుచేసే చేష్టలు, ఆడే ఆటలు కప్పటానికి దీన్ని పయోగించి కాబుల్లో ఏ కార్లుకొడుకున్నారా?

ఏలూ, నీ సత్యమూర్తిని పోలీసు రిపోర్టిస్తాడు "సంఘంలో జరిగే అన్యాయాలను అరికట్టాలి, అభ్యుదయపంథాలో మనమంతా ఒకే గొంతుతో ఎలుగెత్తి మనజాతిని మేల్కొల్పాలి. నిదురపోతున్న సమాజాన్ని వికాసంతో పాకి పెన్నెలమయం చేయాలి." అని ఇంకేవేవో బిల్ల పగలగొట్టి చెప్పేవే యీ క్లబ్ వార్షికోత్సవంలో... ఇదేనా నీవుచేసే దేశసేవాతత్పరత! నీవు చూపే ప్రేమమయచూపు లివేనా! శ్రీమన్నారాయణతో కలిసి నిర్మలను అన్యాయంచేసి, దాన్ని నాక్కాకుండా చేసి ఏంబాముకున్నావు నిర్మలా ప్రాణాలు నీవికావు దీని కాహారంగా నీవు కావలసిందే? నీ నుంచి చించే ఆ రక్తం నా నిర్మలకు 'మణిప్రవాళం' కావలసిందే! ఈ సమాజంలో నీలాటి అవినీతి పరులుంటే నాలాటి వారెందుంది దినదినగూడార్ని తప్పించుకోవలసిన వారంతారో? (కత్తి వైకెత్తుతాడు)

కృష్ణ కుమార్ - కుమార్, నేను చేసిందంతా తప్పే! ఆ సత్యమూర్తిని చూసుకుని, ఆ శ్రీమన్నారాయణ చూపే ధనాని కాళ్ళపడి చేయరాని అవచారాలెన్నో చేసేను అంధుణ్ణయి అన్యాయాలను చేసేను ఇప్పుడు నీయూరింగా పశ్చాత్తాపపడుతున్నాను నన్ను విడిచిపెట్టుకుమార్.. ఇవికాళ్ళు కాదు కుమార్ చేతులు - ప్రాణేయపడి వేడుకుంటున్నాను కుమార్ సీటాంటి పాఠాబుడి పాటలు నేను తెప్పించేసింది లేదు నీవు యీ లోకంనుంచి దూరం చేయవలసిందే!

కృష్ణ ఉమించి, రక్షించు కుమార్, ఎట్లుండి మా అమ్మాయి నిర్మల పెళ్ళి కుమార్. అమ్మాయి నిర్మల పెళ్ళి కుమార్...దాని ముఖమయినా చూసి పడిచిపెట్టు కుమార్. ఆడవాళ్ళను చెరపట్టాను చేయరాని అవచారాలు చేశాను అపరాధివై వేడుకుంటున్నాను నాకుఃకునువిప్పు కలిగింది కుమార్ నా నిర్మల నా నిర్మల కుమార్

కుమార్ నిర్మల నిర్మల అప్పును— నిర్మల ఆడదాని కుటుంబంలో మచ్చనపై అలానే నిలచిపోతుండటం నిర్మల అనేది నిర్మల... నిర్మల... పశ్చాత్తాప మూర్తి.. నిర్మల... ఫో... ఫో. నా నిర్మల విడిచిపెట్ట మంటుంది. ఫో...

కృష్ణ కుమార్ నీ మేలు మరువలేనుకుమార్ కుమార్ నిర్మల . నిర్మల (వెళ్ళిపోతాడు)

(దూరంగా సన్నాయినుంచి సంగీతం కమ్మగా వినిపిస్తూంటుంది)
కుమార్ అవును నిర్మల అదిగో పొమ్మన్నందుకు ఎంత సంతోషిస్తుంది? అదుగో వాకు పూలదండవేస్తుందా? . నా నిర్మలెంతమంచిది—ఎంతో మంచిది నేనూ వస్తున్నా నిర్మలా (పకపక నవ్వుతాడు)

(చిన్న కారు వచ్చిన శబ్దం)

సత్య సుబ్బారావు, సుబ్బారావు! ఆ పేకముక్కలిలా పారెయ్యిరా వాళ్ళంతా వచ్చేలోగా పేకంతా ఓసారి వర్తేస్తే 'ఉగాది' కి సరిపడా తీరిపోతుంది. నిన్నను ఆ యిస్సూరెమ్మ ఇస్సె ఎక్టరు పట్టుకుపోయాడు అయిన పాతిక పేలాను తొందరగా తీసుకురా—మంచి నీళ్ళు కూడ తీసుకురా చాల చావంగా వుంది

కుమార్ ఇవిగోనండి

సత్య ఎవరు నీవు?

కుమార్ నేనేనండి—మర్రిపోయారా! అప్పుడే!! పేకలివిగోనండి గొంతుక విడచగట్టుకుపోతుంది యీ మంచి నీళ్ళు త్రాగండి

సత్య ఎవరు నీ వంటే మంచి నీళ్ళు త్రాగు అంటావ్?

కుమార్ ఫర్వాలేదు త్రాగండి ఎరితను కాన్వాసింగులో చాల శ్రమపడుతున్నారు

సత్య నా శ్రమ నెమరు నీకెందుకులే— అసలు నీవెవరు ఒరేయి సుబ్బారావు— అశ్రద్ధగా వుంటే ఇటువంటి వెధవలు ఆనూపానూచానుకుని అందింది పట్టుకుపోతారు—ఎక్కడ చచ్చావురా?

కుమార్ అవును మరి మీ బుద్ధులే అంత ఏంచేస్తారేమిటి మరి ఒక ప్రక్క కడుపు మాడుతూంటే ఏంచేస్తాం?

సత్య ఏంచేస్తాం ఏమిటి, దున్నపోతులా వున్నావు పనిచేసుకు బ్రతకలేవా?

కుమార్ బ్రతకటానికేమిటి? ముందు పనిస్తారు తరువాత ఆ యింట్లో అందమైంది కనబడితే పనిచేసేవాడి జాలూకు కదా అని అనరాని మాటలు చేయరాని ఐదుబూ చేస్తారు అంతేగా

సత్య : అంత చుక్కెనయిపోయాముగా! పనిచితి అదిరిస్తున్నా అగ్రహమేరా కృతఘ్నుడా?

కుమార్ ఆ మేము కృతఘ్నులం ఎలా అవుతామండి! మీరే?—

సత్య అలాగా (చంపమీద ఛక్ ఛక్ మని రెండు వేస్తాడు) ఎదిరించి మాట్లాడు తున్నావు

కుమార్ అవును పొరపాటే! పూరికి పెద్దలు యీ మునిసిపల్ ఎలక్షన్లో 'కాన్సిలర్' పదవికి పోటీ చేస్తున్న సంఘ సంస్కర్తలు. సమాజంలో ఆదిరహితులు శ్రీమన్నారాయణకు ప్రాణకుల్యలు కృష్ణమూర్తి గారి కుడిభుజం మిమ్మల్నెలా ఎదిరిస్తాం?

సత్య అయిందా ప్రసంగం. ఇంకావుందా? పాపం నోరు ఆరుకుపోయి యుంటుంది కాస్త ఆ నీళ్ళు త్రాగు— రాహుమన్నా తీరుకుంది

కుమార్ మీ ఆర్థిక రాహం తీర్చుకుంటున్నారాగా

సత్య ఏయ్ సేనెవరో తెలుసా!

కుమార్ తెలిసేగా మీకోసం వస్తా (కోయిల కుయ్ కుయ్ మని ఖాస్తుంది) ఎలక్షన్లో 'కాన్సిలరు' పదవి వస్తుందని నిర్ణయించుకుని రెండు పార్టీలుగా వున్న చైర్మన్ లో 'నాయు' గారి దగ్గర ప్రెజెంటేషన్ గా తనకే ఓటు వేయడానికి 'పదివేలు' తీసుకున్న సత్యమూర్తి గారని, నిర్మలజీవితాన్ని సర్వనాశనం చేసి, తప్పుడు సాక్ష్యం అందజేసి, శ్రీమన్నారాయణ దగ్గర 'పదిహేనువేలు' తీసుకుని, ఎలక్షన్ పేరుచెప్పి 'ఓపెన్ టాప్ ప్యాంటాక్' కారులో పికార్లు కొస్తూన్న సత్యమూర్తి గారని, ఆదర్శవాది, గ్రామానికి మణిపూస మాణిక్యాలరావుగారి శ్రేష్టకమారుడని, 'ప్రేకట్' కంపెనీకి ప్రసిడెంట్ వేలకువేలు కొట్టేసి అగ్ని వెట్ల ఫ్లేరి ప్రయత్నంలో తిరుగుతున్న సత్యమూర్తి గారని తెలుసుండి కలుసుకొని ఘనసన్మానం చేద్దామని వచ్చేను

సత్య అలాగే పాపం, నోరు హుసుకుని వచ్చిందారి వుచ్చుకో అనవసరంగా వేలవో

కుమార్ ఏ మీ రొడి అప్పారావుతో తన్నిస్తారా? అంతకన్నా భాగ్యం పంగాను?

సత్య ఏ (చిరాగ్గా) ఎవరు నీవు రాస్కెల్

కుమార్ నేనా ఇంకా తెలియలేదూ (వికటంగా, ప్రళయంగా వచ్చి) శ్రీమన్నారాయణతోను, కృష్ణమూర్తితోను కలిసి వోయిగా కాల యాపన చేస్తూ అన్యాయాలు అవిరళంగా చేస్తూ. మీ దృష్టిలో నిర్మ

లను పొట్టును పెట్టుకోగా మిగిలి దాని భర్త స్థానంలోవున్న (హంకా రంకో) కుమార్

సత్య కుమార్ కుమార్ ఎప్పుడొచ్చేవు ?

కుమార్ చచ్చే డనుకున్నా రే నీవుకూడ ద్రయివరుగా వేసుకుంటావా ?

ఎందుకేసుకుంటావ్ ? నీకు లాభం ఏది - ఏమీ లేదుగా అంతా మిథ్య.

సత్య లాభం ఏమిటి ? నిరుద్యోగుల్ని పోషించడమే మా విధి.

కుమార్ నిరుద్యోగుల్ని పోషించటమే పరమావధి అని బోర్డు తగిలించుకుని నిర్మలలాంటి అబలలను నిస్సహాయులుగా చేసి చిత్రహింసలకు గురిచేసి, అన్యాయాలు చిలువలు పలువలుగా చేయటమూ మీ విధేగా ! అందుకు ప్రతీకారంగా నిన్నుకూడ ఆమెను చేరడానికి తొందరలో వంపటమే నా విధి ఏం చేయను (కత్తి తీస్తాడు)...

సత్య కత్తి తీస్తావు దేనికి - నా ప్రాణం తీస్తావా ? (కంగారుగా)

కుమార్ మరింతెందుకు ? లేకపోతే చాలి అన్యాయాలు జరుగుతాయి నిరుద్యోగులు ఇంకా చాలి బాధలు అనుభవించవలసివస్తుంది...దిక్కులు చూస్తావే ?... జేబులు తెడుముకుంటున్నావే ? నీ పిట్టలు తేలేదనా —ఇంటిదగ్గర భద్రంగా కావలా కాస్తుందిలే నీ యినప్పటిని అన్యాయపు సొమ్మేగా, ఇంకా వున్నారగా అనుభవించడానికి

సత్య నీ నిర్మలను నేనేమీ చేయలేదు కుమార్ . నే నేపావము ఎరుగను కుమార్...అంతా శ్రమన్నారాయణ, కృష్ణమూర్తి పన్నిన పన్నాగం నాదేమీ లేదుకుమార్

కుమార్ ఆనాడేమీ జ్ఞాపకం రాలేదే ?

సత్య కుమార్... నా భార్య అమ్మయి కుసుమ అలోలక్ష్మణా అంటూ ఏడుస్తారు కుమార్... నా భార్య కుంకుమరేఖ నిలబెట్టుకుమార్ — నన్ను చంపితే నీ కొచ్చే లాభం ఏముంది ?

కుమార్ లాభానిక్కాదు ప్రతీకారంగా నీ ప్రాణాలు దక్కకుండా చేయటమే అన్యాయాలు పెచ్చుపెరిగిపోతున్నాయి ముగ్గురూ మూడు స్థానాలు సర్దుకుని కావలసిన స్థానాలు చూసుకుని కుటుంబుకున్నారు ఆకాశంలో విహరించే విహంగాల్లో ఎగురుతున్నారు చేయరాని అపరాధాలకు, వివరాని ఘోరాలకు ఆటపట్టయిపోయారు. నిష్కల్మషంగా జీవిస్తున్న కుటుంబాలను రచ్చకెక్కించి మీప్రతిభను చాటుకుంటున్నారు

భార్యట భార్య... నాకు భార్యకాదనుటవావే? నిర్మల ఎంత గోడుగోడున పడ్చిందో యోచించావా? శ్రీమన్నారాయణతోను, కృష్ణమూర్తితోను కలిసి పాటపాడతావా?... నీ భార్య కుంకుమరేఖ నిలపాలా? నాకు నా భార్యను నిలిపావా?? ఓరి పిరికిపందా—అందు డవై సంచరించి, యీనాడు వేడుకుంటున్నావా? నిర్మలా (విచారంగా)... నీ చూపులో చల్లదనం ఎంతో తీయగా వుంటుందనే వాడిడుగో సత్యమూర్తి నిన్ను తేరుతున్నాడు (కత్తి పూర్తిగా పైకెత్తి దగ్గరగా రానిస్తాడు)

సత్య కుమార్...కుమార్ .. వదలి శ్రష్టుణ్ణి చేయకు కుమార్... మునిసి పల్ ఎలక్షనులు వస్తున్నాయి కుమార్

కుమార్ ఇంకా అశ...! ప్రాణాలు నీవేనా తిపి అందరిదీ ఒకేరకమయిన ప్రాణం కాదే?... పాపం యిప్పుడు తెలిసిందా!! నీ ప్రాణం మాత్రం నీకు విడిచిపెట్టేది లేదు . (పోలీసు విజిలు లిగ్గరగా విని పిస్తుంది రెండుసార్లు) అడుగో పోలీసులు వస్తున్నారు వాళ్లు ముగ్గురు చవటలై పోలీసు రిపోర్టిచ్చుంటారు గర్భ దరిద్రులు (స్వగతంతో) వాళ్లుముగ్గురూ బ్రిటికేక్ వీణ్ని హతమారిస్తే లాభం ఏమిటి? ఇక నీ ముఖం యీ క్లబ్ దరిద్రాపుల ఎప్పుడయినా చూపించావో దీనికి ఎరగా అయిపోతావు బ్రిటికిపోయావు—పో . (వరుగెత్తే అడుగుల సవ్వడి)

—‘పరాజితుడు’

జీవనవనీతం

— “గజ్జెపల్లి”

నవనీతమే జీవ
నము, జీవనమ్ము నవ
నీతమై జ్ఞాన చం
ద్రికల నీనెడి నాడు
హృదయ మెందుకు తమః
పథమందు విహరించు ?
మనిషి దేవుడు గాక
మరి యెవ్వడనిపించు ?

తారకా ముగ్ధ సౌం
దర్యమ్ము. మల్లికా
కోరక స్నిగ్ధ శృం
గారమ్ము, నవ జీవ
సారమై విజయ శం
ఖాగావ మొనరింప—
అణ్ణాస్త్ర ఝంఝా ని
లాంతర ప్రళయాగ్ని
నెపడు లక్ష్మము సేయు ?
నెవ్వడాజ్ఞము పోయు ?

జీవ కారుణ్య లీ
లా విస్మర త్సంచ
శీల సిద్ధాంతమ్ము
చాలించి నన్నాళ్ళు
గగనమ్ముపై స్పృశ్చి ;
తెగిరిన భయమేమి ?
ప్రగతి మార్గము నందు
భాసించరా భూమి ?

భవ్య భారత ధర్మ
పరిమళానిలము లీ
జగతి ప్రసరించి స్వే
చ్ఛగ స్వచ్ఛముగ నిల్వ
విశ్వ కాంతి చిగుళ్ళు
వేయు టది నిక్కము
శశ్వత్సుఖా శ్రీలు
సాధించు లోకమ్ము—

* * *

కనుపించని కందకాలు

— “ జీ వ న్ ”

అనందరావు యే ముహూర్తాన వృద్ధుడో గాని కల్లిదండ్రులు యెంచి మంచి పేరే పెట్టా రనిపిస్తుంది. పేరుని పార్వతం చేసుకున్న వాళ్ళ జాబితాలో అనందరావుకూడా స్థాన ముంది తీరుతుంది. సర్వదా చిరునవ్వు అతని ముఖమీద కాండవిస్తో వుంటుంది.

అప్పుడే అసీసుమంది మధ్యాహ్నం లోక వాచితై ఒచ్చిన అనందరావు ఎనిమిదివేల తెచ్చే కారియడకోనం పరిశీలుస్తూడు, ఎంతకీ రాదేం చెప్పా ; తనకి వేళయిపోతోంది వుట్టి మునిగి పోతోవ్వుట్ర గంటే 'లంబ్ లైప్' ఇచ్చాడు అసీసువాళ్ళు సదవదాచితే అయి పోతుంది సుమారు నలభై ఏముపాదా .

ఏమీ, తోక పరాక్రమ ప్రారంభించారు అనందరావు పోయినపారి జానకి వండగకి వుట్టింటికి పెళ్ళిపోయినప్పుడు కూడా యిట్లానే బాధపడాలి వొద్దనిపి తను.

జానకి వుండివుంటే యిలా ఆలస్యంచేసి వుండునా : చేసినా తను పూరుతుంది వుండే వాదా : ఇంతవరకూ జానకి ఆలస్యంగా వంట చెయ్యడం వల్లగాని లేదా పట్టింపడం ఆలస్యం కావడంవల్లగాని తను అసీసుకెళ్ళడం ఆలస్య మైందా అని ప్రశ్నించుకుంటే లాకేక్కం దాక్కొమ్మ యెదురిపుతుంది అలాంటి అదృష్టంమాత్ర మెంతమందికి పడుతుంది? చిరునవ్వుతో సాగవంటే జానకి వుట్టింటో వుట్టి కెళ్ళింది మాతృత్వాన్ని వహించ బోతోంది జానకి 'తల్లి' గా మారిపోతే తన మీది ప్రేమ తగ్గుతుందేమో : అ బిడ్డ తన ప్రేమకుకూడా వంచుకోబోతాడు గవక పర్యా

లేదు తన మీద జానకిగల ప్రేమ, క్రద్ధ కలదుకుంటూంటే యిట్లాంటి చట్ట రింకా లోకంలో వున్నారా అనిపిస్తోంటుంది.

తనకోసం పొద్దున్నే లేచి వేడిపిళ్ళుకాచి, కానీ బిచ్చిస్తు తయారుచేసి చిరునవ్వుతో తనని మేల్కొల్పి, ఎనిమిదాట్టే లేచి స్నానం చేయించి బువ్వతిననించే మాతృమూర్తిలాగా తనకన్నీ పిద్దపరిచే జానకి లేకిపోతే యెంత క్రమ పడాలివస్తోందితను : శ్రీ కుండాల్సిన యెని మీది గుణాలూ అమెలో మూర్తీకవించాయి. అదే తన ఆనందం :

తన అసీసులో గుమాస్తా కృష్ణమూర్తి రోజూ వర్మిషనడిగి లెళ్ళిపోవడమే, ఏమంటే తిండి తినకుండా వచ్చాననీ, వేగంగా పోయి ఏ బిషినో తినాలని కారణ మడిగితే బార్యతో జబ్బి రోజూ డెబ్బలాటలే :

అతనికంటే తను సర్వవిధాలా అదృష్ట వంతుడు కాదూ : దానికక్క జీవితంలో యెంత వరకూ యెలాంటి యెగుడు దిగుళ్ళూ రాలేదు. తనని ప్రాణంకంటే యెక్కువగా చూసుకునే బార్య లంటిచేకంటే కావాలివ అదృష్ట మేముంది :

కూతురికి తగ్గ రంధ్రే వన్నట్లు చూపః గాదుకూడా తనమీద యెంత ప్రేమ చూపి ప్తారో అంతనా పెయ్యలేదు తను : ఈ రోజుల్లో కొడుకులస్థానాన్ని అల్లాగే అక్ర మిస్తున్నారు : తన ప్రవర్తనను గురించి, మంచితనం గురించి ఎని బెట్టుకుని ఆయన కౌవలనివ వాళ్ళందరితోనూ టాంటాం పెయ్యండే విద్రుదాడు. ఆయనకి తనమీద

వున్న వాళ్ళల్లాటికి తానెంత ఋణినిది వున్నాడో; అయిన ప్రభువని మేమో వన్నట్లు చుట్టారందరూ తనని యెంతో గౌరవంగా చూస్తారు కనిపిస్తున్నదల్లా వలకరిస్తారు అప్పాయంగా. తను దగ్గరవాడని చెప్పుకుండుకు ఉత్సాహ పెడతారు. బంధువుల్లోనూ, మిత్రుల్లోనూ తనకి ప్రతిష్ఠ, పరమతీ పుట్టించిన పునక చూపగారిదే. తనకేమీ లేదు

అరె సైమయిపోకోండే! పనిమనిషి కోవరో వుండివుండారి బహుళ పెళ్ళి పోరామా అంటే అత్తారామడు అగమంబు న్నాడు "హోలక్కరో అర్జమైన గడ్డి తినేరు సుమందీ; అరోగ్యం చెడుకుంది" అంటో తానకి రానే వార్చింగులు

స్వంత అరోగ్యం గురించి ఒక్క ముక్తైసా రాయకుండా తనని జాగ్రత్తగా వుండమంటో హెచ్చరించే తానకి కోవమన్నా తను దీనిష్ట తినడం మానారి అసలీ హోలయ కోజనమే అవ్వాన్నంగావుంది మరి దీనిష్టమా చెప్పాలా? కూరలోకి పారి వేసిన సూనెతోనే దోపెయ చేస్తారీ హోలల్ వాళ్ళ దగ్గర పట్టుకుంటోందంటే నట్లుకోదూ; పాపలా దీనిను తింటే పదిహాపాయల మందులు వారి

"సుబ్బురింకా రాదేం చెప్పా;" అనుకుంటో అనందరావు బయటికొచ్చి చూశాడు. దూరాన చేతిలో దీనిను కారియర్ తో ఎత్త కరువును మోసుకుంటూ వచ్చే సుబ్బుల్ని చూశేకగాని అతని అత్తక తగ్గలేదు

సుబ్బురిందో అరుగుపెడుతో "ఇయ్యాల యెవురో వలలైమందిరాక కోజనం వేసినారంటి. అందుకోసం మళ్ళీ వోర్చి కారి యర్లో యెట్టారంటి పాలామంది కియ్యాల అలస్యమై పోయిందంటి"—అన్నది.

జరిగిన అలస్యానికి తను గమరుతావని సుబ్బులు ఉపోద్ఘాతానికి వచ్చారని అనడానికి

"ఏదో అయిందీలే, వేగం తగలదు"—అంటో తనే వడ్డించుకుని గలగలా భోంచేసి బయల్పెరాడు అనంతరావు.

రాత్రి అనందరావు అలా బజార్లోకి వెళ్ళి వచ్చి భోజనంచేసి కుర్చీలో కూలబడ్డాడు. సుబ్బులు అంట్లు తోమకొంది దొడ్లో

అనందరావు వొదిలేసిన అన్నాన్ని తన గిన్నెలో పెట్టుకుని అప్పుడే వచ్చిన ముసలి తల్లి కిచ్చేసింది సుబ్బులు. తర్వాత, మళ్ళీ అంట్లు:

అంట్లు తోమకున్నప్పుడు కదిలే సుబ్బులు అవయవాలు తన పాతజ్జావకొల్చి ప్కృతి వథంలోకి తెస్తున్నాయి—

అరోజాన తానకి వండగకి వుట్టింది కెళ్ళిన రోజాన తనకు పెంపు దొరకక్క అత్తవారింటికి వెళ్ళ లేక వుండిపోయిన రోజాన తమా సుబ్బులూ యింద్లో-

జారిపోయే సైలవి సుబ్బులు సైవ కప్పు కుంటూంటే, తన అందాన్ని దాచుకుండుకు ప్రయత్నిస్తుంటే తను ఓర్పుతో వుండలేక పోయిన దృశ్యం జ్ఞాపక మొచ్చింది.

"సుబ్బు లూ; ఇల్లా రా ఒక పారి." అంటో ఏలిచి దగ్గరకు వచ్చిన ఆమెచెయ్య వట్టుకున్న పంపుటన చూళ్ళా కదిరింది తన కిళ్ళల్లో.

"ఇదేటి బాబయ్య; పెయ్యట్టుకుంటూ; అంటూనే సుబ్బులు సైలవి జారిచిన పంపు టన జ్ఞాపకంవచ్చే ఆమెకుడా ఎంత కాంక్ష పూరికంగా వుందో అర్థమైంది

కాచి తీరా తను లొంగిపోకోయే నమయానికి తానకి— "నామఖం చూడండి:

నామీద మీకు ప్రేమలేదా?" అని ముఖం అడ్డుపెట్టి తనని ప్రశ్నిస్తోన్నట్లయింది.

అవును జానకి తనని గాఢంగా ప్రేమించే జానకితోనం తమ విర్యలంగా వుండాలి పైగా తన యజమానిత్వం తనకి, సుబ్బుడికి అర్థంగా వుంది.

కావాలి మనసుని మళ్ళించారు మరో వేపుకి - ఇట్లా యెన్నోళ్ళు తనకి హోటల్ మెతుకుల ప్రాప్తి; జానకి పురిటిరోజులు కూడా దగ్గరపడు తున్నాయి వేదో రేపో తెలిగ్రాం రావాలి కూడా. తమ ప్రేమకు కాళ్ళక చిహ్నంగా విడ్డవి తేటోతోంది జానకి తమ యిద్దరి ప్రేమల్లోంచి సగం సగం లాక్కోవడానికి మరోవ్యక్తి తయారౌతున్నాడు.

అబ్బాయి పుట్టినట్లు మామగారిద్విన తెలిగ్రాం చూసుకున్న అనందరావుకి - కోటసంతోషం యెదురుచూసే కన్యకి ముహూర్తం లేకండానే ప్రియుడు కొలిగించు తున్నప్పుడు కలిగినంత సంతోషం కలిగింది. కనబడిన వాళ్ళందరితోనూ చెప్పుకుని కరణ లన లందుకుని దీవార్తలు యిస్తానని హామీలు కూడా యిచ్చుతున్నాడు తన వంకోర్తారకుకి జనవం జ్ఞానకార్తం మిత్రులందరూ తీవ్రతీవ్రగా తడిచేసుకోవాలనిపించింది.

'కాలం' ఐంది 'రోజు' ల వక్రాలు దొడ్ల తున్నాయి 'రోజు' రోడ్లమీద మంచి ముహూర్తం మెప్పుతోస్తుంది. అబ్బాయి నెప్పుడు చూస్తానా అనే ఆశ్రయంతో వున్నాడు అనందరావు.

అనాది పాయలత్రం పెచ్చిన ఎక్స్ ప్రెస్ వుత్తరం చూసుకున్న అశనికి ఆరాత్రల్లా విద్రవల్లలేదా - 'రేపు మెయిల్లో జానకినీ,

అబ్బాయిని తీసుకుని వస్తున్నాను' - అందో రాకారు మావగారు ఆ రేపు యిప్పుడే వచ్చెయ్యకూడదా?

అబ్బాయిని చూడాలనే ఆశ్రయంతో తను వుంటే ప్రేమకు రావద్దనీ, కాంక్షలు జరిపించేక జామ అబ్బాయిమొఖం చూడకూడదనీ మామగారు రాకారు. ఏమిటో యీకాంక్షలు, వాంక్షలు?

మామగారుండటం మూలాన అప్పీ యధా విధిగా పూర్తయ్యాయి అనందరావు అబ్బాయి నెత్తుకున్నాడు ఓ నెల్లాళ్ళవరకూ తావిక్కిదే వుండి వెడతానన మామగారంటే యెంతో అనందించాడు.

'సమయంలో' నంగీకరమని పనిమనిషి కూడా అయిదు రోజులనింటి రావడం చూసే విందండీ! - అన్నాడు అనందరావు మామ గారికి.

'పోనీరెస్తూ! మరోమనిషిని పెట్టకో వచ్చును ఇంటి విషయం గురించి సుప్రేమీ మధనపడకల్పాయ్' అన్నారాయన.

అంతహామీ తనకి మామగారిస్తోంటే యింకేం కావాలి? చీకూ చింకా లేకుండా అవీనుకెళ్ళి రావచ్చును తను.

అవీనుమంచి తను తిరిగి వచ్చేసరికి ముస లమ్మనొకతెను పనిమనిషిగా తుదర్పడం, ఉయ్యాల పెయ్యడం, అబ్బాయి అందులో నడుకుని తేరింతలు కొట్టడం - యిప్పి విష యాల నొక్కపారి చూకాడు అనందరావు.

అడుతుంటోన్న అబ్బాయి నెత్తుకున్నాడు. అబ్బాయి నెత్తుకుంటే అదోరకమైన అనందం తనకి అందదు తండ్రిలూ యిలాగే అనంద మనుభవిస్తాడు గావున అనిపించింది.

చూడు రోజులు గడిచి పోయాయి. ఎలా గడిచాయో ఎవరికి తెలియ

జానకి ఆనందరావుని వ మీ పించి -
'ముఖ్యుని పిల్లని కన్నదండీ!' అన్నది

"అయితే మనకి పండగా!" అన్నాడు
ఆనందరావు

"మీకు మరీ హాస్యాలు పిల్లకంట్రయవ
దగ్గరండి మీకు వరసాలెక్కువోతున్నాయి"
అంటో వయ్యారంగా లోపలికి వెళ్ళిపోయింది
జానకి

సాయంత్రం ఆనందరావు మామగారితో
ముందుగదిలో కూచుని మాట్లాడుతుంటే
విడ్డవెత్తుకుని ముఖ్యులొచ్చింది "ఆనందరావు
బాబూ! ఆనందరావు బాబూ! ఓ ఆనంద
రావు బాబూ! అంటో గట్టిగా కేకేసింది"

"ఏం కావాలి?" అన్నాడు ఆనందరావు
మామగారు వరంధామయ్య

ముఖ్యులు ఐయటిమంచే- "ఆనందరావు
బాబుని ఐయటికి పిలవండి మీరుకూడా రండి
బాబూ!" అన్నది

"దబ్బులెప్పుడే యిచ్చేవామగా!" అంటో
ఆనందరావు ఐయటికి వచ్చాడు వరంధా
మయ్యగారుకూడా ఐయటికి వచ్చారు, ముఖ్యులు
కేకలుపిన్న జానకికూడా వొచ్చి పిల్చుంది

"ఇందండి బాబూ! మీవిడ్డ!" అంటో
ముఖ్యులు పిల్లని గచ్చుమీద వుంచింది

"నా విడ్డేమిటి! అన్నాడు ఆనందరావు
అక్కర్యంగా.

ఈ గలాటాకన్నదే అంతా చేరారు చుట్టూ.
దానిమాటలు గట్టిగా వివరణలతోనే యెవ
రైనా చుట్టూ చేరకారు

సొంత విషయాలని పరిష్కారం చేసుకో
లేని వాళ్ళకినైతే యికల్లని హింసలచే
సంగతులు తెలుసుకోవడమంటే చాలామందికి
వరదా! అది మానవజ్ఞానం!

"అమ్మగోరు వండుక్కి ఊరికెళ్ళి
వచ్చుకు" అంటో వరంధామయ్య ముద్దే
కంది ముఖ్యులేదో చెప్పడోకేంటి కోపం
వల్లలేకపోయాడు ఆనందరావు వరంధా
మయ్యకు కూడా కోపమెచ్చి కొట్టాలని
వ్వించింది ముఖ్యుల్ని దానిమాటలు నిజమే
నేమోననే అనుమానం వరంధామయ్య చేతిని
లేవకుండా పట్టేసింది

విజానికి ముఖ్యుల్ని యావన యెవరైనా
వచ్చుకొంటుంటుంది యిది జరుగవచ్చునని-
మెలికలు తిరిగిన సామెలాగా వచ్చులు
తిరుగుతూవ్వు శరీరం, త్రైవంసస్కారం లేక
పోయినా కొత్త అంధాన్ని తెచ్చే కేళవంశయం
అంతా చిత్రాల్లాగా ముందుకొచ్చే కువ
ద్యయం మానవ ఐక్యతైనా శరీరావకేమీ
లోపలేదన్నట్లు ఆవయవ సౌష్ఠవం—
యవన్నీ యావన యెవరైనా వచ్చుగలరు
అందునా మొన్నమొన్నటి వరకూ ముఖ్యులు
వాళ్ళింటో పనిమనిషిగా పనిచేసింది

మండిపోతోన్న మంటలాగా జ్వలించే
కళ్ళతో కోపపు నిప్పులొకటోస్తో వరం
ధామయ్య అన్నాడు— "దొంగముండా!
ఏ మొగుడికి వుట్టిన పిల్ల వట్టపెట్టుకుని
అందిర్చి రిచ్చ కెక్కిచ్చామనుకున్నావులే!
ఏమీ బ్రతుకు తెలుపు లేకుండా చేయొక్క
గలను జాగ్రత్త"

"నా మొగుడితో దెబ్బలారుకుని నంప
త్వరమయింది బాబూ! ఇదంతా మీయల్లది
గోరి గవకార్యమని వెన్నుకోలేక చుద్దిని
నామీద కోపవై, పోతారేదీ!" అంది
ముఖ్యులు దైర్యంతో.

"ఆయేదవ నచ్చిపోడు దాన్నదిలేని
యేదాద యందండి". అప్పుడే వచ్చిన

మబ్బులు ముసలి కల్లి కూతుర్ని సమర్థిస్తూ
అంది

కవకూతురు వరువు మంట గయిస్తున్న
దేహా వనిపించింది వరందామయ్యకి. ఎంతో
బుద్ధి మంతుడనుకున్న కవ అల్లుడిలా
తయారయ్యాడంటే వమ్మకం కలగటం లేదు
అయినా కవ పెద్రిగాని దేవకలే దిగ్గహంతో
వుండలేకపోయాక మావవమాత్రులు లొంగ
కుండా వుంటారా? అనిపించింది

'నా ఎరువు నిలుపు నాన్నా.' అంటూ
వృట్టు బేరగా వృష్టాయి కూతురు చూపుతు
'అవును ఏదో విరంగా యింక దీని నోరు
మూయించాలి కద్యారా నా ప్రతిష్ఠని కాపాడు
కోవాలి' అని విళ్ళయిం చేసుకున్నాడు వరం
దామయ్య

"ఇదో ఏదీటి నీచేరు? - సుబ్బులా!
ఐంగరంలాంటి నా అల్లుడికి యిలాంటి అప్ర
తిష్ఠ తేవడానికి ప్రయత్నిస్తే ఒక్క నీచేస్తాను
కాగ్రత్త -" అన్నాడు కోపంగా భయపెట్ట
యినా కార్యం పొందింది

"మీ అల్లుడిగోరి గవకార్యం మీకేటి
తెలుసును బాబూ! అలాంటోళ్ళు ఆ బాబునే
కూకలేసుకోండి" నిష్ఠురంగా యెదుర్కొంది
సుబ్బులు

వరందామయ్య ఒక్కసారి అల్లుడిచేపు
చూశాడు తను సుబ్బులు చెయ్యిపట్టుకులాగిన
వంపుటవ మెదుల్తోంది మనసులో అవంద
రావుకి సిగ్గుతో తలవంచుకునివున్న అవంద
రావుని చూశాక వరందామయ్యకి కూడా
సుబ్బులు మాటల్లో వమ్మకం కలుగకపోలేదు.

"సుబ్బులమ్మీ, లోపలికిరా వాకసారి"
అంటో వరందామయ్య అదరం వాంకటోస్తో
సుబ్బుల్ని లోపలికి తీసుకుపోయాడు

ఇంక అదరంగా లోపలికి తీసుకెళ్ళడం
యాచిన ఇవమంతా విజమేననుకుని యెళ్ళ
కోవవ వాళ్లు తారుకున్నారు ఏమాత్రం
నందుకవ్వడా లోకం అనుమానిస్తోనే
వుంటుంది మనుషుల్ని అది విజమే వనుకుని
సంకృప్తి పడుతుంది కూడా

అవందరావు తీవికంలో విషాదకరమైన
వంపుటవ యదే ప్రదమం లోపలికి వెళ్ళి
పోయి వడకగదిలో మందమ్మీద వారి
పోయాడు అతని కళ్ళవెంట పిళ్ళ రావడం
లేదుగాని మనసులో పిళ్ళ మరుగుతున్నంత
వంకోతం కిదుల్తోంది

ఎరందామయ్య సుబ్బుల్ని కూడోమని
చెప్పి - "ఇదిగో సుబ్బులూ! అవవవ
రంగా నాకూతురు వరువు బయటపెట్టడం
వలన నీకేమీ కలిపిరాదు మా అల్లుడే దొరి
కాడా నువ్వీ వింద మోపటానికి!" -
అన్నాడు

"అదేటి బాబూ! మీయల్లుడు దేవు
డన్నట్లు మాటాడతారు! ఐగవంతుడికేలేదు
అంత విగ్గరం"

"వరేగాని యా యానై తీసుకుని యింది
తెళ్ళిపో! మళ్ళి యీ వంగతెవరికొస్తేనా
అన్నావో వాళ్ళు చూసం చేపేస్తాను తెలి
పిందా?" అన్నాడు వరందామయ్య అయిదు
పదులు పెట్టోంది తీసి యిస్తో

"ఇదేటి బాబూ! యాబయి రూపాయ
లోటి యీ అపరిదిష్ట లేకుండా చేపేర్దామను
కున్నారేటి! మీ అల్లుడిగోరి గవకార్యానికి
వచ్చెవుకెట్టుకుంటారు బాబూ వన్నో? నా
కూట్లో మట్టిగొట్టాడు బాబో! అంటూ
గట్టిగా యేడవడం ప్రారంభించింది.

"వ! పోనీ మరో యానై తీసుకో మరి
వోరెత్తుతే చంపేస్తానన్నమాట. నిన్ను

నాళం చేయ్యాలంటే విముషం వట్లదు తెలిసిందా ?" అన్నాడు వరంధామయ్య వెదరిస్తే

"ఏదీబాబూ : నాకిదేవీ! వాద్ద మీ విద్దవి మీరే తీసుకోండి బాబూ! నాకు డబ్బు వాద్ద యేవీ! వాద్ద!" అంటే విద్దవక్కడే వాదిలేవీ వెళ్ళిపోబోతోంది సుబ్బులు

"సుబ్బులూ : మరి ఏ ఆళకి అంతంటూ కవడటం లేదు ఒక్కమాట అఖిరిసారిగా చెప్పేస్తున్నాను దానిక్కూడా ఒప్పుకోవో యోహో నీఅంతుచూస్తాను. ఇదోఇటుచూడు" అన్నాడు ఎరంధామయ్య ముఖం మరోవేపుకి తిప్పుకున్న సుబ్బుల్లో- "రెండు వందరిస్తాను తీసుకుని మారుమాటాడకుండా వెళ్ళిపో! మళ్ళీ యెవరితోనైనా యీమాట మువ్వన్నట్లు తెలిస్తే మరి యేంచెస్తానో తెలుసా!" అంటే యిరవై వదిదూపాయలనోట్లు తెచ్చియిచ్చాడు వరంధామయ్య

తీసుకోవకుండా యింకా అల్లరిచేస్తే కన వింకేం చేసిపోతాడోవనే భయంతో తీసుకుంది సుబ్బులు - "ఊ! : ఏవిద్దవి తీసుకుని వెళ్ళి పో! మళ్ళీ యిటువేపు తొంగి చూశావో డబ్బూ లొంగిచేస్తావు" హంకి రిం దాడు వరంధామయ్య

సుబ్బులు విద్దనెత్తుకొని వెళ్ళిపోయింది కాని అది తెచ్చిపెట్టిపోయిన తుపాసుమాత్రం ఆ యింటిని పూపేస్తోంది

వరంధామయ్య వడకగదిలోవున్న ఆనంద రావు దగ్గరకి వచ్చాడు

"అబ్బాయ్! వమ్మ వయగల్లోమో మరి తరిక్తుకు తిరగకుండా చేశావు. ఇప్పటికైనా విజం చెబుదా!" - అన్నాడు చిరాకుగా వరంధామయ్య

"వేమ విజం చెప్పినా మీరు వమ్మలేరు ప్రీ కంటె పురుషుడే తేలిక బుద్ధి గలవాడనే అభిప్రాయా వుంటేపెట్టుకుని పుష్పంతకాలం మీరు వేసేం చెప్పినా సమ్మలేరు"

"అదికాదు ఆనందం! క్షణికమయిన ఆ ఆనందంకోసం పురుషుడేగాని, ప్రీయే గాని లొంగిపోవడం సహజం కాని ప్రీ కంటె పురుషుడికి ఉద్రేకం సహజంగా యెక్కువైనందున లోకం విన్నే అనుమానిస్తోంది ఇప్పటికియినా విజం చెప్పి సంతోషిస్తాను"

"నాకేసానిమూ తెలిదు అంతకన్నా యింకేం చెప్పమన్నాడు మావగారూ!"

"అయితే విజం చెప్పడంబట్టిలేదన్న మాట కొంతగానోపోతే కొంతైనా విజం లేకపోతే అది నదిరోడ్డుమీద 'ఏవిద్ద' అంటూ వారెయ్యగలుగుతుందా? ఇదిగో ఆనందం! ఇంకవరకూ ఏ ప్రవర్తనమీద, శిలీమీద గొప్ప అభిప్రాయంతో వుంటూ వచ్చాను. అది కాస్తా యీనాటికో పూడిపోయింది. ఇప్పటి మందయినా బుద్ధిగా మనబుకోని ఆదంకా వాత్తిదని విచారించుకో! ఇంక కంటెనే చెప్పారొప్పుడేమీ లేదు"-త్రుద్ధవ్వడం లోనే ఎరంధామయ్య అనేని వెళ్ళిపోయాడు బియటికి

వేరరాస్తూ అక్కడే విచ్చిని అంకా వింటున్న జానకి తర్రదగ్గరగా వచ్చింది

"ఏమండీ! మీరింతగా వ్రేమించే నాకో వన్నా విజం చెప్పరూ! అబ్బాయిమీద ఒక్కసే చెప్పండి!" - అన్నది జానకి అమయ పూర్వకంగా.

"జానకి! వమ్మ వమ్మరేచిరావన్న అడిగి మాత్ర మేం వ్రయోజనం? అడవాళ్ళుకూడా

తొందర పడుతుంటారని గుర్తించేక నన్నది గతే నువ్వు నమ్మగలవు "

"అదవాల్సెప్పుడూ తొందర ఎదరు కప్పులు చెయ్యరు ఉద్రేకిమంతా మగాళ్ళదే ఎదరు తొందరివద్దా మీరావి చేశారో లేదో చెప్పండి మీకాళ్ళు ఎటుకుంటాను నావిరువు నానప్పవారి ప్రతిష్ఠ విలసంది " ప్రార్థిస్తూనే తానకి దగ్గరగా పెచ్చింది

"అదవాళ్ళ విగ్రహంమీద అంత విశ్వాసం వున్న మీరే చెప్పినా నమ్మకం కలుగదు అది యిలాంటి దొంగవేషాలు వేస్తుందని తెలుస్తే అసలు ఎవరినో వేరుకపోయి వుండే వాళ్ళే. అందున నువ్వు స్థానికి వెళ్ళిపోయూ అసలు వుండకనే పోయేవాళ్ళే "

"మీది వేషాలో రాలిది వేషాలో తెలుస్తూనేవుంది పిల్ల యావులేటంబ్బి మీకు మరేవే కనిపిస్తోంటే ఎంత దానినా దాగుకుండుకుంటున్నారా "

"అనుమానంతో యావేవాళ్ళ కళ్ళకంతా అట్లాగే కలిపిస్తుంది "

"మనిషికి పిగ్గా విడియం అనేవి రెండు వుండటంకే విశువుకంటే ఉత్కృష్టం కలిగివుంటుంటున్నాడు ఆ రెండూ వాదిలేస్తే విశువుకి, మనిషికి యేం భేదం? ఇంక నలుగుర్లో వేరు పేరంటానికి వెళ్ళవక్కరలేదు కలిసి తిరగనక్కరలేదు మీరుచేసినపునశ్చారానికి "

"తానకి? " అని గట్టిగా అరిచాడు, అనందరావు "ఇంక నువ్వేమన్నా వివరేమ" అంటూ బయటికి వెళ్ళిపోయాడు

"అవును మరి ఎలా వింటారు? " అయితే మనకి పండగా? " అన్నప్పటిదే సూరసవి తెలుసుకోలేక పోయాను ఇంక మందాయన యిలా కయారయాడంటే వేరు చేసుకున్న అవరూపమే! వేరు లేకపోవడమే

నందుగా భయం వనిందింది " అంటే వాచ్చే కప్పిళ్ళను కోపం తెరలతో అవుతున్నది తానకి "అవును అదవాల్సెప్పుడూ తొందర ఎదరు కప్పులు చెయ్యరు వాళ్ళకి విధాన మెక్కువ మగాడికే ఉద్రేకం! ఆ ఉద్రేకాన్నావుకోగల విగ్రహం లేదకపో! "

బయటికి వెళ్ళిన వరంధామయ్య ముఖం కిందికి దించుకుని యింట్లో మెర్రిగా అడుగు పెడుతోంటే ఏమారో తెలిలేదు తానకి. తన భర్తచేసిన దిబ్బి పొరబాటుకి పంశ ప్రతిష్ఠంతా సర్వ వాళనమైపోయింది. తలలో నాటుకగా మెలగుతున్న తండ్రి యింక ఉర్రేకులు తిరగలేవి పరిస్థితి వాచ్చింది తను మూత్రం యేమని ఓదార్చగలడు? "

"అమ్మా తానకి! ఏవన్నా చెప్పారా ఆ దుర్మార్గుడు? " అడిగాడు వరంధామయ్య

"లేదునన్నా! నాకేం తెలిదంటున్నాడు, నాకు కూడా నమ్మకం కలగటంలేదు "

"ఇదంతా నొసటిరాక తల్లి! పండంటి పంపారాన్ని బూడిదపాలు చెయ్యమని రాముడు రాసి వున్నట్లున్నాడు దాన్ని మన మంతా కలిసి ఆపెయ్యగలమా? ఎవరెన్ని విశ్వాసం చెప్పినా రాముడే విశం రాస్తే యివన్నీ ఆగుతాయా తల్లి! ఇంక నేను వెళ్ళిపోతా వంటికి తాగ్రత్రగా మెనుయో? " అంటూ పామాను వట్టుకున్నాడు వరంధామయ్య

"అయిన రావివ్వండి నాన్నా పెడుదురుగాని "

"మళ్ళీ వాడికో చెప్పి వెళ్ళడం కూడానా? వాడిముఖం చూస్తేనే పాపం! ఈమాట అన్నానని చెప్పు విత్త అరోగ్యం తాగర్త మమి! " అంటే హెచ్చరిస్తూనే యాభయ

యాపాయలు కూతురు చేతిలో పెట్టి బెడ్డింగు వట్టుకుని రిజ్జలో నేనుకున్నాడు.

“నువ్వై వెళ్ళిపోతే నాకింతవరకు నన్నా దిక్కు?” అంటే కప్పిటితో సాగవంపు కూర్చు కూతుర్ని చూపేక ‘ఎరందామయ్యకి కళ్ళపిల్కాగలేదు ఎవరికి కనబడకుండా పిళ్ళో త్రుకుని ‘పోపివోయ రిజ్జ’ అన్నాడు మెల్లిగా.

అనందరావు తిరిగి యింటికి వచ్చేసరికి జానికి మందమీద ఎదురుకుని యేడుస్తోంది, మామగారి బెడ్డింగు సామాన్లుగలవోటు బాకీగావుంది.

“జానికి : మీ నాన్నేడి :”

“మీ ముఖం చూడలేక వెళ్ళిపోయాడు”. అన్నది తెచ్చుకుంటున్న కోంకో యెదు పెట్టుకూర్చు జానికి.

అయినకూడా తనమీద కత్తి కట్టాడన్న మాట : జానకి మూలల్లోకూడా వ్యంగ్యం, దురితవలావం ప్రస్ఫుటమౌతోనేవుంది ఇంత వరకూ తనకి కుటుంబమంతా యిచ్చేగొరవం ఒక్క విముషంలో మాయమైంది.

అనుకోని పంపుటనలు కొన్ని యెదురొకాయ ప్రతి వ్యక్తికి వాటిలో కొన్ని ముప్పిరి అనందంలో మంచి తేలుస్తాయి మరికొన్ని దుఃఖసాగరంలోకి, అభావల్లోకి వివిధ సారేస్తాయి.

తనకి సంభవించిన యీ పంపుటన రెండో రకానిది రోటంటి యేవిటో యెదుగుని తమ సాంసారిక జీవితంలో ఒక విషపు బొట్టు. తమ యందులో చెయ్యగలిగిందే ముంది : తమ విమిత్రమాత్రుడు, విజ్ఞానిజ్ఞాన తేల్చడానికి రోకం పక్షపాతి ముల్ల పెళ్ళి అరటాకుమీద పడినా, లేక అరటాకు పెళ్ళి ముల్లమీద పడినా అరటాకునే ముప్ప, తనవని అరటాకువందమైంది, పురుషునిమీద

రోకానికేమీ సానుభూతి లేదు కప్పినం సానుభూతితోనయినా నాణ్ణి అర్థం చేసుకోలేదు.

రోజుల మైలురాళ్ళు గడుస్తున్నాయి జీవిత యానంలో జానకి తనవి వోకరు కంటే హీనంగా చూస్తోంది తనమాటకి విలువ వివక్షపోవడమేగాక ఎదురు ప్రశ్నలూ, సూటిపోటు మాటలూ వినుకుతుంది మామగారు వరేసరి, చెప్పకండానే వెళ్ళిపోయాడు. తమ అపీసులో తెళ్ళేసరికల్లా యిదివరకుండే గొరవమంతా పోయి గునగునలాడుకోవడం, తనకు వినబడాలన్నట్టు గట్టిగా వ్యంగ్యంగా మాట్లాడడం జరుగుతోంది తలయి బందువుల తెలా తెలిసిందో దూరానవున్న వాళ్ళకిచైతః! ఇట్లాంటి వార్తల్ని మోసుకుపోవడమంటే కూడా గారికి వరదా గావును :

ఎంతో అస్సాయితతో వలంకిరే బందువులంతా తప్పుకు తిరుగు తున్నాడు మరికొద్ది మంది నిలదీసి అడిగిస్తున్నారు. ఏం సమాధానం చెప్పినా తన మాటల్ని వమ్ములేకుండా వున్నారు అటువంటివాళ్ళ తన వడగట మెందుకో : మిత్రుల్లోకూడా తమ అలువై పోయాడు.

రోకమంతా తనవి హేళన చేస్తోంది : ఎందుకు : వ్యధిచారం తప్పనే వీరిది తనకి యెక్కించడానికి అవును తప్పే :- తమా అంగీకరిస్తున్నారు, తన అంగీకారాన్ని లెళ్ళి రోకి తీసుకోదేం : తానేపాపమూ యెదుగువంటే నమ్మదేం :

‘రోకానికి చెప్పలున్నాయి గాని కళ్ళు లేవు’ అది అక్షరాలా విజం, వివృదంతా విజమేనని నమ్మడానికి దానికెట్టి అభ్యంతరాలూ లేవు, అది చెడుగైతేనే మళ్ళీ :

నవయానికి భోజనం తయారుగాక పోవడం, ప్రైమయిపోకోందని భోంచెయ్య

కుండానే అప్పీనుకు పోవడం వంటవిస్తూంది కనుక దీని కంటికి కారణం తినేసంబుంది భార్య. లోకమూ కలిసి కానొక్కడూ కాదంటున్నాడు హోదల్లో అరోగ్యం చెడుతుందని దీనిను తినకుండా వుంటూ వచ్చిన కనికప్పుడదే అవలంబవమైంది. మరి గత్యంతరంలేదు

భార్య వియోగం సంభవించిన వాళ్ళకి కుటుంబ కలహాలకు గురైన వాళ్ళకి అందరూ యెదురు తిరిగితే ఆదరించేది హోదల్ వాళ్ళే. వాళ్ళే కనపల్ల సామంటాతో డబ్బు పుచ్చుకొనెనా తిండి పెడుతున్నారు

ఏమిటి ఎరికీ కనకి : సరే విజంగా కన సంయోగం వల్లనే అద్భుత పుట్టిందనుకుందాం కప్పా : భార్యలేని లోటును ఆమె తీరుస్తే కప్పా : కనలోటును లేకుండా చేసినందుకు జానకికి సుబ్బులైనై యార్ల్యా : కనకి లలిచిన ఆనందం కనుకు దక్కలేదని లోకానికి యార్ల్య ఇందులో కప్పేముందో తెలియడం లేదు.

అయినా కను దోషి అయితే గమక యింక రాద్ధాంతానికి : కన విరోషిత్వాన్ని అంగీకరించడానికి అర్థుగా లోకానికి అవలంబు మాట యిచ్చాయి. వారి మాటలకి బలమెక్కువ లోకం దృష్టిలో

కేలందల్లు మారాయి రెండు లోకానికి లెక్క రెండు సంవత్సరాలు : రోజులలా నెట్టుకొస్తున్నాడో కనకే తేరివి స్థితిలో వున్నాడు అనందరావు

నిక్కమూ మనోమరణంతో కర్ణన తర్జనల్లో చివరికాక విద్యయాని కొచ్చేకాడు. అనందరావు - కను ఓకాన్ని విరూపింపడానికి ముక్కును మూడిగా బయల్దేరి కావత్రయ వదిలే తిరిగి మరిక క్రిందకు త్రొక్కిపెయ్య

బరుతున్నారు కాని క్రిందినుంచి మీదికి యెదురీదడానికి ప్రయత్నించారి అసని చేసి వున్నా కప్పుకాదనే వాదనతో ప్రారంభించారి అవసరిమైతే సుబ్బుల్ని పెళ్ళాడగలవని విరూపించారి.

మనిషి ఎరిసితులకూ సంఘానికి విలువిచ్చి చాలావరకు పెద్దకుపోవాలని ప్రయత్నిస్తాడు, కాని అది హద్దుమీరి వ్యక్తిని వరి పెయ్యడం ప్రారంభించినప్పుడు ఆ వ్యక్తి లోంచే విప్లవం బయలుదేరుతుంది మరి ఆ విప్లవాన్ని అపరాధి కింతెవరికి సాధ్యపడదు

కృతివిశ్వయంతో యింటికి పెళ్ళాడు అనందరావు రాత్రిలోజనం చాలా ఆదరంతో పెట్టింది జానకి ఆమెలో యింతిమార్పు కలగడానికి కారణమేమిటో అంతుపల్లలేదు బోజనానంతరం కనులపాత చిరికిల్ని చుట్టి అందిస్తో జానకి అంది. "విన్నారా మీరివంగతి :

"నేను వినవలసినవన్నీ ఆహూతై పోయాాయి, నా విద్యక్ష్యానికి ఇంక విన్నాల్సిన అవసరంలేదు జానకి : లోకమంతా నన్ను దోషిగానే భావిస్తున్నప్పటింకా చెప్పి యెదురుకు నన్ను బాధపెడకావు : " అన్నారు అనందరావు చిరాకును ప్రతిబింబిస్తో

"అది కాదండీ : ఆముండ సుబ్బులు వంగతి "

అయితే అసలే వినదలచుకోలేదు."

"కాదండి సుబ్బులు మనింట్లో చేసినవ్వే మరో యింట్లోకూడా చేసిందంటి : "

"ఆదవాళ్ళెప్పుడూ తొందరపడరు కప్పులు చెయ్యరు జానకి : "

జానకి నొక్కింది - "చెయ్యరా అలా అనకండి : " - అప్పుది కళ్ళపిల్ల పెట్టుకుందో.

“చేస్తే మనయిల్లా యీ రేండేళ్ళు వరక
మెండుకోతుంది ?”

“లేదు లెంపలు వాయించుకుంటున్నాను
ఆడవాళ్ళకూడా తప్పులు చేస్తారు మిమ్మల్ని
బాధపెట్టేవండుకు నన్ను మన్నించండి”

“అసలేం జరిగిందో, నా నిర్దోషిత్వం
యెల్లా ఋణావయిందో తెలియకపోతే ఎలా
మన్నిస్తాను తానకి ?”

“అది కాదండి, వనిలో ప్రవేశించి
అయిదు నెలలైనా కాకుండానే చిన్న పిల్లని
తీసుకెళ్ళి ‘ఏడు పుట్టింది’- అంటో అ యిల్లా
గలవాళ్ళమీద పారేసిందిటండి; తనకి పుడు
కోన్న పిల్లల్లో చెయ్యదలచుకున్న వ్యాపారాని
కిదొక యెత్తని గ్రహించి కుట్రంగా చిడక
బోడిచారట”- అన్నది తానకి వాచ్చేసవ్వని
నిలుపుగుంటూ.

“ఇప్పుడు నిజం చెప్పినా నమ్మగలవు
గనక విను నన్ను లోబరచుకోవాలని
సుబ్బలు ప్రయత్నించినమాట వాస్తవం.

నేనుకూడా లొంగిపోవాలివచ్చే! కాని పి
ళ్ళావకం, పి ప్రేమ, పి నేన నన్ను నిర్మ
లంగా వుండగలిగాయి మన బంగారం మంచి
దైతే కంపారి వనాల్సివ వనేముంది తానకి ?
అనుమానం అంటో తల్లినా ఆది మన
బంగారం మీదే అయివుందారి ఏవంటాన్ ?”

“అవునంటాను ఇదిగో బాబు మీదగ్గర
కొస్తానంటున్నారు ఎక్కడోంది” - అంటో
కొడుకువందించింది తర్తకి తను లోపలికి
వెళ్ళిపోయింది తానకి

ఇన్నాళ్ళవింటి తన దగ్గరకు రాకుండా
చేసిన కొడుకు నిప్పుడు అనందంతో యెత్తు
కుంటున్నారు

అబ్బాయిని ముద్దాడి వాళ్ళమ్మదగ్గరకి
వెళ్ళమని చెప్పి వంపించేసి తనలో గట్టిగా
అనుకున్నారు అనందరావు

“ఆడవాళ్ళెప్పుడూ తప్పులు చెయ్యరు.
తొందరపడరు మగాళ్ళకే ఉద్రేకిమెక్కువ.”

శాద్వలము

“స్ఫుర్తిశ్రీ”

జలదకుమారి మానసము శాద్వల మందున విప్పిపోసి “యే వలపును లేని జీవితము వ్యర్థము వ్యర్థ” మటించు పల్కె ; కన్నుల చలువయ్యె శాద్వలము సూతన కాంతుల తేజరిల్లి ; కాగలనొకా ; నేనునొక్క సురకామినికిం దగు పచ్చపట్టుగా.

పొలువగు పచ్చగడ్డి పరపుల్ గవి ముచ్చట నొంది మెచ్చు వేళల నల నల్ల నింగి తెరలం గనినంతట రోత పుట్టు ; క్రొందలపులు నాడువోసి కొను తన్వల గూడి విహార యాత్రలన్ మెలగెద మిప్పుడే , పిదప మెత్తని శాద్వల మొడు మెక్కడో ;

నా మది లే గులాబి వదనంబున మూగిన గుర్తువచ్చె నా ప్రేమకు యోగ్యురాలు పృథివీస్థలి నొక్కతె యున్నదంచు ; నా కామిత పూర్తికిన్ బహుముఖముల యత్న మొనర్తు నింద్రియ గ్రామము స్వాత్మరీసముగ రాపడి నిర్విక ముందె నెచ్చెరీ ;

పూల షరీమళమ్ము తలపోసిన, కంటక బాధ యెంత ? నీ లాలక ముద్దు ముచ్చటల నందిన, నా శ్రమ యెంతపాటి? నిద్రాలన మైన రాత్రి చనినంత లభించు మధూళి ముంది, తత్కాలం విరీక్ష యేమగును ? ధారుణి లాభము నష్టమిట్టివే !

నేదీట కాప తైత్వముల నిండుదనంబు తొలంగె ; నింగి పారాదెను మేఘముల్ కురిసె రాగముతో పువుదోటపై ; “సుఖ త్రీడకు కావలం బయిన ప్రేమను మాకిడు” మంచు పాటలన్ బాదెను గాయకోత్తముడు పచ్చగులాబిని బుజ్జగించుచున్.

“నా యానందము గాంచి నీవు మది నున్నాడంటు పెంపొందె నే
మో యంచున్ దలపోయవచ్చును సఖీ : ఉద్ధానపుం బాటలో
నా యారాధన గుండె చీల్చుకొని కొన్నాళ్లై నిరీక్షింతు ; నా
ఆయాసంబన రక్తవత్త మన హాస్యం బేల ? పో పొ” మృనెన్

నీ ముఖ శోభ గైకొని వనిం దళుకొత్తు గులాబి కన్నెయున్ ;
నీ మధురాధరా మృతము నింపుకొనున్ దనలోన మద్యమున్ ;
నా మన మల్లె యీ ప్రకృతి నాట్య మొనర్చు ; విరాళితో సురా
కామనతో నిరంతరము కాలము నిట్టలె త్రోసిపుచ్చెదన్

నీ మధురాధరాసవమునే పరిభూతము నేయబూని పో ;
ఈ మధు వెంత యెఱ్ఱున వహించినదే ; భవదీయ దివ్య లీ
లా మహనీయతం బ్రతుకు లాభము నంది పరాకు గాంచె నే
మో : మొదలంటి ద్రాక్షరస మూపిరి పీల్చుము , శిక్షయొనడే ;

ఎచ్చటినుండి వచ్చుటయో : ఎచ్చటి కేగుటయో యెరుంగ ; ఈ
ముచ్చట లేమిదో : ఎవని మోదము కోసము చేయుచుంటినో ;
వెచ్చని గోస్తనీరసము వేడుక మీర గ్రహించి కాంతితో
మచ్చరికించు జీవిత సనుస్య కవళ్యము స్వస్తి పర్కెదన్.

పెదవి చురుక్కునం గొరికి పృచ్చ యొనర్చితి పానపాత్రికన్
“బ్రదుకు రహస్యముం దెలిపి బారము దూరము చేయు” మంచు ; “ఆ
పదలకు కారణంబగు వివాదము జోలికి పోక ప్రీతితో
బ్రదికిన నాల్గనాళ్ల మధుపానము నేయు” మటంచు పర్కెతాన్.

వ్యాసము :

ఆంధ్రవచనం

— శ్రీ యం. కలశేఖరరావు, ఎం. ఏ.

ఆంధ్ర వాఙ్మయమునందలి యితర కావ్యప్రక్రియలవలనే ఆంధ్ర పదన రచనలు కూడ సంస్కృతభాషాచ్చాయలవే నడచినది. సంస్కృతభాషాసంప్రదాయము ననుసరించియే తెలుగున రచింపబడిన చందోరహిత పదజాలమును గద్యమని పేర్కొనిరి. కేవలము గద్యరచనలు, చంపూ గ్రంథములు ఆంధ్రభాషపై సంస్కృతప్రభావమును వెల్లడించును.

విశ్వందమై, వియమితపరిమితి లేని వాక్యరచనకు తెలుగున పదనము గద్యము అను పేర్లు కానవచ్చుచున్నవి ఈ రెండు శబ్దములు మౌలికముగా సంస్కృతమునుండి గ్రహింపబడినవే ఐన, వీ రెండు పదములు కేవలము నమానార్థకములా, లేక వీవికేదైన వీన్నత్యమున్నదా యను విషయము పరిశీలనార్హము.

గద్య పదన పదముల విర్వచనమునకు పూనుకొనుటకుముందు ప్రాచీన లాక్షణికుల శబ్దములను గురించి వెలిబుచ్చిన యభిప్రాయమును సమీక్షించుట యుక్తము సంస్కృత లాక్షణికులలో పతి ప్రాచీనుడుగా భావింపబడుచున్న భరతుడు గద్యమును గురించి యట్లు చెప్పియున్నాడు. “వృత్తబద్ధము కానిది, అక్షరవియతి లేనిది అనగా అవిబద్ధపదమును, అర్థాపేక్షతో కూర్చబడిన అక్షరములు కలదియును చూర్ణపదమనఁబడును” చూర్ణనామముతో వ్యవహరింపబడిన గద్యమున కిది మౌలికవిర్వచన మీయబడినది. భరతుని యభిప్రాయమును ఇట్లు విపులీకరించవచ్చును వృత్తబద్ధముకానిది అనగా గణములుకాని, యతిప్రాసములు కాని వియమిత లక్షణమును బట్టి కూర్చబడి అక్షరవియతి లేనిది అనగా నిర్ణీత గణములు వియమితసంఖ్యలో లేనట్టిది. ప్రత్యేకావననమునకు తగిన అర్థమును తెలుపునది చూర్ణము—గద్యము అని యాశయి యభిప్రాయము

చండి తపకావ్యాదగ్రమున భరతుని వాక్యములతో నేకీభవించినాడు. “పాదములులేమి గద్యమౌ పదచయంబు” అనుటచే విశ్వందమగుపదనమదాయము గద్యము అను అభిప్రాయము దృఢపడుచున్నది.

కావ్యాలంకార సూత్రవృత్తిని రచించిన వామనుడు కావ్యభేదములలో గద్య కావ్యమును పేర్కొనెను. గద్యపద్యముల రెంటియందును కావ్యము కూర్చున్నచు నది యా లక్షణకారుని యభిప్రాయము. వామనుడు గద్య మను పదము విర్య

చింతక గద్య విభాగములను మాత్రము విర్వచించెను. విభాగ విర్వచనమునుబట్టి మౌలిక విర్వచనమును తేల్చవలయును.

వృత్తగండి, చూర్ణిక, ఉత్కలికాప్రాయము అను మూడు విధములుగా గద్య ముండునని వాచునుడు విభజించెను. “వద్య భాగవత్ వృత్తగండి” యని చెప్పియున్నాడు. అనగా వడకలోను, రచనలో కొన్ని భాగములందు విద్విత గణములు గద్యములో నుండవచ్చును వాచునుడు పేర్కొనిన ఉదాహరణ మిది “పాతాళకాంతలవాసిను, దానవేను” ఈ పాదమున వంశక తిలక వృత్తభాగము ప్రత్యక్షముగా కనిపించుచున్నది. సుదీర్ఘ గద్యరచనలో అనుష్టుపాది వృత్తరచనలు కూడ నుండవచ్చునని ఈకవి మతము.

“అనావిధ్య లలిత వదన్ చూర్ణమ్” అని రెండవ విభాగమును విర్వచించెను. అనగా జటిల దీర్ఘ సమాసాదికములు లేనిది, లలిత వదయుత్తమైన గద్యకావ్యము చూర్ణము. “అథ్యాసోహి కర్మణాం కౌళం మానహతి । నహి నకృన్విపాతమాశ్రే జోదలిందురసి గ్రావణి విమ్నతా మాదరాతి ” ఈ గద్యమున గంభీరముగా ద్యవించు వదములు కావి, దీర్ఘ సమాసములుకావి లేవు. తేలిక వదములతో, సులభ గమనము కలది చూర్ణ మనుట వాచునుని యిది ప్రాయము

ఉత్కలికాప్రాయము చివరి విభాగము. ఉదాహరణ కావ్యములందు కవి పించు రగడ భేదములు కలికోత్కళికలు, తాళలయాన్వితములైనవి. తత్ప్రాయములు ఉత్కలికాప్రాయములు. చూర్ణమునకు వివరీత “ముత్కలికాప్రాయ”మని వాచునుని విర్వచనము. గంభీర వదభాషాశ్యము కలిగి, జటిల దీర్ఘ సమాసోపేతమై కొంతవరకైన తాళ లయానుబద్ధమైన గద్యము ఉత్కలికాప్రాయ మని చెప్పవలెను. “కుర్విశ శిఖర సఖర ప్రచయ ప్రచంద చపేటాపాటిక మత్తమాతంగ కుంభవల్లం గలన్మదచ్చటా చ్యురిక చాదు కేవర భార భాసుర ముఖే కేసరిణి” ఈ వాక్యము గంభీరవాదయుత్తమైన ఏకైక సమాసము ఇట్టిఉత్కలికాప్రాయములు. సైమూడు విభాగ విర్వచనములబట్టి గద్యమునుగురించి వాచునుని మతము పృష్టికరింపవలెను. గణములుకావి, పాదములుకావి, వియమిత వ రిమాణముగావి లేని వాక్య సమాసము గద్య మను పూర్వలాక్షణిక కాల్పప్రాయముతో వాచును డంగీకరించెను. ఇక నెట్టివిధములగు వాక్యములను గద్యములో చేర్చుకొనవచ్చునో వాచునుడు చెప్పియున్నాడు పాదరహితములైన వాక్యములందు, అలంకారమునకు కావి, శైలి పుష్టికారకు కావి తద్రచయితలు వృత్తపాదములను చేర్చవచ్చును.

పై చెప్పిన వృత్తగంధాది మూడు విధిన్న రచనలు ఔచిత్యమును పొందిన ఆయా వందర్పములం దుపయోగించవచ్చును.

సాహిత్యదర్పణకర్త విశ్వనాథ వందీతుడుకూడ గద్య స్వరూపమును గురించి చర్చించెను. వాచును దుల్లేఖించిన వృత్తగంధి, చూర్ణిక, ఉత్కలికాప్రాయ మను వానిని మించి యితడు ముక్తక మను వేరొక విభాగమును పేర్కొనెను. వాచునకు చెప్పిన చూర్ణమున విధి యొక విభాగము. సమావరహితము ముక్తక మనియు, అల్ప సమావకము చూర్ణమని యాతని భావము. ఈ రెండింటి యుదాహరణములను పరిశీలించినప్పుడు కనిపించునది యీ రెంటిలోనుండు అర్థ తైరీ సౌలభ్యము, జటిల సమాస రాహిత్యము ఇట్లు ఈ రెండు విభాగములందు భేద మతి స్పష్టము సామ్యమధికము అందుకే గంగానాథుని అను వ్యాఖ్యాత ముక్త కమునకును చూర్ణమునకును భేదము పొందినట్లు కన్పడుచున్నది. వాచును డండు చేకనే దీనిని పేర్కొనలేదని వాడుచు యున్నాడు.

ప్రతాపరుద్ర యశోభూషణ కర్త విద్యానాథుడుకూడ గద్యమును నిర్వచించి యున్నాడు. “అపాదః పదసంఘాతో గద్యమ్” అని యాతని మతము. అనగా పూర్వలాక్షణికు లందరితో నీత డేకీభవించెననవలసి యున్నది పైగా వివాదము లందు చొరక ఈతడు ప్రాథమిక విర్వచనము మాత్రము చేసెను.

సంస్కృతమున గల ప్రముఖ లక్షణకారుల యల్పప్రాయము గద్యమును గురించి యొకటియే. వియమితపరిమితి లేనిది, గజపాదబద్ధముకానిది, పలువిధ ముల రచనకలది గద్యమని. వీరి యల్పప్రాయములందు ప్రత్యేకముగా పేర్కొన దగినది యేమన వీరంద రెవరును గద్యమునకు పర్యాయపదముగా కాని, తత్పద సూదనకు గాని వచనమును పదమును ఉపయోగించకపోవుట అనగా సంస్కృత మున గద్యమునకు వచనమును వేరొకనామము లేదను విశ్వయమునకు రావలెను. ఈ విశ్వయమును ధృవీకరించుటకు సంస్కృత నైఘంటికుల ‘అల్పప్రాయములు సాయపడుచున్నవి.

ఉత్తమ విఘంటువుగా భావించబడుచున్న వాచస్పత్యమున గద్యమును పద మున కర్థముప్రాయము తద్రచయిత, పై లాక్షణికాల్పప్రాయముతో నేకీభవించి, వృత్తగంధాది భేదములను పేర్కొనెను కాని వచనమును పదమునకు అర్థమును పరిశీలించినపుడు రచనా విభాగమును నొక యర్థము దానికున్నట్లే కాన్పించదు. వర్తమాటాడు, వచనము—మాటాడినది యను అర్థములు మాత్రమే కలవు. ఆధునిక విఘంటుకారులగు మానీరు, విలియమ్సు కూడ గద్య మనుదానికి

prose composition, not metrical అని చెప్పి. వచనమును పదమునకు spoken word అని వ్రాసియున్నాడు. అనగా పీకడును వచనమును రచనావిధాగముగా భావించలేదు. సంస్కృతాంగ్ల విఘంటకారుడు అష్టే మహాశయుడు కూడ పై పాశ్చాత్య నైఘంటికులతో సంపూర్ణముగా నేకీభవించెను. పై విషయము లన్నింటినిబట్టి, సంస్కృతమున విర్బంధరచనాభాగమునకు గద్యమనియే కాని, వచనమును పేరు లేదని స్పష్టముగా తేల్చవచ్చును “గద్యపద్యమయం కావ్యం చంపూరిత్యఖిరీయతే” యను చంపూరితమునూత్రమునందలి గద్యమనుపదముకూడ పై మతమును సృష్టికరించుచున్నది.

ఇక ఆంధ్ర రచయితలు, లక్షణకారు లీ గద్యవచన పదముల నెట్లు విర్వచించిరి, వీని నెట్లు ఉపయోగించిరి యని తెలిసికొనుట యవసరము. ఆంధ్రమహాభారతావతారికలో నన్నయభట్టు వచనము విట్లు పేర్కొనెను. “మృదుమధుర రస భావ భాసుర నవార్ధ వచనరచనా విశారదులైన మహాకవులును” రాజరాజనరేంద్రుని యాస్థానము నలంకరించియుండిరిని వర్ణించెను. ఇరట వచనరచనయను మాటకు గద్యోపచన యని యర్థము చెప్పికొనుట కవకాళములేదు. ఎందుకనగా పీ వచన రచనా విశారదులు మహాకవులుగా పేర్కొనఁబడినారు గద్యగ్రంథము సహితము కావ్యమే యగునని చెప్పి, వీరు కావ్యరచయితలన్నచో, రాజరాజ ఆస్థానమున గద్యరచయితలు మాత్రమే యుండిరనవలసివచ్చును. ఇది నన్నయగారి యీశ్రీప్రాయమును సరిగా వ్యక్తముచేయుటలేదు. ఇక వచనమును పదమునకు సంస్కృత లాక్షణికులవలె నన్నయకూడ రచనావిధాగముగా భావించక, మాటాడినది అను సర్థమును గ్రహించి, మాటాడునది వచనము కాబట్టి, వచనమనుమాటకు వాక్యము అని నన్నయ భావించియుండును. వచనరచనా విశారదులు అని నన్నయ యనుట ఉత్తమ వాక్య విర్మాతలు అనగా కావ్యవిర్మాతలు అని విద్వత్తముగా తేల్చవచ్చును. ఈ కావ్యములు “మృదుమధుర రసభావ భాసుర నవార్ధభాసురములు” ఈ కావ్య విర్మాతలలో గద్యరచయితలు, పద్యరచయిత లుండవచ్చును

నన్నయ విరచితాంధ్ర మహాభారతము చంపూగ్రంథము కాబట్టి, దానిలో నచ్చటచ్చట చందోరహిత వాక్యములను నన్నయ రచించెను నేడు ముద్రిత గ్రంథములం దీ భాగములు వ. అనగా వచనము అనియే పేర్కొనబడుచున్నవి. నన్నయ నాడు కూడ పీ భాగములు వచనములు అని వ్యవహరింపబడినవనుటకు మనకు విదర్శనములు కానరావు. ఆశ్వాసాంత చందోరహిత భాగము లిప్పటికి గద్యములని వ్యవహరింపబడుటచే, నన్నయ అన్ని చందోరహిత భాగములను

గవ్యములనియే పేర్కొనియుండుననుటకు అవకాశము కలదు తరువాతివారగు తిక్కనాదు లిట్టి భాగములను పదనములని పేర్కొనుటచే, కావ్యపరిష్కర్తలు ముద్రణగ్రంథములందు పదనముని వ్రాసియుండుదు.

తిక్కన సోమయాజి కాలమునాటికి, అనగా పదుమూడ శతాబ్దము పరకు అంద్ర సాహిత్యకులు గవ్య పదన పదములను పర్యాయపదములుగానే భావించిరి. తిక్కన తన ఆంధ్రమహాభారతపీఠికలో “పద్యముల గద్యములకా రచియించెదకా గృతుల” అని చెప్పినాడు. ఇతఁడు నన్నయవలె నీతఁడుకూడ గద్యమనియే పేర్కొనెనని తోచును కాని యిదే యర్థమున తన విర్యచనోత్తరరామాయణమున “వాక్యసాంగత్యముచేయుచోనయిన గద్యముతోడుగ జెప్పిపెట్టి” అనియు, “పద నములేకయు వర్ణన రచియింపఁగఁ గొంతవచ్చుఁ బ్రోధులకు” అనియు గద్యపదన పదములను సమానార్థకములుగా నుపయోగించియున్నాడు ఇట్లు తిక్కన యీరెండు పదములకు భేదమును పాటించలేదనియే చెప్పవలెను. అందు పేర్కొనబడక పోయినను, తిక్కన వ్రాసిన ఉత్తరరామాయణము విర్యచనోత్తర రామాయణమని ప్యవహరింపబడుటయు నీ యిదిప్రాయమునే బలపరచుచున్నది

అయిన నన్నయనాడు లేచి భావము పదనమును పదమున కెట్లు కలిగినది యను విషయము గమనార్హము. వచ్ అన మాటాడు, పదనము అనగా మాటాడ బడినది అను అర్థములున్నవని విఘంటువులు సూచించుచున్నవి పదనము అనగా మాటలు, కేవలమర్థమాచకములుగానుండి సులభగ్రాహ్యములుగానుండును. ఛందో బద్ధము కాని గద్యమనబడు రచనకూడ సులభముగానుండి ప్రధానముగా స్వస్థూర కముగానుండును. అర్థశౌలభ్యమును గుణము పదనము (మాటాడబడినది) వికృంది రచనా ప్రక్రియయగు గద్యమునకు సామాన్యము ఈ సామాన్యగుణమును బట్టి ఆంధ్ర సాహిత్యకులు తిక్కనకాలమున గద్యమున కీ పదము నుపయోగించి యుండుదు తిక్కన దానిని గ్రహించెను. గద్యమునకు పదనము పర్యాయపద ముగానుపయోగింపబడుటకు సోదరభాషయగు కన్నడప్రభావము సహితము కలది. శ్రీ. ౪. 12 వ శతాబ్దమున వివసించిన శైవుడు బవవేశ్యుడు కన్నడమున కొన్ని గద్యగ్రంథములను రచించెను ఇట్టివలె పదనములు కాలజ్ఞాన పదనములు అనున నీతని విరచితములు. ఈ గ్రంథములు ఛందోరహితములు పదనములనుపేర్ల బరగినవి. నన్నయూదులు చంపూగ్రంథాది వంశదాయములను గ్రహించినట్లు తిక్కన తనకు పూర్వదగు బవవేశ్యునినుండి యీ పదనపదము స్వీకరించెను.

తిక్కనతరువాతివాడగు పాల్కురికి సోమనాథుడు కాను రచించిన బవన పురాణ వండితారాధ్య చరిత్ర గ్రంథములందు గద్యమును ప్రస్తావించెను.

“ఉరుతర గద్యవద్యోక్తుల కలపె

పరవమై పరగిన జాను తెనుంగు”

ఇది బవన పురాణమున నున్నది. గద్యవద్యమయ్యమైన వన్నయ విరచిత భారతమునుగురించి విమర్శనాత్మకముగా చెప్పినది. కొలది తేడముతో దీనినే వండితారాధ్యచరిత్రమునం దిట్లు చెప్పెను.

“అరూఢ గద్య పద్యాది ప్రబంధ

పూరిత సంస్కృత భూయిష్ట రచన

మానుగా పర్వపామాన్యంబు గామి.”

“గద్యముల వద్యములన్” రచియించి ప్రబంధమండలి యని కాను స్వయముగా వాక్రుచ్చిన తిక్కన రచిత భారతమును దృష్టియందుంచుకొని శివకవి చేసిన విమర్శనము. ఈరెండు పందర్బములందు ఛందోరహిత రచనా ప్రక్రియను సోమన గద్య మనియే పేర్కొనెను. దీనిబట్టి సోమనకాలమున వచన మను వ్యవహారమేలేదని చెప్పట శరీకాదు. ఈతనికి పూర్వము తిక్కన వచన పదము మువయ్యొగించెనుకదా; గద్య వచన పదములందు సోమన గద్యవద్యమునే యిది మానించి యుండును.

ఆంధ్రలాక్షణికులలో ప్రథమముగా వచనమునుగురించి విర్వచించినవాడు 16 వ శతాబ్దిమున నివసించిన అనంతామాత్యుడు. ఆతడు తన ఛందోదర్పణమున విట్లు చెప్పెను “కనుగొన బాద రహితమై- వనువడి హరిగద్దెవోలె బహుముఖ రచనం-బున మెఱయు గద్య మిది , బా- దెనుఁగుఁ గృతుల వచన మనఁగ దీపిండుఁగడున్.” ఇది పంక్షి ప్రమైనను గద్యవచనములగురించి అనంతామాత్యుని యభిప్రాయములు పెక్కు విశేషములను తెలుపుచున్నది. గద్యము ‘పాదరహితము’గా నుండవలెనట. ‘అపాదః పద సంఘాతో గద్యమ్’ అను విద్యానాథుని విర్వచనముతో పరిపోయినది. ఇక “హరిగద్దెవోలె బహుముఖ రచనంబున మెఱయ” వలెను. హరిగద్దె అనగా సహస్రములుగదైన యాదిశేషుడు. విశ్వంద మైన గద్యరచన సహస్ర ముఖవివలె బహుముఖముల నడువవలెను. అనగా వియమిత పరిమితి గద్యరచన కుండకూడదు. పలువిధముల శైలి వైవిధ్యము కూడ బహుముఖ రచనయే. ఇదికూడ గద్యమున కుండును ఈ లక్షణములన్ని సంస్కృత గద్యమునకు సరిపోవును. ఇట్టి రచన తెనుఁగున చేసినచో పది పదన

మందు రవి చెప్పియున్నాడు. దీనివలన 15 వ శతాబ్దమున ఛందో రహిత రచనలకు వచన మని యాంధ్రమున నుపయోగ ముండెనని వృత్తమైనది.

తాళపాక అన్నమాదార్యులు రచించిన సంకీర్తన లక్షణమున గ్రంథమున వచనము విర్వచింపబడినది. అన్నమాదార్యులు తనకు ముందు వెలువడిన “సింహగిరి వచనముల”ను దృష్టియం దుంచుకొని యీ విర్వచనము చేసెను.

“ధర కృష్ణాచార్యాదిక పరికల్పితవదము, తాళబంధ చృందో

విరహితమై చూర్ణాఖ్యం బరగు నది నిర్మక్తనామ తాపితమగుచున్.”

“ఛందోగణముల వియతిం బొందక, తాళప్రమాణమున గదుఁ జేయవై కొందఱిచేఁ దచూర్ణం బందముగాఁ దాళగంధియనఁ బొగదొందున్”

పూర్వలాక్షణికులు నుడివిన లక్షణము లన్నియు నీతని విర్వచనమున నున్నవి విశేష మేమన నీతడు “తాళబంధ చృందో విరహిత రచనను” వచన మనికాని, గద్యమని కాని పేర్కొనక అది చూర్ణ మనబడునని చెప్పెను చూర్ణమన విశ్కంధ రచన మనియు, గద్యమను నభిప్రాయమున ప్రాచీన లాక్షణికుడు భరతు డుపయోగించినాడు. ఈతని మతమునుపాటించి అన్నమాదార్యులు వచన మను పదమునకు బదులు చూర్ణపద ముపయోగించెను కృష్ణమాదార్య విరచిత ఛందోరహిత రచనలకు చూర్ణమని కాక సింహగిరి వచనములనియే ప్రచారముండుట ఈ యభిప్రాయమును దృఢపరచుచున్నది. సింహగిరివచనములు అంత్యానుప్రాసాది శబ్దాలంకారములతో నొప్పుచు నుండుటచేత అన్నమాదార్యులు దీనిని తాళగంధియనుట కలదనిరి. పూర్వ లాక్షణికులు చెప్పిన వృత్తగంధికి నమానమైనదే యిది. “ఏడు రామాయణంబులు, పదునెనిమిది పురాణంబులు, ద్వాదశ స్కంధంబులు, భగవద్గీతలు, నహావ్ర నామంబులు చదివెరేమి, వివిరేమి, ఈ సంకీర్తనకు వేయిపాఠింటికి నరిరావు” ఇట్లు ఉత్తమ భావభంధురమై స్రవ్యేశ శాద్వికరచనను కలిగియుండుట వలననే అన్నమాదార్యులు వీనిని తాళగంధులని పేర్కొనెను.

ఆంధ్ర లాక్షణికులలో పూర్వమే పేంకటరమణకవి కూడ గద్య విర్వచనము చేసెను ఇతడు గద్యము వైదువిధములుగా విభజించియున్నాడు. 1. గద్య, 2. బిరుదు గద్య 3. చూర్ణిక, 4 వచనంబులు, 5. విన్నవంబులు. ఈ యైదు విభాగములను స్రవ్యేశముగా విర్వచించినాడు. కాని యీ విర్వచనములందు వైవిధ్యము, స్రవ్యేశక చాలతక్కువ. విర్వచనము వృష్టముగా లేదు. “ఈ పంచ విధములు మితి విరహితములై స్వేచ్ఛాకల్పనా గౌరవముల కొలంది విలసిల్లె”

అవి చివరన చెప్పెను. అవగా వచనరచనకు వియమిత పరిమితి కావి. ప్రత్యేక రచనాపద్ధతి కావి లేదని పూర్వ లాక్షణికాభిప్రాయముతో విక డేక్షిభవించెను. ఇతడు విన్నపంబులు, విరుడుగద్యంబులు, అను రెండు గద్యవిభాగములు హెచ్చుగా పేర్కొన్నను వావి ప్రత్యేకతను ఇతడు వివరింపలేక పోయినవియే చెప్పవలసి యుండును.

ఆధునికాంధ్ర సాహిత్యకులును గద్య వచనములకు భేదము పొటించక వావిని పర్యాయ వాచకములుగానే వ్యవహరించిరి. చెన్నపురి గ్రామ్యాదేశ నటలో (24-11-1911) చదివిన కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారి యుపన్యాస వాక్యము లిది స్మరణీయములు. “రమారమి నలువది సంవత్సరములక్రిందట తెలుగులో గద్యకావ్యములు లేవు అప్పుడు చిన్నయసూరి తన వ్యాకరణమును రచించి యుండుట లక్ష్యముగా వీతిదండ్రిక వచనముగ వ్రాసెను.” ఈ వాక్యము లిందు పంతులుగారు గద్యవిచనముల కేకార్యముగా నుపయోగించిరినుట విద్వి వాదాంశము. “నేనును చిన్నయసూరిగారి త్రోవనే త్రొక్కి కొన్ని గద్యకావ్య ములు రచించితిని” ఈ వాక్యము పంతులుగారి పై యభిప్రాయమును మరింత స్పష్టికరించుచున్నది.

గద్యవచనములు సమానార్థకములని చెప్పుటకు ఆధునిక కావ్యములు కొన్ని విదర్శనములుగా నున్నవి. కుద్దాంధ్ర విరోధ్య నిర్వచన నైషధము; అద్భుత విర్గద్య విరోధ్య పారంగదర చరిత్ర. ఈ రెండుగ్రంథములు మౌలికముగా నొకే పద్ధతిని కూర్చుడినవి. కావి, ఒకదానిని నిర్వచనమనుటయు, వేరొకదానిని విర్గద్య మనుటయు గద్యవచనములకు గల సమానార్థములను సూచించుచున్నవి.

ఇట్లు నన్నయ తరువాతికాలము మొదలుకొని, నేటివరకు ఆంధ్ర చందో రహిత రచనకు గద్యవచనములు సమానముగా వ్యవహరింపబడు చున్నవి.

సాంఘిక నవల :

మ ర ద లు

— శ్రీ అయ్యదేవర పురుషోత్తమరావు

[గత సంచిక తరువాయి]

౨

తాగా చీకటిపడింది. విశి సాంద్రంగా ఉంది ఒకరికొకరు కన్ను కన్ను పొదుచుకున్నా కనుపించటంలేదు చంద్రుడు మళ్ళి కోవెలను చేరుకున్నాడు చేతిలో ద్రాక్షగుత్తి ఏదెనిమిది చక్కెరకేళిలు ఇంకేవో రెండు పళ్ళు ఉన్నాయి సెలయేటి ఒడ్డున ఆశీనుడయ్యాడు క్రమంగా వాటిని తినటం ఆరంభించాడు ఈ విధంగా సుమారొక గంటకాలం పట్టింది. ఇంకా రెండు చక్కెరకేళిలు ఒకపండు మిగిలినయి, ప్రక్కనఉన్న ఆ తియ్యటి అమృతాన్ని పానం తేశాడు కడుపు నర్దుకున్నాడు, ఏమీ తోచక అటూ యిటూ కలయ జూశాడు పడుల కలకలారావం విసుగులేకుండా వినిపిస్తున్నది ఎటుచూసినా చీకటికన్న ఏమీ కనుపించదు అప్పుడప్పుడు కుందేళ్ళ చప్పుడుకూడా వినిపిస్తున్నది, ఊరికి కాస్త దూరంగా ఉండటంచేత అది అడివిప్రాంతంగా కనువిస్తుంది చంద్రుడు లేచాడు నలుమూలల కలియిదిరిగాడు ఒక చెట్టుకొమ్మవంచి చిన్న మండను విరగ దీశాడు పడులు తమకేమైనా ఆవద మూడుతున్నదేమోనని తిగ్గరగా ధ్వని చేసినయి ఆకొమ్మ ఒక లేతమండ దాని ఆకులు చంద్రుడు దూశాడు అది చువ్వవలె వసందైన తెత్తమైంది దాన్ని రెండుసార్లు ఫస్ ఫస్ మనేట్టు ఝళి పించి ధ్వని చేశాడు కుందేళ్ళ కదలికకు ఆకులచప్పుడైంది

చంద్రుడు బహు మొండికట్టు మనిషి. అందుకనే ఆరాత్రి అక్కడే నిర్భయంగా కాలక్షేపణ వెళ్ళబుచ్చటానికి నిశ్చయించాడు. అక్కడనుంచి కోవెల మంటపం ఎక్కాడు విఘ్నేశ్వరుడు ప్రశాంతంగా తనతో మాట్లాడ కుండా మూర్ఛనుడికిమల్లే ఉన్నతాననంలో మధ్య కూర్చున్నట్లనిపించింది ఔను! ఆయనతోటి బ్రహ్మచారి యిటువంటి కామాంధ చిత్తులతో ఎట్లా మాట్లాడు తాడు? కోపంతోనే భీష్మించుకుని కూర్చున్నాడు అదిచూసి ఎందుకో చంద్రుడు నవ్వుకున్నాడు. విచాయకుడ్ని జూసి చంద్రుడు నవ్వుటం సహజమేగా, ఆయన శపించేవాడే కాని చంద్రుడతనిదృష్టి కానలేదు మొండి బ్రహ్మచారి పెళ్ళా పెటాకులా? ఎందుకయ్యా నీకి నైరాగ్యం? హాయిగా పెళ్ళిచేసుకుని భార్యతో కాపురం చేయకుండా? అదుగో ఆ హాయిగా అనే దానిలోనే

ఉంది ఉన్నదంతా ఆ హాయిగా కాపురంచేయక అన్న విషయం కాకపోతే నిజంగా వివాహం చేసుకోవచ్చు, హాయిగా అన్నది ఎన్ని అనుకూల పరిస్థితులలో సానుకూలమయ్యేది గుర్తించారా? అట్లా అందరికీ సాధ్యంకాదు గనుక 'చిన్న నాపొట్టుకు శ్రీరామరక్ష' అంటూ కొంతమంది దేవుళ్ళి వివాహంమీద విరక్తి పుట్టినా నామక వివాహమైనా సంసారాన్ని త్యజించారు. ఎక్కడో కూర్చుని ముక్కుమూసుకొని కృష్ణా రామా అనుకోకుండా ఎందుకొచ్చింది యీ బెడద

వినాయకుడి కిరీటంమీద చెయివేసి ప్రేళ్ళతో త్రిప్పాడు ఇంతలో అతని దృష్టి కొండమీద పడింది సెలయేటిచ్చారంపైకి మెల్లగా నడచిపోయాడు అక్కడ తిన్నెపై కూర్చున్నాడు ఆకాళంవైపు చూశాడు నిరాళగా చీకటి మధ్యమధ్య నక్షత్రాలుమాత్రం కనుపిస్తున్నాయి మెల్లగా నడిచి కొండకొనకు వెళ్ళాడు అప్పుడు వెన్నెల వచ్చింది ఆ వెన్నెల కాంతిలో ఆచెద్ద గ్రామాన్నంతా కలయజాశాడు అది ఆరాత్రి ఎంతో మనోహరంగాఉంది అరమైలు దూరంలోఉన్న తమ గృహంకూడా ఆ కాంతిలో సుస్పష్టంగా కనుపిస్తున్నది. పాము మెలికలవరే క్రమబద్ధంలేని వీధులు, అక్కడక్కడ మేడలు, మధ్యమధ్య వికాలమైన భవంతులు చెట్లచాటున కనుపిస్తున్నాయి తమ యింటికి మాత్రం ఏచెట్టు అడ్డంలేకపోవడంలో సుస్పష్టంగానే కానవస్తున్నది ఇంట్ల సంఘటనలను సన్నని దీపకాంతులు మిణుక్కు మిణుక్కు మంటున్నాయి తెల్లని ఆవులు ఎడ్లు నల్లని గేదెలు దున్నలు మేతలు మేస్తున్న చాయలుగూడ కానవస్తున్నాయి వీరియిల్లు ఊరికి వడమర చివరఉంది అందులోను జానకి రామయ్య యిల్లు కట్టకడవట, చాని ప్రక్కనే ఉత్తరానికి పోయేదొంక ఉంది. ఆదొంక కిరువైపులా శాడిచెట్లు యాత బొత్తలు ముండ్లపొదలు విరివిగా ఉంటాయి ఆ మార్గమందు వగలే అంతగా జనసంచారం ఉండదు అది ఒక వృథు యేటికిపోయేమార్గం ఇప్పుడు ఇంకొకదోవన పోవటంవల్ల ఆ దొంక పూర్తిగా పాడుబడ్డట్లుయిపోయింది అదంతా రాత్రిపూట కీచుమంటూ అడివిగా ఉంటుంది అయినా చానికి జానకిరామయ్య యింటివాళ్ళు బాగా అలవాటు బడ్డారు ఏమైనా వారి యింటికి దొంగభయం లేదు

చంద్రుడు తిరోగమనాన్ని పట్టాడు. ఆకాళంలో చంద్రుని తెల్లని కాంతులవల్ల ఆ కొండ ప్రదేశమంతా పిందార బోసినట్లుంది ఆ వెన్నెలలో తన నీడ సుస్పష్టంగా కానవస్తున్నది అదొక్కటే తన కప్పుడు తోడు నీడ.

మెల్లగా నడక సాగించాడు. క్రిందవైపు మెల్లగా వచ్చి కేవలమే తన నుండర శ్వేతాశ్వం నల్లని యలంకరణములతో కనుపించింది అదే తనకు సర్వదా శరణ్యం. దిగివచ్చాడు అశ్వం అతన్ని జూసి వచ్చి కౌరకటం ఆపేసింది చంద్రుడు దాని మెడను అపారముగా కౌగలించుకుని మెడ జూలు నివురుతూ మెడమీద రెండు చిన్నచరువులు చరిచాడు దానికి వళ్ళు పులక రించింది ఒకమాటు సకిలించింది చంద్రుడివైపు చూస్తూ చంద్రుడు ఏమీ లేదన్నట్టు చూసి వెనక్కు తిరిగాడు మరొకమారు చూపు సారించి అశ్వం వచ్చి తిరిగి కౌరకడం ప్రారంభించింది

కొలనిలో అతని కేవల తాయం దొరికినట్లయింది దగ్గరకు పోయినాడు అందులో అతనికి ఒకమామ తనకు తోడుగా కనుపించాడు అతడే చందమామ, అందాలచంద్రుడు, నిశాధిపతి, ఉడురాజు ఒకనిమిషం చూసాడు ఇక చూడలేక పోయాడు అతడే రాజు, మన్మథ ప్రేమేమకులలో ముఖ్యుడు చంద్రుడి హృదయంలో ఏదో గుబులుగా రేకెత్తింది ఆ చంద్రుడి బింబంలో సాయంత్రం బిందిలోని శృంగార సుఖీల ముద్దుమోము నవ్వుతూ కనుపించింది మళ్ళీ చంద్రుడిని చూడగానే ఆ ఎట్టితామర ముకుళించింది. చంద్రుడికి పట్టలేనంత అగ్రహం వచ్చింది తన చేతిలో తెత్తం ఉండగా జుట్టి అందులోకి విసరికొట్టాడు. నీరు అలలుగా చెదరిపోయింది తిరిగి అలలు సర్దుకుని యథాతథంగా చుక్కలరాయడు సాక్షాత్కరించాడు చంద్రుడికి మళ్ళీ కన్నెఱ్ఱనయింది కాని దైవకృపవల్ల సన్ననిమట్టు తెప్పర ఆరేరాజుని తన కౌగిటిలో చేర్చుకుని చంద్రుడి వారినుంచి తప్పించింది అప్పుడు చంద్రుడి కళ్ళ చల్లబడ్డాయి తన ప్రత్యర్థిని చంద్రుడు చూడలేకపోయాడు నిశారాజు తనపై సవాలు చేస్తున్నాడని క్రమపడి అతని మీద పగ సాధించడం చూడ అతడిప్పుడు లేడు తను మళ్ళీ దారి మరలించాడు కాని అక్కడి చంద్రుడు అప్పుడే పోతాడా? అతడు తిరిగి తన స్థానాన్ని లంకరించాడు అది చంద్రుడు చూడరాదు

వచ్చి సెలయేటిబడ్డవై విశ్రమించాడు అప్పటికే అర్ధరాత్రి బాగా తిరిగి పోయింది అక్కడ పడిఉన్న పళ్ళు కనుపించినాయి అవి తిన్నాడు మంచినీళ్ళు త్రాగాడు అప్పటికే అలోచనలు అలసిపోయినాయి- దేనికైనా చరమధః అంటూఉంటుందిగా ఒక చిన్న ఆవలింత వచ్చింది ఆ లేవచ్చి పట్టవరపులను మించటంచేత వెంటనే కుమకుపట్టింది. చంద్రుడు వళ్ళుమరిచి నిద్రపోయినాడు అక్కడి పడులు జంకుపులు భీతిమాని స్వకార్యములందు నిమగ్నమైనాయి కమ్మని పిల్లతెమ్మరలచే నారేయి ప్రకాంతంగా మనోజ్ఞంగా గడచిపోయింది *

తోహోచిత్రము :

స త్య భా మ

—శ్రీ ఆచంట జానకిరామ్

ఆవేళ చ్యారకలో గొప్ప అలబడి

అందరూ, ఆ మాటే చెప్పుకుంటున్నారు “అవ్వ! ఇన్నేళ్లువచ్చి, ఈ బుద్ధులేమిటి? క్రొత్తపోకిళ్ళకైనా, హద్దూపద్దూ ఉండొద్దూ?” అని, నోరు నొక్కుకుంది మంచారమాల

“అ: ఆ బొమ్మకు లేకపోయినా, అచగాడికైనా తెలియక్కరలేదూ! ఎంత విడ్డూరమో! అడినది అట, పాడినది పాటగా ఉంది” అన్నది కమలనేశ్రీ

“ఇంతైంది! ఇంకెంత కానున్నదో!” అన్నది విద్యుల్లత

ఇంత హంగామాకు కారణము సత్యాదేవి లోలకులు!

తనే నమూనాఇచ్చి, క్రొత్తగా చేయించుకుంది సత్యభామ కోరిముఖానికి మరింత నిరాశనిచ్చాయి బంగారపుకట్టుగట్టిన ఆ మేలిముత్యాలు రెండూ. సాయంత్రమయ్యేసరికి, ఒకరికి తెలియకుండా ఒకరు, సత్యాదేవి ఇంటికంసాలిని పిలిపించి, ఎంతో సొమ్మిచ్చి, తాముకూడా, అటువంటి లోలకులే చేయించుకున్నారు, ఏడుగురు పట్టపుగాడులూ

అచ్చంగా అటువంటివే అన్నాడు విశ్వకర్మ. కాని, ఎక్కడో కాస్త తేడా ఉంచాడు అవన్నీ ఒకెత్తు, సత్య లోలకులుమాత్రం ఒక ఎత్తు— అంచానికి

సత్య అంచరిలాగా ఉండదు అన్ని విషయాలలోనూ ఆమెలో ఏదో ఒక ప్రత్యేకత ఉంటుంది ఏదైనా, పెళ్ళి, పేరంటమూవస్తే, ఊరికి ముందుగావచ్చి కూర్చుంటారు మిత్రవింద, జాంబవతీ ఆ తర్వాత వస్తుంది, రుక్మిణీదేవి ‘అందరూ వచ్చాయా, మీ కోసం కనిపెట్టుకున్నారు’ అని కబురు వెళ్ళకనే వస్తుంది, మెల్లిగా, సత్య

నిత్యనూతనమయిన పారిజాత పరిమళము సత్యాదేవి రాకను తెలియజేస్తుంది ఆ ఘుమఘుమలకే అమ్మలక్క లందరూ ఒకరి ముఖాలు ఒకరు చూచుకుంటారు వీరందరూ విలువైన చీనిచీనాంబరాలు ధరిస్తే, ఆమె తెలుపు చేయని, అతి వల్చని, తెల్ల జరిచీర కట్టుకుంటుంది రకరకాల రీతుల జడ అల్లుకొని, ఇన్నిన్నీ పువ్వులు పెట్టుకుంటారు వారందరూ. సత్య తలంటుకుని,

వదులుగా జడవేసుకుని, జడలో ఒక్క పారిజాతపు పువ్వు చెక్కుగుంటుంది, ఒక్క పారిజాతపు పువ్వు!

రుక్మిణీదేవికి నగలు చాలా ఇష్టము ఏడు వారాల సొమ్ములూ ఎన్నో ఉన్నాయి ఆమెకు, నానుపేట, కంచె, కానులపేరు, గజ్జలవడ్డాణము, ఎన్నో, ఎన్నో సత్యకు నడుమున వజ్రాలు తాపిన వడ్డాణము, వంకీలూ, దండ కడియాలూ, మెళ్ళో ఒంటిపేట గొలుసు— వడ్డాణాన్ని తాకుతూ ఉంటుంది గొలుసు మధ్య పచ్చలుతాపిన పతకం, ఆ పతకంపైన, రెండువేపులా కృష్ణుని బొమ్మ నగిషిచేసి ఉంటుంది

తలి చక్కగ దువ్వుకొని, ఇన్ని పువ్వులు పెట్టుకుంటుంది, రుక్మిణీదేవి కళ్ళకు ఇంత కాటుక, ముఖాన వసుపు పూసుకుని, అరకాసంత కుంకుమబొట్టు పెట్టుకుంటుంది

ఎప్పుడూ, అప్పుడే తలంటుకున్నట్టే ఉంటుంది సత్య తలకట్టు. సంపెంగ నూనె రాచి దువ్వుకున్నా, చూనె ఉన్నట్టే ఉండివు, స్వతహాగా నల్లగా నిగనిగలాడుతూ మడమలను తాకే ఆమె శిరోజాలు కుడివైపు, మరుటివయిన తాండవిస్తూ ఉంటుంది ముంగురుల గుంపు అమ్మవారి పూజఅప్పుడుతప్ప ముఖాన వసుపు పూసుకోదు సత్య ముఖాన సన్నని చంద్రవంక దిద్దుకోవడం ఆమెకు చాలా సరదా కృష్ణునికి చాలా ఇష్టమని, ఎడమవైపు చెక్కిలిమధ్య నలుసంత కస్తూరి మచ్చ ఉంచుతుంది చెలికత్తె నర్మద ఎప్పుడోగాని కాటుక పెట్టుకోదు సత్య అదీ ఆతిమన్నితంగా, బంగారపు కణికతో తీర్చిన సన్నని గీటు జడలో ఒకే ఒక సంపెంగ పువ్వు, మల్లె మందారమో, పారిజాతమో.

రుక్మిణీదేవి ముఖం గుండ్రంగా ఉంటుంది, పూర్ణిమా చంద్రబింబంలా పడవోరు వన్నెల పసిడి రంగు సత్యముఖం కోరిగా ఉంటుంది పెండిన తముల పాకులా తెలుపూ, వసుపూ కలిసి నిగనిగలాడుతూ ఉంటుంది చెక్కిళ్ళపై లేత గులాబీరేకులు తాండవిస్తూ ఉంటాయి నవ్వితే బుగ్గను సొట్టలుపడతాయి సత్య అదృష్టవంతురాలు అంటారు అందరూ అది నిజమే!

వండుగా, పబ్బిమూ వస్తే రుక్మిణీదేవి ఇంట అరికలు చేస్తారు, అన్ని సువాసన ద్రవ్యాలూ వేసి పరమాన్నము చేస్తారు సత్య పోతరేకులు చుట్టిస్తుంది. చారెడు సిగ్గుబియ్యం, చారెడు చారపప్పు వేసి పాయసం చేస్తుంది, తానే కాస్త వీలకపోడుము కలుపుతుంది కృష్ణునికి ఈ పరిమళమే బాగుంటుంది, రుక్మిణీ ఇంటి పరమాన్నములోని అన్నిద్రవ్యా మువాసనకంటే కృష్ణునికి

ఇష్టమని కమ్మని మినపపప్పు వచ్చడి చేయిస్తుంది రుక్మిణీదేవి మామిడికోగు పెరుగు వచ్చడి చేస్తుంది సత్య

కృష్ణుడు వస్తున్నాడు, కృష్ణుడు వస్తున్నాడు అని కనిపెట్టుకున్న రుక్మిణీదేవి, అతను నడచాలో అడుగు పెట్టగానే, చేతిలో ఏ పని ఉన్నా సరే, మానివేసి, గబగబా పళ్ళి, కాళ్ళుకడుక్కో నీళ్ళిచ్చి, ఆ నీళ్ళు నెత్తిన చల్లుకుంటుంది బంగారపు పువ్వులుతాపిన పావుకోళ్ళు తొడుగుతుంది కాళ్ళకు అప్యాయంతో లోనికి తీసుకువెళుతుంది.

సత్య ఇంటికి వస్తే, సత్య ఏదీ, సత్య ఏదీ, అని వెతుక్కోవలసిందే! నడచాలో, పంజరాలలోని గోరింకలు అతని గొంతుకనే అనుకరిస్తూ సత్య ఏదీ, సత్య ఏదీ అంటూ, అతనికి వెర్రి ఎత్తిస్తాయి గడపదాటి రెండు అడుగులు ముందుకు వేసేవరికి, సత్య కంఠస్వరాన్ని అనుకరింప వేర్చిన పెంపుడు చిలుకలు 'ఇటు', 'ఇటు' అని శ్రోవచూపగా, అతడు లోపలి నగళులలోకి వెళ్ళగా వెళ్ళగా, పుప్పించిన పారిజాతపు తరువులమధ్య, వచ్చిక పైనకూర్చుని దండలు గుచ్చుతూ ఉంటుంది సత్య

అతనిని చూచి, చిరునవ్వుతో 'వచ్చారా!' అంటుంది తను లేవదు అతడే, ముందుకువంగి, మెళ్ళో దండలు వేయించుకుంటాడు బంగారపు భరణిలో వెచ్చగా పదిలపరచిన దోరగా వేయించిన బాదం పప్పు అతని చేతికి అందిస్తుంది, సత్య రెండుపలుకులు ఆమెచేత తినిపించి, మరీ తాను తింటాడు, శ్రీకృష్ణుడు సత్య స్వయంగా కట్టిఉంచిన కప్పురపువిడై మందుకుంటాడు ఆమె పెదవులనుండి, అతను, తన పెదవులతో

పేరంటానికి వెళితే, పీటమీద కూర్చుని, తాపీగా పసుపు పూయించు కుంటుంది రుక్మిణీదేవి వనీడిగిన్నెలో చెయ్యిముంచి తీసుకుని రెండు చెంపలకూ రాచుకుంటుంది శ్రీగంధం సత్య శూగాడుతూ ముందుకువంగి, చీర జరిఅంచ కాస్త ఒత్తిగించి, ఎడమపాదపు బొటనవేలికి మాత్రం పసుపు రాయించు కుంటుంది—శాస్త్రానికేగా, ఇదిచాలు, అంటుంది, నవ్వుతూ గంధపు గిన్నెలో, అతి సుతారంగా, అంటి అంటనట్టు కొనవేలు మాత్రం ముంచితీస్తుంది ఆమెకు మంచిగంధం చాలా ఇష్టం కాని, తాను శ్రీకృష్ణునితో కలిసిఉన్నప్పుడే దాని విలువ

కృష్ణుడు తతిమ్మా రాజులతో ఎంత ఇష్టంగా ఉన్నా, పాటించదు రుక్మిణీదేవి. అతని సంతోషమే తన సంతోషము అనుకుంటుంది. సత్యకూడా

అంతే, ఐతే, కాస్త తేడాఉంది వారెవరూ శ్రీకృష్ణునికి తనపైఉన్న ప్రేమను పంచుకోలేరనేదీమాఉంది సత్యకు కానీ, ఎప్పుడై నా, ఒకప్పుడు, శ్రీకృష్ణుడు ఆమెతో ఉన్నప్పుడు, కాస్త వరధ్యానంగా ఉంటే, ఇట్టేగ్రహించి, “ఏం! రాధ జ్ఞాపకమొచ్చిందా!” అంటుంది సత్య. శరచ్చంద్రికలలాంటి ఆమె చూపులో అవతరించిన అరుణ కిరణాలు మూడుబులా గ్రుచ్చుకుంటాయి శ్రీకృష్ణునికి

ఎప్పుడై నా, ఊరిప్రయాణమొస్తే, వారంరోజులు ఏకసర్దుడే, రుక్మిణీదేవి ఇంట. ఇదికావాలి, అదికావాలి అని పురమాయిస్తుంది రుక్మిణీ ప్రయాణపు వేళ కూడా, ఏదో సర్దుతూనేఉంటారు

సత్య అలా కాదు తనకు కావలసిన రెండు తెల్ల జరీ చీరెలా. రెండు రంగుచీరలు, అతనికి కావలసిన జరీ అంచు పంచలు నాలుగు, పట్టు పంచలూ, పట్టు ఖండుచాలు నాలుగూ, ఒక పేముపెట్టెలో పెట్టి, “వదండి, పోదాం” అంటుంది “ఏమన్నా కావలిస్తే అక్కడే కొనుక్కోవచ్చులే” అంటుంది

రుక్మిణీ గవ్వ లాడుతుంది వచ్చీను ఆమె తగని ఇష్టము సత్యకు చద రంగమంటే ప్రాణము ఇట్టే కట్టించివేస్తుంది అతని ఆటను కృష్ణునికి ఆట రాదనికాదు, ఆమెతో చదరంగ మాడుతుంటే అతనికి ఏకాగ్రత ఉండదు

ఒకరోజు, సత్య ఇంటిలో గౌరీపూజ అందరు రాణులూ వచ్చారు. తలంటుకుని, ముఖాన, కాళ్ళపూ ఇంత వసుపుపూసుకుని, పెద్ద ఇంత కుంకుమ బొట్టు పెట్టుకొని, తలనిండా పువ్వులు పెట్టుకొని, ఒళ్ళంతా మంచిగంధం అలముకొని, కళకళాడుతూ వచ్చి శ్రీకృష్ణుని సరసను పీటమీద కూర్చుంది సత్య దేవి మెడలో మాలవేయటానికి, పోక మొక్కలా ముందుకు వంగిన ఆమె దివ్యమంగళ విగ్రహాన్ని చూస్తూన్న శ్రీకృష్ణుడు అమ్మవారిపై వెయ్యి వలసిన పువ్వులు సత్యపాదాలపై వేశాడు!

మర రుక్మిణికి కోపంరాదూ!

సంపాదకులకు లేఖలు

[నవంబరి సంపాదకులకు]

అర్జా:

తమ వత్తికతో శ్రీ రెడ్డిగారు 'మాలవల్లి' నవలగూర్చి వ్రాసిన విమర్శ వ్యాసం చూచాను. ఆ వ్యాసం చివర, నాపైన ఒక విమర్శ విసిరారు బాధ్యతగల నావంటి విమర్శకులు, "మాలవల్లి" వంటి నవలలో విదేశీ ప్రభావం ఉన్నదనడం బాగాలేచని దానికి తార్కాణాలు చూపించమనీ నవల చేశారు. 'మాలవల్లి' తెలుగు నవల వాఙ్మయంలో ఒక విశిష్ట స్థానం అందుకొన్నదని నేను ఎరుగుదును ఈ విషయం. 'కిన్నెర' ప్రత్యేక సంచికలోని నా వ్యాసంలో ఏనాడో పేర్కొన్నాను. అయితే ఇందులోని యితీవృత్తం సంగమ దాసు, పెటిల్ మొంటు వ్యవహారాలు, అన్యులకు మొదలయిన అంశాల వరకు బాగానే ఉంది. కాని ఈ వ్యవహారాల ప్రచార పాదనలుగా కవిపిస్తాయి తప్ప కథలు రక్తిలేలేవు విశానికి. నవలలో రక్తి కట్టిన విషయము, కమలమ్మ కథే. ఆమె పొరపాటూ, ముఖచిహ్నం జబ్బూ, మరొక పేషంలో కన్నకొడుకువద్ద దాసిగా చేరడం యీ ఉదంతాలన్నీ కథకు పట్టుతెచ్చాయి. ఇదే రసవంతంగా నడచింది. కాని ఈ కథ ఆక్షరాలా నూటికి నూరు పాళ్లు, ప్రత్యాక ఆంగ్లవల 'ఈస్టర్లిన్' అనే కథలోని వస్తువును స్ఫురింప చేస్తుంది. ఇది ఉభయ భాషాకోవిదులందరూ గుర్తించినదే— ఈలాంటి యితీ వృత్తాలు గల నవలలు మన తెలుగువాళ్లం చదువుకోవడానికి ఉత్తమోత్తమంగానే ఉంటవి ఇవి అనువాదం చేసి ప్రపంచ నవలాసాహిత్యానికి మన మౌలిక రచనగా అందజేస్తున్నప్పుడు మాత్రం ఎవరైనా ఈ కథ ఎక్కడో చదివినట్లున్నదే అని ఆరాటపినప్పుడు వస్తుంది చిట్కం 'మాలవల్లి' కథ, తమిళ సోదరులకు, బెంగాలీ సోదరులకు చెప్పినప్పుడు నాకు ఆ యనుభవమే కలిగింది. ఇంతమంచి నవలకు ఇలాంటి మచ్చ లేకపోతే బాగుండునని అన్నదాదులం తవనవదళాం, అంతే.

— శ్రీ వాళ్ళవ

ఇన్ సాన్ - హిందీ మాస పత్రిక

సంపాదకులు :

శ్రీ రవణం - నాగేశ్వర్

ప్రకాశకులు :

సౌ న యి టీ ప్రింట్ ర్సు,

పటమట - కృష్ణాజిల్లా.

పాలు చందా మూడు రూపాయలు

ఇప్పటికి నవంబరు, డిశంబరు నంచుకలు వెలువడినవి ఈ పత్రిక విలక్షణ మయినది. గాంధీజీ, వినోబాజీ బోధనలతో గూడిన గ్రామరాజ్యము, నర్సనమా నత్తము, నర్వోదయము, ఈ పత్రికకు అభీష్టములు. మానవుడయి ఆర్థిక, రాజకీయాది దావ్యములకు లోనుగాక ఎవగతి పథగామి యగుటకు ప్రచారము చేయుటయే ఈ పత్రిక ఆశయము. అట్టి ప్రగతిని సాధించుటకు “నాస్తికత” ప్రబల సాధనమని ప్రముఖ నాస్తికాగ్రేసరులగు శ్రీ గోరాగారి పుత్రులును, మిత్రులును అయిన ఈ సంపాదక మహానీయుల ప్రబల విశ్వాసము “మీరు కోరిన ప్ర. మాకును ఇష్టమే. కాని అందులకు నాస్తికతా ప్రచారము కానక్కర లేదు. అస్త్రేః ప్రచారము వల్లను ఆ లక్ష్యము సాధ్యమే” అని శ్రీ గాంధీ, శ్రీ వినోబాజీలు తమ జీవితములవల్ల, అచరణవల్ల రుజువుచేసి యున్నారు. కనుక నాస్తికతా ప్రచారము ముఖ్యసాధనము కానక్కరలేదు “వత్సవిష్ట, ప్రేమ, మానవసేవ, ప్రయత్నశీలత ఇవి గోరాగారి పరిభాషలో నాస్తిక లక్షణములు. ఆస్తిక లక్షణములుకూడా మా పరిభాషలో అంతే” అని వినోబాజీనంటి పూజ్యులు పలికినట్లు ఈ పత్రికయందే ప్రకటించబడినది.

ఈ పత్రికలో నర్వోదయ ప్రచారముకంటె నాస్తికతా ప్రచారము ప్రధానంగా మున్నట్లు ఈ పత్రికవల్ల తెలియగలదు. అంతకంటె నర్వోదయ భావములే ప్రాధాన్యమిచ్చినయెడల ఆస్తికులకును, నాస్తికులకును ఈ పత్రిక జనసంజకముగా నుండగలదని తలచుచున్నాము.

—ద. సూర్యప్రకాశరావు

హైదరాబాదు హిందీ ప్రచార సంఘము

327 రెసిడెన్సీరోడ్డు, హైదరాబాదు

పుస్తక విక్రయశాలలో లభించు తెలుగు పుస్తకములు

సురవరం ప్రతాపరెడ్డిగారి రచనలు :

రామాయణ విశేషములు 3-0-0

.. లైబ్రరీ ఎడిషన్ 3-8-0

తెలుగు శీరులు (సాహిత్యవ్యాస సంపుటి) 1-4-0

శ్రీ దాశరథి రచనలు :

ఆగ్నిదాస 1-8-0

దుద్రవీణ 1-0-0

శ్రీ సి. నారాయణరెడ్డి రచనలు

జలపాపం 1-0-0

విశ్వగీతి 0-6-0

అజంతా సుందరి 0-8-0

నారాయణరెడ్డి గేయాలు (ప్రచురితం, కేశంబయ్యగారి)

హృష్టికంఠము 1-4-0

హృష్టికంఠము 1-0-0

శ్రీ అంజనేయశిల్ప రచనలు

విశ్వరథుడు (కె. యం. మున్షీ నవల) 1-6-0

శంఖరకవ్య (కె. యం. మున్షీ నాటకము) 1-4-0

దేవదత్త (..) 1-0-0

గాంధీ-మార్క్స్ (కిషోరీలాల్ ముస్సవాలా) 1-3-0

తల్లి (ఉర్దూకథలు) 1-0-0

శ్రీ వట్టోడి అస్వాదుస్వామి రచనలు

ప్రజలపనిపి (నవల) 2-8-0

సోమించి యజ్ఞస్మృతి రచనలు

పెద్దమనుష్యులు (నాటకము) 1-8-0

శ్రీ పల్లా దుర్గయ్య రచనలు

గంగిరెడ్డు 1-8-0

మొదటి

